

## Luk Mon Aposel Polpu Ek Se Andilmin Wumb Oł Enjing Ei Pułum

*Jiisas Eim Ek Dinga Nipi, "Gos Gui Ka Kindm-bii," Nim*

<sup>1-2</sup> O Tiopilas, na mon ei, ok nam pei puls. Jiisas eim epi pei erpi, wumb andan topu erim ek ei, na puls. Kumb ok ni, pe kunum ęle, eim kongun pułngun mundum. Ekii se, eim tonu epin ba erim kunum ei, eim ek se andilmin wumb kengip ngopu noman dinga ei, Gos Gui Ka kin ngurum. Ekii se, nga Gos Jiisas tonu epin sim.

<sup>3</sup> Jiisas ngenj kumbii kułum. Kułum poru neng kin, nga ekii se, eim ek se andilmin wu mulnjung konu konj tor om. Pe eim epi ei erang kin, nam konj moł ni piingii nipi yi nim. Pe kunum 40 ęle, Jiisas eim kenjing kunum ęle, Jiisas eim Gos epi pei tep erpi, kanpi mołum ei, ek nipi ngum.

<sup>4</sup> En enim tep to molk kin, eim wumb ei ek nipi ngum. Enim Jerusalem konu, ęle si kindnerngii, ba Erinjpin Gos ek yi nim, "Na enim epi ngumbii ei, enim epi ei kui erik mułngii. Molk kin, na ek yi mił nip enim ngunj.

<sup>5</sup> Jon wumb noł pendpi ngum, ba kunum endi kinan punenmba ei, Gos Gui Ka enim noł pendpi ngumba."

<sup>6</sup> Pe kunum ęle, Jiisas wumb kin tep tok mulnjung. Molk kin, eim kii sinjing, "Jiisas Owundu! Nim Esrel tiłap wumb paki tokun, Rom wumb to

mani kindnjii min? Kunum ele, Esrel wumb nga wii muŋgii.”

<sup>7</sup> Pe eim ek nipi ngum, “Ei enim epi mon; pe enim kunum kunum pingii kapli enermba ei Erinjpin Gos eim elim. Pe eim enim tep moŋum.

<sup>8</sup> Ba ekii se Gos Gui Ka, enim kin omba. Nga eim enim noman dinga ngumba. Ngang, na ek Jerusalem konu ningii ei Juriya konu orung ni Sameriya konu ni, mei konu orung orung pei pang kapli ermba.”

### *Jiisas Eim Ei Epin Konu Orung Pum*

<sup>9</sup> Jiisas eim ek ei nipi poru nim; pe en enim kanik mulnjung. Muŋangin kin, Jiisas eim tonu pum. Pe kupu endi eim tonu sipim. Sipang wumb kanik mulnjung ni am sipim.

<sup>10</sup> Eim pum, pe Jiisas nge wumb en enim ei muŋ ele kanik enjing. Pe sikir wu taŋ konduk kuru pim, wu taŋ tor onjngul

<sup>11</sup> Wu taŋ okuŋ yi ninjngil, “Enim Galilii wumb, enim nimbiŋ erang angk ei muŋ ele kanik moŋmun? Ei Jiisas, pe Gos eim kin sipi orung sipi ei tonu epin sipipi, eim nga orung omba ei enim pe kaninmin miŋ yi orung omba.”

### *Wu Endi Juras Kongun Simba Ni To Tonu Kind-njing*

<sup>12</sup> Yi erang, en enim komung ei si kindik, komung ei embe Olip, pe Jerusalem konu orung punjung. Komung pim ei, Jerusalem konu mandi pim.

<sup>13</sup> Pe en enim konu owundu ele tuk punjung; en enim tuk moŋumun konu ele tonu punjung. Punjung, wu embe yi miŋ Piisa, Jon, Jeims, Pilip,

Endru, Tomas, Basolomu, Masyu, Elpiyas kingam Jeims, Jeims kingam Juras. Saimon wu endi wumb ei nge Rom wumb to mani kindngii nirim.

<sup>14</sup> Pe wu ombu en enim noman ende kindik, prei erik mulnjung. Amb kombur ni, Mariya Jiisas mam ni, Jiisas angim noꞏ yi ku prei erik mulnjung.

<sup>15-19</sup> Wu Juras yi miꞏ erim. Wu ei mei endi top erim ku ei kuꞏmaꞏ kaꞏiꞏmin wumb owundu ngunjung. Ngangin kin, eim oꞏ kis er pendpi, wumb sipipi Jiisas muꞏum konu andan tum. Eim bok topu mani pum. Pe eim nge ngenj tuk eꞏe engin topu eim kirim ni tuꞏup nipi tor pum. Ekii se wumb pei Jerusalem konu mulk wumb pei ek ei piik nik punjung. Pe en enim ek eꞏe konu ei 'Akeltama' nik mei konu ei wumb miyem konu ninjing. Wumb kuꞏou toꞏmun kunum ei, Piisa pii gii wumb kumb eꞏe angpi, ek endi nipi ngum. Pe wumb 120 miꞏ pei mulnjung.

Piisa ek nim, "Engnan noꞏ, enim piyei! Gos pipe mon endi multum, kumb ok Gos Gui Ka wu Deipis gupu eꞏe nipi tor kindrim. Juras kin nim, pe ei eim Jiisas ba konu andꞏam andan tang, wumb Jiisas keningii. Ek ei pepi peni eꞏe omba, nik pe pepi tor onum.

Ok Jiisas Juras sin kin to tonu kind mondꞏum. Moꞏpu, sin kongun ende er muꞏpun eꞏmin nipi," Piisa yi nim.

<sup>20</sup> Piisa yi nim, "Ek ei mer mon Sam eꞏe Jura wumb golang Deipis puꞏum ek yi nipi nim, 'Eim ngii konu wii simba, wu endi mulermba,' mon Sam eꞏe ek yi ninim. 'Pe nga wu eipi endi eim kongun simba,' pa ninim."

21-22 “Wumb endi Jiisas nga konj tonu om kenim ni wu ei sin kin tuk omba. Wu ei sinim kin tep topun endinmin. Kunum kunum Jiisas eim sinim kin pupu opu er mołum. Kunum ełe Jon eim wu amb noł pendpi ngurum. Kunum ełe nga Gos Jiisas sipi orung epin konu simba,” pa nim.

23 Piisa ek yi mił nim, “Kapli wu tał embe tumun.” Wu endi Josep, Basapas ninmin wu ei, wu ei embe eipi endi pałim ku, embe endi Jasas, pe wu endi embe Masaiyas.

24 Pe en enim prei erik, “Owundu! Nim wumb pei noman tuk nim piin. Wu tał nii endi mułmba ei nim to tonu kindin ei nim sin andan to!

25 Tan wu ei Juras ełim kongun ei ermba. Juras eim kongun ei si kindpi eim dup konu ełe pum.”

26 Pe wumb en enim prei erik, Gos wumb andan tang angil tonu kindnjing ni Masaiyas wumb pei engki nga endeim ełe tuk kindangin kin, kongun ełe enjing.

## 2

### *Gos Gui Ka Mani Om*

1 Gos Gui Ka mani om kunum ei Pendikos niłmin. Pasopa kunum 50 poru neng, Pendikos kunum om. Pii gii wumb en enim ngii endi ełe kułou tunjung.

2 Pe sikir tonu muł ełe ek tengim, konu gur gali mił, owundu endi top ngii ełe nirik wumb mulnjung konu om.

3 Pe wumb molk kenjing ni dup anmbil mił pei onjung. Pe epi ei gal topu wumb mulnjung konu eipi eipi punjung.

<sup>4</sup> Gos Gui Ka Jiisas nge wumb mulnjung konu tuk opu poru nim. Gos Gui Ka je erang wumb pei, wumb ek eipi eipi tengnjing. Ei Gos Gui Ka erang yi enjing.

<sup>5</sup> Pe Juras wumb Jerusalem konu mulnjung wumb, ei Gos ek piilmin wumb konu orung orung pei onjung.

<sup>6</sup> Pe konu gur gali owundu neng kin, wumb ok kulou tunjung. Wumb ok molk ek ei piinjing ni, Gos nge wumb ek eipi eipi nik mulangin kin, nimbił erang puku sik mulnjung.

<sup>7</sup> Wumb puku sik noman embin tang mulnjung. Molk, ek yi ninjing, “Nimbił erang wumb ei ek eipi eipi nik enmin, ei Galilii wumb min?”

<sup>8</sup> Nimbił oł erang sinim ek erinjpın menjpın noł sinim ngopun ełe ek ei piilmin mił nilmin. Wu ombu Galilii konu wumb min?”

<sup>9</sup> Sinim wumb Parsiya ni konu Miriya ni Eilam, Mesoposemiya konu sinim wumb konu orung orung wumb, Juriya ni Kaparosiya, ni Ponsas ni Eisiya wumb molmun.

<sup>10</sup> Prisiya ni Pampiliya, Eisip ni, wumb orung orung Aprika konu Sairiini, ni sin Rom wumb ya ełe pei ya ełe molmun.

<sup>11</sup> Wumb Griis ni Areipiya ni sinim Jura wumb ni wumb tilap eipi ei sinim Jura ełmin oł ei enmin. Ba sinim wumb pei sin sinim ek piimin; Gos nge jep oł pei nipi sinim ek ełe nipi ngołum.”

<sup>12</sup> Pe puku sik, noman embin tang mulnjung. En enim ek dinga nik piik enjing. “Epi nimbił oł enim?”

<sup>13</sup> Ba wumb kombur en enim ek buł morung nik ek dinga ninjing, “En enim noł nok wulu pang

kin, ek eipi eipi ninmin,” pa ninjing.

*Piisa Gos Ek Ka Ei Nipi Wumb Ngum*

<sup>14</sup> Pe Piisa engki nga endeim mulnjung konu ele tuk angpi wii dinga topu ek dinga nipi wumb ngum. “Enim Jura wumb ni wumb ok Jerusalem konu wumb ok mołmun; enim kom sek, oł enim ei ni ngamb piingii,” pa nim.

<sup>15</sup> “Enim wumb ombu noł nok wulu punum ni piinmin ba mon; akip konu kupiiring eni pim.

<sup>16</sup> Ba oł ei Gos nge ermba oł ei piipi nilim wu Joel yi ninim.

<sup>17</sup> ‘Gos ek yi nim, ekii se poru nimba kunum mandi erang Gos Gui Ka wumb pei ngamb eim Gos pei ngumbii,’ pa yi nim. ‘Pe enim kingenjing embilenjing ni Gos oł ekii se ermba ei piik nilmin wumb ek tangilmin mił yi tengingii. Noman ka wii enim wu kangi wu mułngii konu andan tumbii, or kumb mił er keningii. Pe wu tukui ombu piingii konu or kumb ka andan tamb keningii, pa nim.

<sup>18</sup> ‘Kunum ei enim wu amb kongun wumb na Gui Ka pei ngumbii ku. Ngamb kin Gos oł ekii se ermba ei piik nilmin wumb ei ek nilmin mił ningii.

<sup>19</sup> Pe na tonu kupu muł ele jep oł eipi mił kombur ermbii. Mani mei ele na miyem ni dup ni, dup eskił owundu ni jep oł ermbii,’ nim.

<sup>20</sup> ‘Eni kunum ei eramb emii pimba; pe oi ei eramb, miyem mił ermba. Pe ekii se Jiisas orung omba kunum ei tangpi tilang owundu ermba,’ pa nim.

21 'Pe wumb pei Gos embe pii gii nik wii tungii wumb ei sipi orung seng kin, Gos eim nge wumb mułngii. Gos ermba oł piipi niłim wu Joel,' yi ninim.

22 "Enim Esrel wumb, enim ek ei piingii: na enim Jiisas Naseres wu nge nip ngumbii end. En enim kaninmin, oł dinga ni kongun erpi jep oł kanim kanim enim oł ombu enim piik kanik ełmin ei, Gos eim mendpił wu ei Jiisas kindang om.

23 Wu ei Jiisas kumb ok epi pei Gos Eim piipi ek nipi pendrim. Pe wu ei enim angil ełe kindim. Enim Jura wumb ek kis nik enjing. Nimbił erang tor wumb ei Jiisas ond peri ełe nil to kundnjung?

24 Ba Gos eim Jiisas nga er konj sim. Eim ngenj kumbii kułpu erim ei Gos eim kulnjung wumb konu ełe si kindpi nga er konj sim.

25 Ok Deipis yi mił pułum, Jiisas ek dinga nirim, 'Gos Owundu na kumb ełe kunum kunum mołum. Eim nam angil tundung orung mułang kin na epi endi kapli to mani kindnermba mon!

26 Yi erang kin, na noman ka seng, gupu tokuł pałim. Nam piind ei nam ngenj ei epi ekii se omba nip moł. (Ba Gos kin pii gii nip moł). Yi mił ku epi endi nam ngenj ei kapli ambił gii ninermba.

27 Pe na noman tuk ei pang, Gos eim dinga ełe na paki tang, wumb kułii konu mulermba mon. Pe nim nge kinganim mendpił eim ngenj purnermba mon!

28 Nim na noman konj bii andłam ełe andan to kun erngii. Nim na kin mułun na ka piip minj mułmbii,' Deipis ek yi nim.

29 “Engnan noł na sinim kupenjpin Deipis mul-  
tum mił nip kun kun ermbii end. Deipis eim  
kultum tukpu tuk, tuk ei akip sinim mołmun konu  
ya salim.

30 Ba Deipis eim Gos ekii se ermba oł ei  
piiłim ku. Gos ek dinga nipi yi nim, ‘King  
Deipis kinganim ekii se nim peł mołun konu ełe  
mułmba,’ nim.

31 Ba kumb ok Deipis eim Gos ermba epi ei kan  
poru nirim. Pe yi nirim,  
Krais Owundu wu ekii se omba wu ei, nga konj  
tonu orung omba nirim. ‘Gos eim wumb  
kułii konu wak tunenmba. Eim ngenj  
purpu kumun ngunermba ku.’

32 Jiisas wu ei, Gos eim sipi orung nga konj sim.  
Sin wumb pei ei kanpin kin ninmin.

33 Pe Jiisas eim angpi tonu pupu Gos Jiisas eim  
angıl tunding wu Owundu mundum. Pe ei Gos  
Gui Ka sim. Ei ok Gos nirim mił yi erang kin akip  
Gos Gui Ka pei ngang, sinim wumb sipin kin sin  
ek eipi eipi ninmin ei enim kanik piik enmin.

34 Deipis eim ngenj ei epin konu tonu punerim.  
Ba ei ek nipi pułum. Gos Owundu ek nipi nam  
wu num ei ekii se omba. Yi mił nipi ngum,  
‘Nim na angıl tunding orung mulnjii.

35 Pe ekii se nim opu orung wumb ei na to mani  
kindmbii mendpił. Sip, nim simb ełe mandring  
kindmbii.’

36 “Pe sinim Esrel wumb tilap pei sinim ek ei  
pii kun er mułmun. Pe Jiisas ei sinim sipin ond  
peri ełe tonu kindpin, ei Gos eim sipi Krais wu  
Owundu ekii se omba ei mundang mołum!” Piisa  
ek yi nim.



*Wu Amb Gos Ek Piik Noman Ak Tok Noł Pinjing*

<sup>37</sup> Wumb en enim ek ei piinjing noman ełe embin tum. Piisa kin wu kombur kin kan yi ninjing, “Enginpin noł, sin nimbił oł ermin?”

<sup>38</sup> Pe Piisa ek nipi wumb ngum, “Enim noman ak tok ok Jiisas Kraiss embe ełe noł pingii, ei Jiisas enim noman kis kil ngumba. Enim yi erangin kin Gos nge Gui Ka enim kin wii ngumba.

<sup>39</sup> Ok Gos ek dinga yi nipi pendim. Enim kin en enim kangil ni wumb konu turii mołmun wumb pei ngumbii nirim mił Gos Owundu wumb ei wii tang, onjung. Wumb ei Gos eim ek dinga nipi ngum.”

<sup>40</sup> Piisa ek nga endi nipi tuk kindim; ek pei dinga nipi ngum, “Enim piik kun er mulngii; mon pim kin, enim wumb oł kis enmin wumb ei kin pei poru nimba.”

<sup>41</sup> Yi neng kin, wumb pei Piisa ek nim mił pii gii nik noł pinjing. Pe kunum ełe wumb 3,000 pei Jiisas kin pii gii ninjing.

<sup>42</sup> Gos nge ek se andilmin wumb ei ek ninjing. Wumb ei dinga piinjing ei engnjing noł paki tok, kuni ende nok, prei erik enjing.

*Wumb Tuk Ok Gos Ek Piinjing Wumb Ei Oł Ka Enjing*

<sup>43</sup> Pe wumb pei puku sik Gos jep oł pei eim nge ek se andilmin wumb kin erim.

<sup>44</sup> Wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing, wumb ei ende mulnjung. Pe epi sałim min simba ei pii gii wumb epi ende sałim.

<sup>45</sup> Wumb ei en enim epi ni, mei ni, wumb ok top to sengin, ku ni epi ei sik, wumb eipi epi sinerang mołmun wumb ei ngunjung.

<sup>46</sup> Wumb en enim noman ende sek, ka piik enjing. Kunum kunum en enim men ngii owundu engim konu puk puk ełmin. En enim kuni ngii eipi eipi ełe ende nok nok ełmin.

<sup>47</sup> Kunum kunum Gos embe ambilk tonu kindik, Jerusalem wumb yi piinjing. Wumb pii gii wumb, en enim noman tuk ka seng mołmun. Kunum kunum Gos eim wumb kopur sipi orung sipi erang, wumb Jiisas kin pii gii nik enjing wumb ei pei pei orung sim.

### 3

#### *Wu Endi Eim Simb Kis Mułum Ei Opu Ka Pum*

<sup>1</sup> Piisa Jon teł tonu men ngii owundu prei ermbil ni punjnguł. Kunum ei konu eni tekliki erang punjnguł.

<sup>2</sup> Wu endi mułum, wu ei ok mam mengrim kunum ei simb yi er pirim mił pim. Wu ei tu wuk men ngii owundu ełe, ondu embe, “Ka wii ełe mundangin,” kunum kunum mołpu, wumb ongii kom ku kenim nipi, er mułmba nik mundangin mołum.

<sup>3</sup> Wu ei mołpu kenim ni Piisa kin Jon teł men ngii owundu ełe nirik punguł nge onjnguł. Wu ei ek nipi wu tał ngopu yi nim, “Epi endi na ngeł,” nim.

<sup>4</sup> Piisa kin Jon kin wu ni dinga kenjingił. Piisa ek nim, “Nim ya sił kenjii!”

<sup>5</sup> Pe eim kan ak topu kenim ni, wu tał epi endi na ngunguł ni piim.

<sup>6</sup> Ba Piisa ek yi nim, “Na ku pinalim. Ba na palim epi ei ni ngumbii. Naseres konu, Jiisas embe ele na nind, ‘Nim angkin po!’ ”

<sup>7</sup> Piisa angil tundung orung wu ni ambil tonu sim. Wu ni Jiisas dinga sipi, simb si kun er engim.

<sup>8</sup> Wu ni puku sipi angpi pum. Pe wu tal kin men ngii nirik punjung; wu ni men ngii owundu pupu, puku sipi er andpi Gos embe ambil tonu kindim.

<sup>9</sup> Wumb pei mulk kenjing ni wu ei andpi Gos embe ambil tonu kindpi endim.

<sup>10</sup> Wumb piinjing wu endi men ngii owundu ondu ka wii ele molpu, ku ni epi ngei nipi, kenim ni molulum, ei wumb kenjing ni wu ei keimi mulum, kanik puku sik ol erim pule pii pol tunenjing.

### *Piisa Gos Ngii Owundu Ele Gos Ek Ka Ni Ngum*

<sup>11</sup> Wu ei Piisa kin Jon tel punjungul konu ekii se pum. Pe wu amb pei sikir ok Solomon palting men ngii owundu palting endi konu andaring ele onjung.

<sup>12</sup> Piisa ei kanpi ek dinga nipi wumb ngum, “Enim Esrel wumb nimbil erang, enim ol ei noman embin to piinmin? Nimbil erang sil kin kanik enmin? Enim yi ni piinmin, sil nge dinga ele ni sil ol ka elmbil ele nge wu ei erambil opu andpi punum ni piingii? Ei mon!”

<sup>13</sup> Eiparam ni, Aisak ni, Jeikop ei, Gos sinim ok sinim kupenjpin nol Gos ei, eim kongun wu Jiisas eim ambil tonu kindmin. Wu ei enim sik opu orung wumb ngunjung. Ba wu num owundu Pailos si kindmbii ni piim; ba enim wumb dinga puk mon nik eim kin bul ngunjung.

14 Enim wu ei oł kis endi enarpi wii kun ka multum, wu ei Jiisas Gos kingam mendpił buł ngok, yi nik, wu endi wumb to kundum wu ni piimba, ei kindangin kin, sin kin wangli nik.

15 Jiisas Gos kingam mendpił ei sinim wumb sipi noman konj ngołum. Wu ei enim to kundjung, ba Gos nga er konj sim. Pe sił mołpuł kenjpił, ek ei ni tor kindmbił nge mołmbuł.

16 Sił Jiisas kin pii gii nembil kin Jiisas enim. Jiisas dinga ele yi wu ka elim. Enim kanik piinmin ei Jiisas eim sił pii gii ele nge erpi, enim wumb pei ningil ele enim.

17 “Keimi na piind engnan noł enim kin wumb owundu kin pii kun enarik kin Jiisas to kundjung.

18 Ba kumb ok Gos eim nge ek keimi niłmin wumb ek yi nik, Gos eim nge kingam Kraiss ngenj kumbii kułpu kułmba nirim. Pe akip enim wumb oł kis enmin ei, ek ni tor kindiłmin wumb ninjing opu peni ele keimi punum.

19 Pe enim piik kin noman ak tunjung kin, kapli Gos eim enim oł kis ombu kil ngopu poru nimba.

20-21 Yi enjing kin Gos enim kin tep mułmba. Pe Gos enim noman tuk dinga ngang, ka piik mułngii. Gos ok ek dinga nirim, ‘Na Kraiss King Owundu enim kin kindmbii.’ Gos eim wu owundu ei sinim kin kindmba, wu ei embe Jiisas. Pe epin konu Jiisas er mołum. Kunum ei Gos epi pei konj nga ermba mił ok eim ek keimi niłmin wumb en enim gupu ele niłmin. Kunum ele Gos Jiisas mei ele mani nga kindang eim oł ei ermba.

22-23 Moses ek yi nirim,

‘Owundu ei enim Gos, pe enim engnjing sipi,

Gos eim ek keimi niłmin wu ei, nam mił yi mułmba. Enim eim ek nimba mił piingii. Piik, nimba mił erngii. Pe wumb pei ek keimi niłim wu mił nimba ei piinerngii wumb ei Gos wumb top kundmba. Pe wumb ei Gos nge wumb nga mulerngii, Gos yi neng,' Moses piipi nirim.

<sup>24</sup> Gos ek ni tor kindiłmin wumb ok yi nik, Samyuel kin Gos ek niłmin wumb ekii se tonu onjung. Pei yi ninjing,  
'Kunum ei akip salim kunum ei,'  
pa ninjing.

<sup>25</sup> Enim Gos nge ek keimi niłmin wumb ei nge kingenjing mił mułngii. Enim nge kupenjing noł Gos ek dinga nipi pendrim mił sił mułngii. Gos Eiparam kanpi ek dinga nipi ngurum.  
'Nim nge tiłap ele wumb tiłap pei na kengip ek ka nip ngumbii.'

<sup>26</sup> Gos eim nge kongun wu Jiisas er mundum. Pe kindang enim mulnjung konu ok om. Opu, enim Gos ek ka kengip top nipi ngumba nge om. Nimbii erang eim enim oł kis ombu kil ngumba nge om."

## 4

### *Piisa Kin Jon Tel Kan Ngunjung*

<sup>1-3</sup> Wu tał wumb kankił, ek nikił mulnjunguł; pe men ngii owundu ele wu tał wumb kankił ek yi mił ninjngił, Jiisas angpi tonu konj nga om. Pe yi ku wumb kulnjung wumb ei angk tonu ongii. Yi nengił, kułmał kałiłim owundu kin, men ngii tep elim wu owundu kin, wumb kolk nga konj punałmin ni, piıłmin wumb ombu ok, mon ek piik

kis piinjing. Pe emii peng wu tał ambil gii nik, kan ngunjung. “Kupiiring elip kos piimin,” ninjing.

<sup>4</sup> Ba wumb pei ek ei piik, pii gii ninjing. Pe wumb pii gii nengin kin, wumb pei ei yi mił 5,000 wumb mulnjung.

<sup>5-6</sup> Topuł Jura wumb owundu ni, men ngii kongun wumb ni, lo andan tołmun wumb ni, Jerusalem konu kułou tumun ninjing. Men ngii ele mołumun wumb ei Anas ni Kaiyapas ni Jon ni Eliksander ni kułmał kalilim owundu, eim nge wumb pei, kułou tunjung.

<sup>7</sup> Gos nge ek se andilmbil wu tał en enim kumb ele engnjingil. Angkil, wu tał kii sinjing, “Elip dinga nipe elip embe nii nge ele oł ei enjingil?”

<sup>8-9</sup> Gos Gui Ka Piisa kin piki top mułum; pe eim ek yi nipi ngum, “Enim Esrel wu owundu ni men ngii kongun elmin wumb. Enim sił wu endi simb kis mułang, paki topuł enjpił ni, sił kin ek ningii enmin min? Wu ei er ka mułum mił nenj ei enim piinmin min?”

<sup>10</sup> Yi erpi nim kin enim pei piyangin, enim Esrel wumb ei pei piingii ku. Jiisas Kraias Naseres konu wu, eim embe ele wu ei ka mołum. Mołpu, yi enim kumb ele mołum. Enim Jiisas ond peri ele to kundnjung, ba Gos eim Jiisas nga er konj seng opu konj pum.

<sup>11</sup> Ond tumunj endi enim ngii takilmin wumb si kindnjing ei nimbil erang enim konu ele kindngii ni piinenjing. Jiisas eim ond tumunj ei mił mułang kin Jiisas eim ngii tumunj mendpił mił mołum. Eim ngii takilmin wumb si kindnjing.

<sup>12</sup> Wu eipi endi sinim kapli paki tunermba mon! Ei Gos sinim wu endi eipi andan topu ngunanim.

Jiisas endeim sinim sipi orung simba.

<sup>13</sup> Wumb kenjing ni Piisa kin Jon teġ ek dinga nikiġ, dinga pu mulnjunguġ. Wu taġ wumb kin mund mong kulenjngiġ. Yi piinjing ek mon ngii punaġmbiġ ni piinjing. Wu taġ mulnjunguġ yi piik kin noman pei piinjing ei ok wu taġ eġe Jiisas kin tep to mulnjunguġ ni piinjing.

<sup>14</sup> Pe wu ei kenjing, ni wu ei ka moġpu, wu taġ kin angpi muġum ei, wumb en enim kenjing. Pe ek nik wu taġ ngungii ek endi pinerim.

<sup>15</sup> Wu taġ kaunsil ngii si kindkiġ tor peġ ninjing. Wu taġ pangiġ miġ, en enim ek nik piinjing.

<sup>16</sup> “Pe sinim wu taġ kin nimbiġ oġ ermin? Wu taġ jep oġ endeim erangiġ kin, wumb Jerusalem wumb pei kenjing. Pe ei sinim kapġi koi ermin miġ mon.

<sup>17</sup> Ba mon pim kin, ek ei wumb konu pei pang piingii. Yi ermba ei piikiġ kin wu taġ kin ek dinga nimin. Pe wu taġ nga Jiisas embe eġe nikiġ wumb eipi ngunerngiġ.”

<sup>18</sup> Pe wu taġ wii to orung sik yi ninjing, “Eġip nga ek endi Jiisas embe eġe nikiġ enerngiġ mon!” ninjing.

<sup>19</sup> Ba Piisa kin Jon teġ nikiġ orung kindinjngiġ. Pe siġ Gos ek si kindpiġ enim ek ningii miġ piimbiġ. Ei Gos kumb eġe kapġi ermba min? Ei enim piingii.

<sup>20</sup> Ba wu taġ yi ninjingiġ, ‘Siġ gupu pandi tumbuġ miġ mon. Epi kanpiġ ek piipiġ enjpiġ miġ ei, wumb kanpiġ nimbiġ ni piinjngiġ.

<sup>21</sup> Pe kaunsil wumb ek dinga endi nik wu taġ ngunjung. Wu taġ si kindkiġ punjnguġ. Pangiġ, kaunsil wumb andġam endi kurpun, wu taġ kan ngumun, ni piik enjing. Nimbiġ erang wumb

pei Gos eim embe ambilk tonu kindangin kin, kaunsil wumb wu tał kan ngumun nik enjing kapli enerim.

<sup>22</sup> Wu ei wu tał, Gos jep oł erangił opu konj pum wu ei, kung ngii 40 pei mołum.

*Gos Nge Tilap Wumb Prei Dinga Erik, Dinga Sik Gos Ningii Enjing*

<sup>23</sup> Wu tał eł ełip wumb puł kombur kin punjunguł. Pukuł, wumb ei kankił kułmał kałiim owundu, ni tep ełmin wumb ombu ek ninjing mił wumb kan ninjingił.

<sup>24</sup> Ek ei piik poru ni pendik, en enim noman ende kindik prei yi mił enjing. “Gos Owundu nim ei epin en, ya mani mei en, pe ep noł en, ei pei nim er sin.

<sup>25</sup> Gos Gui Ka je sin erinjpın Deipis ek gupu ełe tor orum.

‘Ei Gos nim nge kongun wu, Gui Ka ek nirim. Nimbil erang wumb tilap eipi ei popuł sinmin. Pe wumb tilap ek yi ninjing. Sin epi owundu eramin piingii nik piinjing; ba ei kapli enerngii.

<sup>26</sup> Pe King pei konu orung pei kui er molk opu ermin ninjing. Pe wumb tep ełmin wumb owundu kułou tok Gos Owundu to mani kindmin ninmin. Eim kingam Kraıs eim ekii se omba wu ei to mani kindmin nimin.’

<sup>27</sup> Keimi mendpił konu owundu ełe, ya Eros ni Pailos ni wumb eipi ni Esrel wumb pei kułou tok Gos nim nge kongun wu ka wii, nim Kraıs ok kindan eim ya mani om.

<sup>28</sup> En enim kułou owundu tok, ek nik pendik, ek ei dinga pimba ni Jiisas ok yi nirim mił yi erik.



29 O wu owundu, nim piin wumb nim kin ek dinga ninmin. Ninim sin kongun wu mołmun ei paki tan, sin nim ek ei sin dinga kindpin ni tor kindmin. Kindpin, sin mund mong piinermin mon!

30 Nim angil to kindan ening pimba wumb ei ka mułngii. Jiisas nge embe ele jep ol enjii. Nim nge kongun wu ka wii Jiisas.”

31 Prei er poru nengin kin ngii muljung ngii ei olup erim. Pe Gui Ka en enim kin tuk opu piki to poru nim. Pe Gos embe ambilk tonu kindik Gos ek dinga nik, wumb kin mund mong piinenjing.

### *Gos Nge Tilap Wumb Noman Ende Sinjing*

32 Pii gii wumb en enim noman ende sinjing. En enim ek endeim minj piik muljung. Wu endi epi eipi simba, ei na epi mendpil ninermba mon; epi sinim epi ende.

33 Jiisas nge ek se andilmin wumb ei, Jiisas nga konj tonu pum nik, ek ei ninjing. En enim ek ninjing, ek ei dinga pim. Pii gii ninjing wumb ei Gos nge noman ka mołpu poru nim.

34 Enim mołmun konu wu endi kuni ni epi sinerang, ka mułmba wu ei wumb pei mei sep ngii mołangin wumb, ei epi wumb eipi ngok, ku silmin, ku ei tu wunjung wunjung.

35 Tu wangin kin, ku ei sipik, Jiisas nge ek se andilmin wumb simb ele kindnjing. Pe Jiisas nge ek se andilim wu ei sik kanik, wumb kuni sinarpi elim wumb kanik mok tok ngołmun.

36 Pe wu endi Saipris konu mułum wu ei embe Josep. Eim Liiwai wu endi, Gos nge ek se andilmin wumb, eim embe eipi endi ngunjung ei embe

Banapas ninjing. Embe ei nge puḷe yi, wumb noman tuk paki toḷum wu.

<sup>37</sup> Wu ei eim, wu eipi endi, eim mei ei top erim ku ei tu wupu kin, Gos nge ek se andilmin wumb mulnjung simb eḷe kindim.

## 5

### *Ananaiyas Kin Sipaira Tel*

<sup>1</sup> Ba wu endi muḷum wu ei embe Ananaiyas, ambim nge embe Sapaira. Ananaiyas eim mei orung ei wu eipi ngopu ku sim.

<sup>2</sup> Pe ku sirim ku aninga ei nge ambilpi wiik top se muḷum. Eim ambim ei piipi muḷum. Ananaiyas eim ku orung sipi tu wum. Tu wupu, Gos nge ek se andilmin wumb mulnjung konu simb eḷe sim.

<sup>3</sup> Pe Piisa ek nim, “Nimbiḷ erang Seisen nim noman kin piki topu moḷum. Pe nim Gui Ka kin ek kend to pendkin, mei ku orung sin ku ei orung tu wun palim.

<sup>4</sup> Ok wumb mei top enenjing kunum ei, mei ei nim nge, ba mei top er poru nengin, pe ku ei nim nge sim. Nimbiḷ erang nim noman yi miḷ palim. Nim wumb kankin ek kend ton ni piin ei mon; nim Gos kin ek kend to ngon.”

<sup>5</sup> Ananaiyas ek ei piipi, mani pupu, bok topu kuḷum. Pe wumb ek ei piik, mund mong kulnjung.

<sup>6</sup> Pe wu kangi wu ok, wu ei alap pandi to sipik, kui tunjung.

<sup>7</sup> Ekii se eni tekliki o pang, Ananaiyas ambim opu tor om. Ba oḷ yi eim piinenim.

8 Pe Piisa ek nipi amb ei ngum, “Nimbił oł en? Elip mei ku sinjngił kapłi yi mił enim min mon?” Pe amb ek nim, “Ei keimi nin. Yi mił sił sinjpił.”

9 Piisa ek nga nipi ngum, “Nimbił erang elip ek ni endi kind pendkił Gos Gui Ka enim mił ei kenmbił ni enjngił? Nim nge wanim wumb sik kui tungii sipnjing wumb ei ok ngii ondu ęle mołmun. En enim pe nim sipngii ku.”

10 Pe nga sikir amb ni, Piisa simb ęle mani opu bok topu kołpu pim. Ba wu kangi wu ombu nirik onjung. Ok, kenjing ni amb ei kołpu pim. Ok, sipik wam pim konu mandi eim kui tunjung.

11 Pe Gos nge pii gii wumb konu orung orung ei mulnjung wumb ei, mund mong kulk mulnjung.

12 Gos nge ek se andiłmin wumb, jep oł kanim kanim wumb pei mulnjung konu tuk enjing. Pe pii gii niłmin wumb en enim, men ngii owundu andaring Solomon nge palting ęle ek nik kułou to mołmun.

13 Pe tor wumb mund mong kulk ok ende mulenjing. Pe wu amb en enim pii gii wumb Gos embe ambilk tonu kindnjing.

14 Wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Pe Jiisas nge tiłap ęle wumb pei tuk onjung.

15 Wumb enim kis erim wumb ei, tu wuk andłam ęle pendnjing. Pe peł kanim kanim tu wuk pendnjing. Pendik, yi ni piinjing, eni tang, Piisa opu kin, eim min men ei wumb to tingndang wumb ombu ka mułngii ni piinjing.

16 Wumb konu orung orung wumb, kin Jerusalem wumb orung pei mulnjung wumb, pei ok kułou tunjung. Wumb ei ok mił, ening pim wumb tu wunjung. Pe gui kis tuk mułum wumb

kombur tu wunjung wumb ombu pei ka molk poru ninjing.

*Gos Nge Enjel Kindang Ek Se Andilmin Wu Ombu Si Tor Sim*

<sup>17</sup> Kulmał kałilim wu owundu ni, eim nge wumb ni wumb kolk nga konj angk piinałmin wumb ni pei wumb ei Jiisas nge ek se andilmin wumb kin noman kis piinjing.

<sup>18</sup> Pe wumb ombu ok Gos nge ek se andilmin wumb sik, er kan ngii kindnjing.

<sup>19-20</sup> Ba epin emii peng, Gos eim enjel kindang opu, kan ngii owundu aki topu, wu ombu si tor tu wum. Tu wupu yi nim, “Enim puk, nirik men ngii owundu ele puk, pe noman konj ek onum ek ei wumb kanik ningii,” pa nim.

<sup>21</sup> Gos nge ek se andilmin wumb ek ei piik pendik punjung. Kupiiring okrii puk men ngii owundu ele wumb ek ni wumb ngunjung. Kulmał kałilim wu owundu ni ei wu kombur kin onjung. Ok kaunsil ni Esrel wumb noman pim wumb kin kulou tunjung. Tok, ek nik kan ngii kindik, Gos nge ek se andilmin wu ombu kindangin, wangin ninjing.

<sup>22</sup> Pe kan ngii ele tep molulum wumb puk kan ngii ele kenjing ni, Gos nge ek se andilmin wumb mulenjing. Kanik, puk ek yi ninjing.

<sup>23</sup> “Sin kan ngii ele kenjpin ni ngii ondu dinga ngo pendnjing. Nga kan ngii tep wumb ngii ondu ele angk mulnjung. Pe sin kan ngii aki topun, kenjpin ni wumb endi nirik mulenjing.”

<sup>24</sup> Men ngii owundu ele tep molulum wu owundu ni kulmał kałilim wu owundu ni wumb

ek ei piik noman embin to piinjing. Piik yi ninjing, “Pe nga nimbił oł ermba,” ninjing.

<sup>25</sup> Pe wu endi opu yi nim, “Enim wu kombur kan ngii kindnjing, wu ombu puk mer men ngii owundu ele wumb kanik Jiisas ek nik ngok mołmun,” pa nim.

<sup>26</sup> Kan ngii tep elim wu ni eim wu kombur ni puk, wu ombu simin ni punjung. Puk, wu ombu kepil tunenjing. En enim mund mong kulnjung, wumb ok ku sik tungii ni piinjing.

<sup>27-28</sup> Pe wu ombu tu wuk kaunsil wumb mulnjung konu tuk ele engindnjing. Pe kulmal kalilim wu owundu ek dinga nim. “Sin enim kanpin mon ninjpin, enim wumb kanik Jiisas embe ei nge nik wumb ngunerei mon ninjpin. Pe enim wumb Jerusalem konu wumb enim ek ei nge pei mołmun. Enim ek nik, sin wu ei to kundunjpun,” ninmin. “Gos sin kin ekii se kos piimba.”

<sup>29</sup> Ba Piisa kin Gos ek se andilmin wu pei ek dinga ninjing. “Sin Gos nge ek ei piimin, wu ek ei piinermin mon!” pa ninjpin.

<sup>30</sup> “Enim Jiisas ond peri ele to kundnjung. Ba sinim ok kupenjpun noł nge Gos opu Jiisas erpi konj sim.

<sup>31</sup> Gos eim si mengpi sipi, eim angil tunding orung mundang mołum. Pe eim sinim nge wu owundu mołpu, sinim paki top mołum. Pe Esrel wumb noman to ak topu sinim oł kis ombu kil ngopu erpi pum mołum.

<sup>32</sup> Sin wu ombu epi pei mołum, ei nge kenjpin ni tor kindpin onmun. Pe Gos nge Gui Ka ek yi ninim. Gos eim ek piik pii gii ninmin wumb ei Gos Gui Ka wumb ombu ngonum.”

*Gameliyel Ek Nim Ek Se Andilmin Wumb Kaunsil Ek Ka Nim*

<sup>33</sup> Pe wu owundu ombu ek ei piik, noman kis peng kin, Jiisas nge ek se andilmin wumb to kundmun, ni piik enjing.

<sup>34</sup> Pe kaunsil konu lo ek piilmin wu endi engim. Wu ei eim lo ek piilim wu num, wu ei embe Gameliyel. Eim wumb lo ek nipi ngang wumb eim embe ambił tonu kindilmin. Wu ei yi nim, “Jiisas nge wumb ei anda kindangin pangin,” nim.

<sup>35</sup> Eim ek nipi kaunsil wumb ngum, “Enim Esrel wumb, pe enim oł endi ya wu ombu ermin ni enjing kin, enim Esrel wumb, en enim pii kun erik erngii,” pa nim.

<sup>36</sup> “Enim piinmin! Ok wu endi multum. Embe ei Tiyuras eim yi nim, ‘Na, nam noman dinga pałim.’ Yi neng kin, wumb 400 eim ek ekii sinjing. Ba wumb eim to kundnjung. Pe eim ekii sinjing wumb tungu punjung. En enim kongun ei wii mił enjing.

<sup>37</sup> Ekii se gapman wumb embe pułang Galilii wu Juras eim wumb kombur nipi sim. Wumb ei Juras nim ek ei puk gapman wumb kin opu erpin tumun ninjing. Ba eim yi ku kułum. Kułang, wumb eim kin ekii sinjing wumb, ei tungu eipi eipi puk poru ninjing.

<sup>38</sup> Yi ku akip na enim kanip nind. Enim Jiisas ek se andilmin wumb ombu nge kanik tungu erngii. Erik, kan wiik to mułngii. Pe wu endi eim kongun ei puł pendip ermbii ni ermba. Wumb ombu ek ei keimi punermba mon nik.

<sup>39</sup> Gos eim kongun ełe nge puł wu pim kin, enim

andlam ondu ngunerngii. Ondu ngunenjing kin enim Gos kin opu erngii.”

<sup>40</sup> Yi neng kin, eim nim ek ei piinjing; Gos ek se andilmin wu ombu wangin tunjung. Enim Jiisas ek se andilmin wu ombu wangin kepil tunjung. Tok, ek yi ninjing, “Enim nga Jiisas embe ele nik enerngii mon!” ek dinga nik ninjing. Nik, si kindangin punjung.

<sup>41</sup> Pe Jiisas ek se andilmin wu ombu kaunsil ni wumb mulnjung si kindik, anda punjung. Puk yi piinjing, Gos yi nipi piim, “Sinim wumb owundu mil molmun ni, Gos sinim to tonu kind mundum. Nimbil erang, Jiisas nge embe ele sinim singambil piinmin.”

<sup>42</sup> Kunum kunum men ngii owundu ele ni enim ngii konu ei, wumb kanik Gos ek nik ngok er mulnjung. Ek yi ninjing, “Jiisas wu ei ekii se omba, wu ei eim ek pol ka wii ei si kindnenjing, kongun er andik nik minj mulnjung.”

## 6

### *Wu Angil Orung Nga Tal Jiisas Nge Se Andilim Wumb Paki Tunjung*

<sup>1</sup> Kunum nga Jiisas nge wumb pei tonu onjung. Wumb Jiisas nge wumb Griik ek nilmin wumb ei Eipru wumb ek nilmin wumb ei kin kis piinjing. Yi nilmin, “Wumb kombur kuni ni epi sinerim wumb ei kunum kunum paki tolmun. Ba sin amb enim paki tunanmin. Amb wenjing kulnjung amb ombu sinim paki tunanmin.”

<sup>2</sup> Yi erangin kin, Jiisas nge ek se andilmin wu engki nga tal molk Gos nge wumb pei wii tok,

“Wei!” ninjing. “Pe sin Gos nge ek ni ngołmun ei si kindpin kuni mok to mulnjupun kin ei kapli enermba mon.

<sup>3</sup> Ba engnan noł enim wu angil orung nga tał kurngii. Wu ombu en enim embe ka peng, wumb Gos ek piik erangin, en enim Gos Gui Ka tuk ele mułang wumb ei ni Gos Gui Ka wumb ei kin mułngii. Wumb ei ni peng ka pepi ermba wu ei, sin to tonu kindamin sinim kongun ei tep erngii.

<sup>4</sup> Pe sinim kunum kunum prei erpin Gos ek nipin, wu amb ngopun mołmun.”

<sup>5</sup> Pe wumb pei ek ei piimin ni, ka piinjing. Pe wumb nik tonu kindangin Siipen ni wu ei pii gii wu dinga wii, Gui Ka eim kin piki to mułum. Pe Pilip to tonu kindnjing. Prokoras ni Nikanor, ni Taimon, ni Parmenas, ni Nikolas. Nikolas eim tilap eipi Andiyok konu wu, ba ok Jura wumb tilap ele tuk orum.

<sup>6</sup> Pe wu ombu Jiisas nge ek se andilmin wumb kumb ele engnjing. Pe Jiisas nge ek se andilmin wu prei erik angil tonu kindik enjing.

<sup>7</sup> Pe Jiisas ek ei pang wumb pei piinjing. Pe wumb pei Jiisas nge wumb Jerusalem konu mulnjung. Jiisas kin kułmał kałilmin wumb ei pei pii gii ninjing ku.

<sup>8</sup> Siipen eim Gos nge noman ka nipi eim wu dinga mułum. Pe eim jep oł pe wumb kin mołmun konu tuk elim.

<sup>9</sup> Pe wumb ok Siipen kin ek opu er nik. Wumb men ngii endi engim. Wumb ombu ngii takik ei Jura konu tuk ele tekik. Ek ei men ngii ele nge “Priiman,” pa niłmin. Pe Jura wumb kombur



konu Sariiniya ni Aleksandriya ni Silisiya, Eisiya konu wumb onjung kin Siipen ek opu er ninjing.

<sup>10</sup> Gos Gui Ka Siipen mułum konu noman ka ngum. Yi erang kin, wumb wii eim ek to mani kindngii ba pinerim.

<sup>11</sup> Pe wumb ek kend tok erangin, wumb eipi kombur ek ni piik punjung. Pe wumb ombu yi ninjing, “Sin piinjpin. Eim Moses kin Gos tel ek ei nipi kis erim.”

<sup>12</sup> Wumb ei ok, wu amb muljung konu kend tok nik, wu lo ek pulmun wumb ni men ngii kongun wumb ei kanik nik, pei muljung konu kanik ek kend tok ninjing. Nik puk, Siipen ambil gii nik sipik, kos ngii konu sipnjing.

<sup>13</sup> Enim wu kombur kindangin kin andik angk eim kin ek kend tok ninjing wumb ombu yi nik. “Kunum kunum wu ei eim ek kis nipi ya Gos ngii konu ele nipi lo ek nipi elim ku.

<sup>14</sup> Sin piinjpin eim yi nim, ‘Jiisas Naseres eim konu ele kis mondpu, Moses ol ok nirim ek ei topu eipi kindpi ermba,’ ” pa nim.

<sup>15</sup> Wumb pei kaunsil ngii muljung wumb ei, pei wu ei minj kenjing. Pe wumb kanik muljung ni Siipen kumb ningil ei Gos wu sinim tep elim wu kumb ningil yi mil nge sim.

## 7

*Siipen Eim Ek Nipi Ek Pii Kun Elmin Wumb Ngum*

<sup>1</sup> Pe kulmal kalilim wu owundu ei yi nim, “Ek ei keimi min?”

<sup>2</sup> Siipen yi nim, “Erinjpin noł ni engnan noł, enim piyei! Ok sinim kupenjpin Eiparam eim Mesoposemiya konu owundu multum. Eran konu puneririm kunum ełe Gos eim nge tılang ka wii ełe Eiparam kin tor om.

<sup>3</sup> Pe yi nim, ‘Nim mei konu ni angnim noł si kindnjii. Pe nim pan, na mei endi nim andan to ngumbii,’ nirim.

<sup>4</sup> Pe Eiparam eim Kaltiya konu si kindpi, Eran konu pupu mułum. Pe ekii se eim arim kułum. Kułang, Gos eim kindang opu, ya mei ełe mułum; konu pe sinim mołmun konu ei.

<sup>5</sup> Gos Eiparam mułmba mei konu endi ngang, kongun er mułmba mei konu endi ngunerim mon! Pe mei aninga endi ngumba ei ngunerim mon. Ba Gos ek yi nim, ‘Ekii se mei ei ngamb, nim embilnjii, ei nim tılap ni nim kinganim noł ełe mułngii.’ Eiparam kangıl mulenjing kunum ei Gos ek yi nim.

<sup>6</sup> Gos ei yi mił nim, ‘Ekii se nga kinganim noł wumb mei eipi nge ełe mułngii. Nim nge kinganim noł wumb mei eipi nge ełe molk wumb mei wumb ei kongun wii er mułngii. Mułangin, wumb eipi enim oł embin tui er kis mundngii, ei kung ngii 400,’ pa nim.

<sup>7</sup> ‘Nim nge kinganim noł wumb ei kin kongun wii er mułngii, ba ekii se, na wumb tılap eipi ei kin kos er ngumbii. Nimbil erang nim nge tılap mei ei si kindik pungii.’

<sup>8</sup> Ba ok kunum ełe Gos eim Eiparam kin, ek dinga mon endi ni pendrim. Gos eim Eiparam kin ek dinga nip ekii se ermba ei nirim.

9 “Ok sinim kupenjpin noł wu engki nga tał, Josep kin noman kis piik, Josep wumb eipi ngok ku sik. Pe wumb ei Josep sik Eisip konu sipik. Ba Gos Josep paki topu multum.

10 Epi endi eim kin omba erim ei Gos eim paki tum. Pe Gos Josep kin noman ka ngopu erang, Josep kongun ka erim. King Pero yi nim, ‘Nim Eisip konu tep wu owundu molkun, na ngii konu epi pei tep mulnjii,’ nirim.

11 Ekii se Eisip konu kumb kuni owundu sim. Pe Keinan konu orung orung, kuni owundu sim ku. Oł embin tui ei pim. Pe sinim kupenjpin noł ombu kuni ka si nungii mił pinerim.

12 Ba Jeikop mołpu piim ni, kuni wuł Eisip konu pei mołum ninjing. Pe eim kingam noł, sin kupenjpin noł ei kumna Eisip konu kindang punjung.

13 Ekii se nga kindang punjung. Pe Josep eim angim noł ek dinga nim, ‘Na Josep moł.’ Yi neng kin, Pero piim Josep nge wumb tiłap ende onjung ni piim.

14 Pe Josep ek nipi kindpi, ‘Arim Jeikop wangli,’ nim. Eim kin eim nge wumb tiłap ei 75 mendpił ouni onjung.

15 Pe Jeikop wuł mani Eisip konu pum. Pu mołpu kulum. Eim kingam noł ei sinim kupenjpin noł kulnjung ku.

16 Pe Jeikop eim kingam noł eim sipik Sekim konu kui tunjung. Ok Eiparam eim Emor wumb kin mei Sekim top er sirim.

17 “Gos kunum ei epi ei ermbii ni piirim. ‘Ok Eiparam kanpi ermba,’ pa nirim. Kunum ei epi

pei tonu omba enim. Esrel wumb tilap ei Eisip konu owundu tonu onmun ei ok Eisip konu piki tonum.

<sup>18</sup> Ekii se Eisip king endi tonu orum. Ei Josep pii pol tuneririm.

<sup>19</sup> Wu King ei sinim nge wumb tilap ele ambil gii dinga nirim. Sinim nge kupenjpın nol ol kis erpi ngum. King ei ek dinga nipi Esrel wumb, wu kangil mengingii ei anda kind pindangin kolk poru ningii nirim.

<sup>20</sup> Kunum ele Moses tonu om. Kangi ei Gos kan ka kenim ni Gos kangi ei kin noman ngum. Arim mam tel ngii konu tep er mulangil oi tekliki o pum.

<sup>21</sup> Ekii se kangi Moses eim andaring pendnjing. Pe king Pero ambilam eim kan sim. Sipipi eim kingam mil se mulum.

<sup>22</sup> Moses eim Eisip ol elmin mil ei andan tangin er molulum. Eim wu dinga molpu, kongun erpi, ek dinga nipi elim.

<sup>23</sup> “Moses eim molpu pang kin, kung ngii 40 pei o pang, molpu piim. Esrel engnan nol molmun konu pup kenmbii ni piim.

<sup>24</sup> Pupu kenim ni, Eisip wu endi pupu Esrel wu mulum konu kepii tum. Pe pupu Esrel wu ni paki tum. Moses eim wu ei to orung kindim. Kindpi, Eisip wu ei to kundum.

<sup>25</sup> Eim yi piim, nam tilap Esrel wumb ende ni piim. Gos sinim Moses angil ele paki tonum ni piingii ni piim. Ba wumb yi ni piinenjing.

<sup>26</sup> Kupiiring nga wu tal opu enjngil, Moses konu ele tor om. Opu, wu tal opu enjngil ei, embii ermbii ni erim. Yi nim, ‘Elip angim angim, nimbil

erang opu erngil enmbil?’

<sup>27</sup> Pe wu endi angim kin opu erim wu, ei Moses ambil peri ngum. Ngopu yi nim, ‘Nim wu wumb nii nim wu owundu mundang molkun sin tep erii?’ nim.

<sup>28</sup> ‘Oltin Eisip wu endi to kundun mił, akip na to kundnjii en min?’

<sup>29</sup> Wu ei yi neng kin, Moses sikir tonu pupu Miriyan konu eipi nge ele mułum. Ekii se eim kingam tał mulnjunguł.

<sup>30</sup> “Mułangił, eim kung ngii 40 pei opu pum. Gos kindang sinim tep enim, enjel ei nge opu ond kembis endi pim konu ele dup erang num. Konu ele mandi pupu dup kenmbii ni piim. Dup komung Sainai mani num. Dup tukrung ele mołpu ek endi yi nim.

<sup>31</sup> Moses oł ei kanpi piim; eim kum sep piipi mandi pup kenmbii ni pum. Pe Gos Owundu ek yi nim,

<sup>32</sup> ‘Na Gos nim nge kupanim noł Gos moł. kupenjing Eiparam, Aisik, Jeikop, wu kei na Gos moł.’ Pe Moses puku sim. Sipi, eim Gos kenmba gał erim.

<sup>33</sup> Pe Owundu ek yi nim, ‘Nim simb kum pałim ei sikind! Na Gos moł, ya konu ele nim angilin konu ei konu ka wii mendpil salim.

<sup>34</sup> Na nge wumb, Eisip konu kis er mołmun ei, na kanip moł. Na enim kei ninjing ei piinj. Pe na mani op paki tumbii nge ombii. Kongun embin tui ei si kindmbii. Pe nim na kindamb Eisip konu punjii,’ ” pa yi nim.

<sup>35</sup> Siipen ek yi nim, “Moses ei ok enim ni wu owundu mołpu sin tep mułii nim?” Yi ninjing,

“Gos eim dinga eġe enjel ei kindang ond kembis Moses mandi eġe pum. Wu ei nga Gos kindang pupu tep wu moġpu Esrel wumb sipi orung simba nge pum.

<sup>36</sup> Moses eim wumb sipim. Pe eim Gos nge jep oġ kanim kanim erim. Erpi pupu, ep noġ kundii muġum konu jep oġ erim. Pe konu wumb mulenjing konu, kung ngii 40 pei opu pum.

<sup>37</sup> Esrel wumb pei mulnjung. Pe Moses eim Esrel wumb kanpi nim. Enim nge engnjing endi Gos sipi, to tonu kindmba wu ei, nga Gos kongun endi, oġ ekii se ermbe ei piipi nipi ermbe.

<sup>38</sup> Ekii se wumb mulenjing konu eġe kuġou tunjung. Pe Moses Esrel wumb kin mulnjung. Enjel eim ek nikiġ tonu kumung Sainai komung mulnjunguġ. Molkuġ kin, Gos nge ek sim. Ek ei ek konj ka seng kin sinim kupenjpin noġ, Moses nipi ngurum. Ek ei konj seng kin, pe nga ek ei sinim salim ku.

<sup>39</sup> “Ba sinim kupenjpin noġ ei Moses ek piinermin ninjing. Nik, ‘Mon,’ pa nik. ‘Sinim Eisip konu orung nga pamin,’ pa nik, yi piinjing.

<sup>40</sup> Pe Esrel wumb Eron kanik ninjing, ‘Nim sin nge gos eran kin kumb se pang kanpin ekii se bin,’ ninjing. ‘Pe Moses eim sin Eisip konu tor tu wumba; ba eim jiki orung punum, sin piinanmin.’

<sup>41</sup> Kunum eġe kung kou waġ endi enjing. Pe kuġmaġ kalk gos kend ei ngunjung. Pe epi ei en enim angii eġe enjing epi ei kin ka piik embe ambii tonu kindik er mulnjung.

<sup>42</sup> Yi erangin kin, Gos en enim kin buġ ngum. Ngang kin, en enim oi, kanjip, eni ei embe ambii tonu kindik, epi ombu sin gos erngii nik, Gos

erngii mer mon eġe Gos ek ei ekii se ermba piilmin. Wumb ei ek pulk ek ei yi nim.

‘Enim Esrel wumb enim ok ya konu wumb mulerik kunum ei enim kung ngii 40 pei mulk, enim kung kou ni kung siipsiip ni ombu kulmaġ kalk na ngonarik eġmin. Ba enim ek kend gos kulmaġ kalk ngok enmin.

<sup>43</sup> Enim kend Moluk gos ngii eġe sipnjing. Pe kanjip kin gos kend Rapan eġmin. Enim epi ombu erik embe ambilk tonu kindik enmin. Pe na enim kindamb Bepilon konu orung orung pungii.’ Gos Owundu ek yi nim.”

<sup>44</sup> Siipen ek yi nim, “Sinim kupenjpin noġ, ok wumb mulnjung mei eġe mulnjung. Kunum eġe Gos ek piimin nik, alap ngii endi Gos nge alap ngii tekik, nimbiġ erang Gos nge eim embe ambilk tonu kindngii. Erik, alap ngii ei Moses kanpi yi miġ tekei, nirim.

<sup>45</sup> Kunum ekii se sinim kupenjpin noġ Josua kin ok en enim wumb mei singii onjung. Wumb konu tilap eipi nge mei sinim kupenjpin noġ pangin kin, Gos wumb tilap eipi ei to kindrim. Kunum ei, Gos nge ngii alap ei sipnjing. Sipik, alap ngii takik Gos eim embe ambilk tonu kindnjing kunum eġe Deipis tonu orum.

<sup>46</sup> Gos eim Deipis kin noman ngang, Deipis prei erpi Gos Jeikop kin ngii endi tekmbii nim.

<sup>47</sup> Ba Solomon Gos ngii endi tekim.

<sup>48</sup> “Ba Gos Owundu mendpiġ wumb takilmin ngii ei mulaġim. Gos nga ekii se ermba oġ ei piipi nilim wu yi nirim miġ.

<sup>49</sup> Owundu ek yi nim,

‘Epin konu ei na peł mił tep erip moł, mei konu ei na simb ele tonu kind send konu tep erip ku moł. Ngii nipe ngii na ngii nik takinmin? Pe na kor mołup ermbii ei konu jili?’

<sup>50</sup> Pe nga na angil ele epi ombu pei enenj min? Gos yi nim. Gos nge ek ni tor kindilim wu endi yi mił nirim. Gos Owundu mendpił eim wumb takilmin ngii ei molalilim.’

<sup>51</sup> Enim wumb Gos ek piinalmin, enim wii mołmun wumb noman kom, ni epi pinalim. Kunum kunum enim Gos Gui Ka to kindik kindik enmin. Enim ok kupenjing noł mulk oł ei nge enim yi mołmun.

<sup>52</sup> Ok Gos ermba oł piipi nilim wu ei wu nii mułum? Pe enim kupenjing noł wu ei kin oł kis endi enjing min mon? Mon! Wumb ok tonu ok Gos ek kun palim mił nik wu endi ekii se omba wu ei oł kis endi enalim mon. Yi nik erik wu ombu to kunduk. Wu ei wu ka; ba pe akip enim wu ei enim puk wumb opu orung mulnjung konu nengin eim to kundnjung.

<sup>53</sup> Enim Gos nge lo ek ei sik ei, enjel gupu ele sinim kupenjpın noł sik. Pe nga ek ei sinim piınmin ku, ba ekii sinanmin.”

### *Siipen Ku Tangin, Kulum*

<sup>54</sup> Ek ei piınjing mił nenj noman ele keimi tang kin, piınjing. En enim gupu mong kongk, Siipen kin popuł kis sinjing.

<sup>55</sup> Ba Siipen, Gos nge Gui Ka kin piki to mułum. Mułang kin, eim ei epin konu dinga kenim ni, Gos konu ka wii tilang ka wii er sim konu Jiisas Gos angil tunding orung engim.



<sup>56</sup> Pe Siipen ek nim, “Kinei! Na epin konu ka wii seng kand; wu kingam Jiisas Gos angil tundung orung anglim.”

<sup>57</sup> Yi neng kin, wumb wii dinga wii tunjung. En enim kom ambilk pandi tunjung. Sikir puk, Siipen ambil gii ninjing.

<sup>58</sup> Pe eim konu owundu eġe to tor kindnjing. Kindangin pang, ku sik pum konu ku tunjung. Wumb ok kin ek kis nik enjing, wumb en enim konduk gulk, wu kongun wu endi muġum konu mandi kindnjing. Kangi wu ei embe Sol.

<sup>59</sup> Pe wumb Siipen ku to kundmun ni enjing. Pe Siipen prei yi erim, “Owundu Jiisas, na nge noman tuk ei nim se!”

<sup>60</sup> Pe Siipen eim gopsing pii poġ moġpu wii dinga tum, “Gos Owundu, nim oġ kis ei er orung kindnenjii.” Siipen ek yi nipi, eim kuġum.

## 8

### *Siipen To Kundnjung Ei Sol Eim Noman Ka Piim*

<sup>1-2</sup> Siipen to kundnjung. Wumb kombur Gos nge ek ei pii gii ninjing wumb ombu Siipen kui to pendik, ke owundu ninjing. Sol noman ka piim kunum eġe Gos nge wumb Jerusalem konu mulnjung wumb ei oġ embin tui enjing. Yi erangin kin, wumb Gos ek piik mulnjung wumb ei tungu punjung. Puk, Jura konu ni Sameriya konu eipi eipi punjung. Ba Jiisas nge ek se andilmin wumb Jerusalem konu er mulnjung.

<sup>3</sup> Pe Sol eim Gos nge wumb er kis er endim. Wumb ngii konu pei nirik pupu wu amb ni sim. Sipi, kan ngii eġe kindpi elim.

<sup>4</sup> Pe Gos ek piinjing wumb tungu puk eipi eipi puk, Gos ek ka ei nik wumb ngunjung.

<sup>5</sup> Pilip Sameriya konu owundu ełe mani pum. Pupu, Jiisas nge embe Kraiss ekii se omba ek puł ełe nipi wumb ngum.

<sup>6</sup> Wumb pei Pilip Gos ek nim ei piik. Pe Pilip ek nim ei wumb kom se piinjing. Piik, Gos jep oł erim ei kanik enjing.

<sup>7</sup> Wumb pei gui kis tuk mułum; wu onjung wii dinga tok wumb nga ka mulnjung.

<sup>8</sup> Yi erang kin wumb konu owundu ełe mulnjung wumb pei ka piinjing.

<sup>9</sup> Wu endi konu owundu ełe mułum, wu ei embe Saimon. Ok eim kum kondpu oł kanim kanim elim wu. Yi erang kin, Sameriya wumb noman pei piinjing. Eim yi niłim, “Na wu owundu.”

<sup>10</sup> Pe wumb embe pim wumb pinerim, wumb pei Saimon ei piinjing. Wumb molk yi ninjing, “Wu ei Gos nge dinga piinim,” ninjing. Wumb eim kanik wu owundu dinga wii niłmin.

<sup>11</sup> Wumb Saimon ek ei dinga piinjing. Nimbil erang ei kunum kunum oł ombu erang kanik, jep oł ei keimi ni piilmin.”

<sup>12</sup> Ba ekii se Pilip eim Gos enim ek ka ei nipi, Gos nge epi kanim kanim ei andan tang kanik, Gos embe ełe nipi sinim tep er mołum ni, Jiisas embe ełe neng, pii gii nik, wu amb ni ok noł pinjing.

<sup>13</sup> Pe Saimon pii gii nim ku. Pe noł pepi Pilip kin ouni mułum. Saimon mołpu kenim ni Gos nge jep oł kanim kanim Pilip erim. Erim ei, kanpi tungu erim.

<sup>14</sup> Jiisas nge ek se andilmin wumb Jerusalem konu molk piinjing ni Sameriya wumb Gos ek

piinmin, ninjing. Yi nengin kin, Piisa Jon tel konu ele kindangin punjngu.

<sup>15</sup> Wu tał ał mani pukuł Gos kin prei erangił, Gos wumb ombu paki topu Gos nge Gui Ka ngumba ni punjngu.

<sup>16</sup> Nimbił erang Gos nge Gui Ka ei mani wang kin, ei sinenjing. Jiisas kin pii gii nik, eim embe ele mendpił noł pinjing.

<sup>17</sup> Pe wu tał wumb angil tonu kindangił wumb ei Gos nge Gui Ka sinjing.

<sup>18</sup> Saimon kenim ni Jiisas nge ek se andilim wu tał wumb angil tonu kindangił wumb Gos Gui Ka sinjing. Yi erangił kin, Saimon kom ku si ngopu wu tał kin tu wum.

<sup>19</sup> Eim ek yi nim, “Elip noman dinga ei nge na nge! Na wu endi angil tonu kindamb Gos nge Gui Ka simba,” nim.

<sup>20</sup> Ba Piisa ek nipi ngum, “Gos eim epi ei wii ngołum ei, nim ku ngop simbii ni piikin nin min? Pe Gos nim kin ku kin, ouni poru nimba.

<sup>21</sup> Ei nim epi mon, nim noman tuk Gos kaninim, ba ei kapli enanim mon.

<sup>22</sup> Nim noman to ak tokun, keimi oł kis en ei si kindkin, ninim Gos Owundu kin prei enjii. Erang kin, nim nge noman kis piin ni oł ombu Gos kil ngopu si kindmba.

<sup>23</sup> Na nim kand. Nim noman tuk epi kis pei noman palim. Yi ku nim keimi poru nimba mendpił.” pa nim.

<sup>24</sup> Pe Saimon ek nipi orung kindpi yi nim, “Elip Gos kin prei erangił na paki tumba. Prei erangił kin, epi elip ek ninjngil epi ei na kin tonu onenmba.”

<sup>25</sup> Pe Gos nge ek se andilmin wu tał ek nikił poru ninjngił. Owundu ek ni poru ni pendkił Jerusalem konu nga orung punjnguł. Andlam ełe pukuł Gos ek ka Sameriya konu wumb tilap pei ni ngokuł ngokuł punjnguł.

### *Esiopiya Wumb Muljung Konu Pilip Ek Ka Nipi Ngum*

<sup>26</sup> Owundu kindang sinim tep enim enjel ei opu Pilip kin ek nim, “Nim pukun orung tor pukun Jerusalem andlam si kindkin, Geisa konu orung mani punjii.” Andlam salim ei orung wumb mulałmin.

<sup>27</sup> Pe Pilip angpi andlam ełe pupu kenim ni Esiopiya wu endi mułum. Wu ei wu owundu mołpu, Kandesi konu Kuin kin kongun er mułum. Pe Esiopiya wu eim ku ni epi pei tep er se mułum. Wu ei Jerusalem konu Gos embe ambił tonu kindim, ek piimbii ni om.

<sup>28</sup> Pe eim nga ngii konu orung ba erim. Eim kung os karis ełe mołpu, Aisaiya Gos nge ek ni tor kindilim wu ei mon poł pendim er gerpi pum.

<sup>29</sup> Pe Gos nge Gui Ka Pilip kin yi nim, “Nim sikir tonu pukun kung os karis ei kin tep to punjii!”

<sup>30</sup> Pe Pilip sikir pupu tonu pum. Pupu, piim ni wu ei Gos Aisaiya nge ek ger pum. Pilip ek nim, “Pe nim gerin ek pułe, nim piin min mon?”

<sup>31</sup> Wu ei ek yi ni orung kindim, “Pe wu endi na andan tunenjing kin, na er kanip piimbii mił nenj?” Pe Pilip kanpi nim, “Nim na moł konu tonu wa!”

<sup>32</sup> Ek ei Gos ek gerim yi mił gerim.

“Eim tu wunjung ni kung siipsiip mił to kundngii nge tu wułmun oł ei tu wunjung. Kung siipsiip wał ei enjin kopus siłmin ei ke ninałim.

33 Eim to mani kindik, kos er kun enenjing mon. Wumb endi opu eim tilap wumb yi mulnjung. Mołmun nimba wu ei kapłi enanim. Eim epin konu pum.”

34 Pe Esiopiya wu ei Pilip kii sim, “Gos nge ek ni tor kindiłim wu piipi yi nim ek ei nii pułum? Eim kin ninim min, wumb eipi kin ninim?”

35 Pe Pilip ek nipi wu ei ngum. Eim Gos ek nipi Jiisas ek ka ei nipi ngum.

36 Andłam ełe pukuł, noł endi pim konu punjnguł. Wu num ni yi nim, “Noł endi pałim. Epi nipe endi erang na noł pinenmbii?”

37 Pe Pilip ek nipi ngum, “Nim noman ełe pii gii keimi nin kin kapłi. Wu ei ek dinga nim, ‘Na Jiisas Kraıs Gos kingam ei na pii gii ni moł,’ wu ni yi nim.

38 Pe ek neng, kung os engim. Pe Pilip kin wu num ei kin noł ełe mani punjnguł. Pe Pilip wu ei noł pendpi ngum.

39 Wu tał noł si kindił tonu onjnguł. Pe kunum ełe mendpił Gos Owundu nge Gui Ka opu, Pilip sipim. Wu num ni Pilip eim kinenim. Pe wu num ni eim ka piipi, eim ngii konu andłam ełe orung pum.

40 Pe Pilip pupu konu Asros ni konu endi tor om. Eim pupu konu owundu sim konu orung Jiisas ek ka ei nipi wumb ngum. Ekii se pupu konu Sameriya ni konu ełe tor om.

## 9

*Sol Eim Noman To Ak Top Gos Ek Pii Gii Nipi  
Noł Pim  
(Aposel 22:6-16, 26:12-18)*

<sup>1-2</sup> Sol nge ek dinga nipi, owundu nge wumb ei to kundmun ni ek nipi kułmał kałiim wumb Gos ek piik mulnjung konu kindim. Pe men ngii Jura wumb mulnjung konu ei embe Damaskas. Pe pipe sipi Sol ngum, pipe ek yi nim, “Pe Sol wumb kombur kindang Owundu nge wumb andłam ełe puk ninjing kin, kan ngopu Jerusalem tu wangłi!” nim.

<sup>3</sup> Pe Sol andłam andpi pupu Damaskas konu ełe tor pum ni, ei epin tiłang ełe tor opu Sol om konu orung orung tiłang erpi eni mił dinga tum.

<sup>4</sup> Pe tiłang ei Sol tang mani mei pepi piim ni ei epin ek endi tor om, “Sol! Sol! Nim nimbił erang na wumb tiłap ei er kis mondun?”

<sup>5</sup> Sol ek yi nim, “Owundu nim nii?” Pe eim yi nim, “Na Jiisas. Nim na tiłap wumb ei nimbił erang tokun en? Ei nim na tokun en ku.

<sup>6</sup> Nim angkin konu owundu ełe tuk punjii. Pan, wu endi mołum wu ei, nim oł endi enjii mił yi nipi ngumba,” pa nim.

<sup>7</sup> Wumb Sol kin tep to onjung wumb ei mulnjung wumb ei ek ningii; ba ningii pinerim. Ek ei epin tor om ek ei piinjing, ba wumb endi kinenjing.

<sup>8</sup> Pe Sol angpi kenmbii ni erim, ba ningił tum-bun mułum. Mułang, wumb eim angıł ambilk Damaskas tonu tuk sipnjing.

9 Kunum tekliki ningiŕ ka enerim, kuni ni noŕ ni ombu nunerim mon.

10 Pe Jiisas nge wu endi Damaskas konu muŕum wu ei embe Ananaiyas or kumb kenim ni Gos ek nim, “Ananaiyas!” Nga eim yi nim, “Owundu na moŕ.”

11 Owundu ek yi nim, “Nim pukun konu embe ek yi nim, ‘Kun saŕim’ konu eŕe punjii. Juras ngii konu eŕe kii sinjii. Wu endi muŕmba wu ei Tasas konu wu ei, eim embe Sol eim prei er moŕum.

12 Prei er muŕpu kunum eŕe eim noman kindpi piim ni wu endeim angpi muŕum. Wu ei embe Ananaiyas. Wu ei opu eim angŕ tonu Sol peng eŕe embiŕim. Yi erang kin, eim ningiŕ er kun ermba,” Owundu yi nim.

13 Ananaiyas ek nipi orung kindim, “Owundu, na piinj wumb pei wu ei kin ek yi ninjing, ‘Wu ei oŕ embin tui eŕim, Jerusalem nim wumb mulnjung konu eŕim,’ wumb yi ninjing.

14 Sol, kuŕmaŕ kaŕiŕim wu owundu kin wumb pipe sipi poru nim. Wumb konu eŕe wumb Gos ek piik er mulnjung wumb ei, Jiisas embe ambiŕ tonu kindik enmin.”

15 Ba Owundu ek nipi ngopu yi nim, “Nim po! Wu ei akip na nge kongun wu. Na eim kongun eipi endi kindamb pupu wumb tiŕap eipi nge ni, King ni muŕngii konu eŕe na embe nge eŕe nipi sipipi, Esrel wumb kin muŕmba ku.

16 Pe na eim epi embin tui kanim kanim andan tamb kanpi, na nge embe eŕe ek nimba.”

17 Pe Ananaiyas eim pum. Pupu, ngii eŕe nirik pupu angŕ Sol nge peng, tonu kindpi ek nim, “Engnan Sol, Jiisas Owundu nim andŕam

ele kenim ei na kindang ond. Nimbil erang nim ningil ka erang kenjii. Gos nge Gui Ka nim kin piki to mulmba.”

<sup>18</sup> Pe sikir Sol ningil ele pim epi omu kindin mil ei sikir tor pang, eim ningil nga ka seng kenim. Eim angpi pupu nol pim.

<sup>19</sup> Ekii se Sol eim kuni nopu erpi dinga peng mulum. Damaskas konu Sol eim Jiisas nge wumb kin tep to mulum.

<sup>20</sup> Molpu, sikir Gos nge ngii Jura konu orung orung sim. Konu pum, eim Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim, “Jiisas ei Gos kingam mendpil.”

<sup>21</sup> Wumb pei ek ei piik, puku sinjing. Sik, ek yi ninjing, “Wu ei Jiisas embe ele nge prei erik enjing ei eim mon nipi, Jerusalem wumb topu elim wu mendpil.”

<sup>22</sup> Ba Sol eim noman tuk dinga nga pang, Damaskas muljung wumb eim ek ei piik ek ei kapli enerang orung kindngii. Eim wumb andan ka topu yi nim, Jiisas ei Kraiss wu ekii se omba, nilmin ei nipi ngum.

### *Jura Wumb Sol Kin Opu Orung Erangin Kin Sol Tunggu Pum*

<sup>23</sup> Kunum pei o pang, Jura wumb kulou tok ek ni piik, Sol to kundmun, ninjing.

<sup>24</sup> Ba Sol wumb ninjing ek ei piim. Jura wumb konu owundu ele andlam ele epin, tinga, kui er molk, Sol to kundngii nge muljung.

<sup>25</sup> Ba Sol eim ek ekii sinjing wumb, eim ku ngii ele tuk tonu sipnjing. Pe Sol gerenj kon owundu endi sim konu mulum. Molang, eim nge ekii



sinjing wumb kan pilngan tangin, mani mei ba ni enjing.

<sup>26</sup> Ekii se Sol Jerusalem konu pum. Eim Jiisas ekii sinjing wumb kin kulou topu nipi sipipi, wumb eim kin mund mong kulk, eim Jiisas nge wu endi min nik pii gii ninenjing.

<sup>27</sup> Ba Banapas Sol nipi sipipi, Gos ek se andilmin wumb mulnjung konu sipim. Pe eim ek pol topu Sol, Owundu Jiisas kenim mił yi pol top ngum. Pe Jiisas nge embe Sol dinga nipi Damaskas konu wumb nipi ngopu erim mił ei pol tum.

<sup>28</sup> Yi erang, Sol en enim kin tep to mołpu Jerusalem konu and mulnjung. Gos Owundu ek ei dinga nipi wumb ngopu eim mund mong kulerim.

<sup>29</sup> Sol Jura wumb Griik nilmin wumb ei kin ek tangpi erim. Wumb ei kin ek mił erim. Ba wumb en enim andlam endi kan sipin, eim to kundmun ninjing.

<sup>30</sup> Ekii se Sol angim noł ek ei piik, Sol si mengk Sisariya konu mani sipnjing. Sipik, eim Tasas konu kindnjing.

<sup>31</sup> Pe Jura konu ni Galilii konu ni Sameriya konu ei pei orung Gos nge kulou tunjung wumb ei kunum ele ka mulnjung. Opu ni epi pinerang kin, Gos nge wumb dinga mulnjung. Wumb en enim Gos Owundu ek nim mił ekii sengin, Gos nge Gui Ka en enim noman tuk to dinga erim. Wumb pei Gos ngii ele ok Gos ek piinjing.

<sup>32</sup> Pe Piisa konu pei andpi pum. Pupu, Lira ngii konu ele pum. Pupu, Gos nge wumb pii gii ninjing wumb mulnjung konu ele pu mułum.

<sup>33</sup> Konu eġe wu endi muġum. Wu ei embe Einiyas. Wu ei ngenj dinga punerim, wii sirim. Wu ei eim or minj pepi muġang, kung ngii angil orung nga tekliki o purum.

<sup>34</sup> Pe Piisa ek nipi wu ei ngum, “Einiyas! Pe Jiisas Kraiss nim er ka ermbe enim. Nim angkin, or pin peġ er kun enjii!” Pe wu ni sikir engim.

<sup>35</sup> Pe Lira wumb ni Seron wumb pei noman ak tok Owundu kin pii gii ninjing.

### *Piisa Tapisa Nga Er Konj Sim*

<sup>36</sup> Jopa ni konu eġe Gos nge amb endi muġum, amb ei embe Tapisa. Griik wumb ek eipi Dorkas nilmin Amb ei kunum kunum oġ ka erpi, wumb epi sinaġim ei eim wumb paki topu eġim.

<sup>37</sup> Kunum ei eim ening endi kan sipi kuġum. Pe eim nge was er ka erik tukrung palting eġe tonu kind pendnjing pim.

<sup>38</sup> Lira ni konu ei Jopa konu eġe mandi sim. Pe Gos nge wumb molk piinjing ni, Piisa eim Lira konu eġe muġum ni piinjing. Pe wu taġ kindangin pukuġ ni, Piisas ek ningil, “Nim sin kin wa; mulerii!”

<sup>39</sup> Pe Piisa eim taġ kin sikir punjung. Piisa pupu tor pang, eim sik tuk palting eġe tonu sipnjing. Amb pei wenjing noġ kulnjung ombu ok Piisa muġum konu mandi ok ke nik mulnjung. Dorkas konduk ni kon enim konduk ei en enim muġum epi ombu tu wuk andan tok enjing.

<sup>40</sup> Piisa amb pei anda kindim. Eim gopsing pii poġ muġpu prei erim. Er pendpi, kan ak top amb ngenj eġe nim, “Tapisa, nim ang!” Pe amb ni ningil kanpi Piisa kenim ni kanpi angpi muġum.

<sup>41</sup> Piisa amb ni angil ambilpi angndang engim. Pe amb Tapisa konj mułum. Pe Piisa wumb Gos kun er molk enjing wumb wii topu, amb wenjing noł kulnjung amb poru wii tum. Wangin kin, Dorkas en enim ngum.

<sup>42</sup> Ek ei Jopa konu orung orung pang piinjing. Piik, wumb pei Gos Owundu kin pii gii ninjing.

<sup>43</sup> Jopa konu Piisa kunum kinan mułum. Piisa wu endi kin mułum wu ei kung kou ngenj kongun elim wu kin mułum. Wu ei embe Saimon.

## 10

### *Enjel Opu Koniiliyas Mołum Konu Ek Nipi Ngum*

<sup>1</sup> Pe wu endi Sisariya konu mułum wu ei embe Koniiliyas. Wu ei opu wumb, pei 100 tep elim. Wu opu elmin wumb ei, Rom opu wumb embe Esalii konu nilmin.

<sup>2</sup> Wu ei eim Gos ek piilim. Eim ni ngii ende palmin wumb ombu Gos embe ambilk tonu kindilmin. Jura wumb epi endi sinarpi elim, ei eim ku pei sipi ngolum. Kunum kunum eim Gos kin prei er ngolum.

<sup>3</sup> Kunum ele eni pou neng eni tekliki erang kin, epi endi kenim ni or kumb mił yi erim. Gos nge enjel endi kindang, eim kin opu, ek yi nim, “Koniiliyas!”

<sup>4</sup> Koniiliyas enjel kanpi mund mong erim. Erpi kin, ek yi nim, “Owundu, ei epi nipe?” Pe enjel ek nipi Koniiliyas ngum, “Nim prei erkin wumb epi sinerim ei nim paki tokun en ei Gos piipi mołum.

<sup>5</sup> Pe nim wumb kombur kindan, Jopa konu puk wu endi kurngii, wu ei embe Saimon, wu endi embe Piisa wu ei wii tangin ya omba.

<sup>6</sup> Wu ei Saimon endi ele, ngii konu mołum. Wu kung kou ngenj kongun elim wu. Eim ngii ep noł wer ele angilim.”

<sup>7</sup> Gos enjel Koniiliyas kin ek ni pendpi pum. Pe Koniiliyas eim kongun wu tał wii topu, opu wu endi wii tum ku. Opu, wu ei eim Koniiliyas kin paki topu mołpu, Gos embe ambil tonu kindim wu.

<sup>8</sup> Koniiliyas enjel nim ek ei kun nipi wu tekliki ngum. Ek nipi ngopu, pe Jopa konu pei ni kindang punjung.

<sup>9</sup> Andlam ele andik puk, emii peng or pinjing; tingang puk, Jopa konu owundu ele mandi punjung. Kunum ele Piisa ngii ele tonu pupu prei erim kunum ele konu eni tinga mił sim.

<sup>10</sup> Piisa eim kuni tang kin, kuni numba erim, kuni er ka enjing epi endi Piisa or kumb mił er kenim.

<sup>11</sup> Eim kenim ni ei muł ele epi endi wuł ał pang kin, epi endi mani om. Ei alap owundu mendpił epi ei orung orung ambil epi tuk si ya mei ele mani om.

<sup>12</sup> Tukrung ele kung ni kei ni, epi nui nunerii, ka wembii, ni epi pei mułum.

<sup>13</sup> Pe ek endi Piisa kanpi nim, “Piisa, nim angkin kung ni epi to kał nui!” nim.

<sup>14</sup> Ba Piisa ek nim, “Owundu, na mon! Na epi nonał. Epi ei nge na nonał.”

<sup>15</sup> Ek ei nga tor opu yi nipi, Gos ngołum. “Epi ei Gos konj erim ni nonałmin nin min?”

<sup>16</sup> Epi ei kunum tekliki mani opu nga ei muł tonu pum.

<sup>17</sup> Piisa noman embin to piipi, or kumb ei pułe

er palim mił nenj ni piim. Eim yi piipi mułang kin, Koniiliyas wumb ei ngii ondu andaring ele engnjing.

<sup>18</sup> Ok, wii dinga tok yi ninjing, “Saimon, eim embe endi Piisa konu jiki mołum; ya ele mołum min mon?”

<sup>19</sup> Piisa eim or kumb kenim ei noman embin to piim. Pe Gos nge Gui Ka ek nim, “Piisa, wu tekliki, nim kuruk onmun.

<sup>20</sup> Pe nim pukun, wu ombu kin pungii. Nim noman embin to piinenjii. Na wu ombu na kindamb, onmun.”

<sup>21</sup> Wu ombu mulnjung konu Piisa pupu yi nim, “Enim wu endi kur endnjing wu ei na. Enim er onmun mił nenj?”

<sup>22</sup> Wu ombu ek yi ninjing, “Opu elmin wumb 100 pei tep erim wu Koniiliyas sin ‘Pei’ ni kindang onmun. Eim wu ka mołpu Gos nge embe ambik tonu kindpi mołum. Jura wumb pei molk wu ei ka nilmin. Pe enjel ek nipi ngum wu ei ngii konu wang kin, nim ek kombur nen piimba,” ninim.

<sup>23</sup> Pe Piisa ek nipi wu ombu, “Nirik wei!” pa nim. Eim wu ombu kin pim. Pek kin, kupiiring Piisa wu ombu kin punjung. Jopa konu wumb pii gii nik mulnjung wumb ei, eim Piisa kin ouni punjung.

### *Piisa Koniiliyas Ngii Konu Pum*

<sup>24</sup> Puk, andlam ele andik punjung. Kunum ele endeim or pinjing. Pek, puk Sisariya konu tor bin ni punjung. Pe Koniiliyas eim wumb ongii ni kui er mułum. Eim nge wumb tilap ei wii topu eim nge wumb pul ei wii to tuk sipi er mułum.

25 Piisa ngii ɛle ni ei bii ni pum. Koniiliyas anda o pupu, Piisa kumb ɛle om. Opu, Piisa simb ɛle mong gopsing pii polpu pepi ka piim.

26 Ba Piisa eim angil ambil tonu sim. Eim ek yi nim, “Na nim miɔ wu ende, eipi mon, na wu ku.”

27 Piisa wu ei kin ek nipi nirik punjnguɔ. Pukuɔ, kenjngiɔ, nirik wumb pei kuɔou to muljung.

28 Piisa ek dinga nipi yi nim, “En enim piinmin! Jura wumb endi kin wumb tilap eipi kin ende endnerngii niɔmin. Pe nga wumb tilap ei ngii wu endi ba konu punerngii niɔmin ku. Ba Gos na kin oɔ yi erim. Na wumb endi kis moɔum nip wu endi ka moɔum nip yi ninenmbii mon.

29 Ei piip kin, na ek ei ni tor kindind. Na enim ek nik kindnjing ei piip kin na ya ond. Pe na enim ek ei to kindnenj. Ei nimbil erang, enim na wii tunjung ei piip ond?”

30 Pe Koniiliyas ek yi nim, “Epi endi na kin wang pe kunum tekliki o pang, ei yi miɔ, na nam ngii konu moɔup konu eni tekliki erang, prei er muls. Kunum ɛle, wu endi opu na kumb ɛle engim. Eim alap telim epi ei tilang enim miɔ yi erim.

31 Pe eim ek yi nim, ‘Koniiliyas, Gos nim prei en ei piinim. Pe Gos eim piinim, nim wumb epi sinerim wumb ei paki ton ei piinim.

32 Pe nim wu ombu kindan Jopa konu puk Saimon muɔmba ei ningii. Wu ei embe endi Piisa. Wu ombu puk kin, Saimon wu endi ngii konu ɛle moɔum. Wu ei kung kou ngenj kongun ɛlim wu. Pe eim ep noɔ wer ɛle eim ngii angilim.’

33 Yi neng kin, na wu ombu nim muɔun konu pei nemb punjung. Pe nim oɔ ka erkin on. Pe

sin wumb pei ya Gos kumb ɛle o mołmun. Ei ek pei Owundu nim nipi ngum, ek ei ni sin ngan piimin,” Koniiliyas ek yi mił nim.

*Piisa Koniiliyas Ngii Konu Ek Ka Ni Tor Kindim*

<sup>34-36</sup> Pe Piisa ek yi nim, “Keimi, pe na piind, Gos eim wumb kanpi ende kindnim. Wumb eipi eipi Gos ningił ɛle ende mił mołmun. Wumb pei konu orung orung wumb ende oł ka erpi Gos kin mund mong kulmba wumb ei noman Gos ngołum. Enim piinmin! Gos sin Esrel wumb kin ek nipi kindim. Kindang kin, eim ek ka Jiisas Kraıs wu endi Gos eim kindang om. Pe sinim pei kin Owundu mołum.

<sup>37</sup> Pe en enim piinmin! Ok Jon noł pingii ek ei nipi poru nirim. Ekii se ek kanim kanim ei enim piik. Kunum ɛle ek ei Galilii konu opu, Jura konu orung pei piik.

<sup>38</sup> Ek ei Jiisas Naseres ek, Gos eim Gui Ka kin dinga eim ngum. Pe eim konu eipi eipi pupu wumb paki tum. Gos eim kin mułang, Seisen wumb kin mołpu, wumb Seisen er kis mundum wumb ei, Jiisas er ka erim.

<sup>39</sup> Sin ek ni tor kindim ek, kanpin ninmin. Wumb sin konu Jura konu ni Jerusalem konu kindinmin wu ombu, konu pei wu ei ond peri ɛle to kundnjung.

<sup>40</sup> Pe kunum tekliki pang, Gos eim nga er konj sim. Sipi peni ɛle kindim.

<sup>41</sup> Pe Jura wumb pei ningił ɛle kinenjing, mon! Gos eim erang sin Gos eim ok nirim wu ombu eim ek nipi tor kindpin ermin. Wu eim tukpu

ele angpi nga orung wang, sin eim kin kuni ende nopun, noł ende nopun enjpin.

<sup>42</sup> Eim sin kanpi nim, ‘Enim wumb pei kanik, ek ei ni tor kindngii. Gos Owundu eim wu ei Jiisas minj mundang mołpu, wumb kulii konj pei kos ermbe ni mundum.’

<sup>43</sup> Kraiss wu endi Gos kindang omba wu, ei Gos ek ni tor kindilmin wumb ek dinga nik wumb ngunjung. Gos wumb ei pii gii ninmin wumb ombu oł kis ei kil ngumba.”

<sup>44</sup> Piisa ek ei nipi mułang kin, Gos nge Gui Ka mani opu wumb pei ei piik mulnjung konu om.

<sup>45</sup> Pe Jura wumb pii gii pim ninjing wumb Piisa kin onjung, wumb ei puku sinjing. Nimbił erang Gos Gui Ka erpi wumb tiłap eipi ei ngonum.

<sup>46-47</sup> Jura wumb ombu molk piinjing ni, wumb en enim ek eipi eipi nik Gos embe ambil tonu kindnjing ek ei yi nengin kin, Piisa ek nim, “Wumb nii endi noł pek enmin ei mon nimba? Wumb ei sinim Gui Ka sinjpin mił sinmin.”

<sup>48</sup> Pe ek nipi wumb ngum, “Enim Jiisas Kraiss embe ele noł pingii.” Pe wumb ek ninjing, “Nim sin kin kunum kopur mulnjjii,” ninjing.

## 11

### *Piisa Konu Eipi Ek Poł Sipipi Jerusalem Wumb Ngum*

<sup>1</sup> Gos nge ek se andilmin wumb kin, pii gii wumb Jura konu orung orung molk piinjing ni, wumb tiłap eipi ei Gos ek piinjing poru ninim ninjing.



2-3 Pe Piisa Jerusalem konu tonu pum. Pang kin, ngenj kopus silmin pii gii nilmin wumb, Piisa kin ek dinga ninjing. Nik, eim ek ngunjung.

4-5 Ba Piisa epi tonu om mił nipi ngum. Ek yi nim, “Jopa konu owundu ełe muls. Mołup, prei erip mołup, or kumb mił endi enj. Epi ei alap owundu kupu muł si kindpi mani om. Epi ei orung orung kaplı pim ni, mani na muls konu om.

6 Pe na mołup, epi ei mandıł kenj ni mani mei ełe, epi ei ni ka wembii ni kei ni epi pei mulnjung.

7 Na mołup piinj ni, ek endi yi nim, ‘Piisa, nim epi ombu to kał, no!’ nim.

8 Ba na yi ninj, ‘Owundu na mon! Na epi kis mołum epi endi nop nga ka sim nop enał, mon!’ ninj.

9 Ei epin ek ei nga tor om. ‘Epi Gos enim epi ei ka salim, ei kis ninenjii!’

10 Epi ei kunum tekliki tor om. Pe sikir epi ei pei ei muł ełe tonu pum.

11 Pe kunum ełe wu tekliki sin mulnjpun ngii ełe tonu onjung. Sesariya wu endi, wu kei kindang na muls konu onjung.

12 Pe Gos nge Gui Ka ek nim, ‘Nim wu kei kin ouni pungii,’ nim. ‘Nim noman embin kulerii!’ Pe wu kei kin pii gii wumb angıł orung nga endeim na kin pupun Koniiliyas ngii konu nirik punjpun.

13 Pe wu ei eim ek nipi nim, ‘Eim Gos kindang opu sinim tep enim wumb ei nge kenim mił nipi sin ngum.’ Ei yi nim, ‘Nim Jopa konu pukun wu Saimon mołum nen omba, wu ei embe endi Piisa.

14 Eim nim ek kombur nipi ngumba. Ek ełe nim Gos nim sipi orung sipi, nim ngii endi wumb ei

Gos sipi orung simba,' yi nim.

<sup>15</sup> Na ek nip mołamb kin, Gos nge Gui Ka wumb mulnjung konu om. Ei sinim kin ok orum mił yi om.

<sup>16</sup> Na owundu ni eim ek ei nga piind, 'Jon wu amb noł mendpił pendpi ngum. Ba enim Gos nge Gui Ka ełe noł pendmba.'

<sup>17</sup> Ok sinim Jiisas Kraias kin pii gii nemin epi ka wii sinim kin wii ngumba. Gos Gui Ka sin ngurum mił ei nge akip wumb ombu ngonum. Nii na kapłi? Gos andłam owundu ngumbii min?" Piisa ek yi nim.

<sup>18</sup> Piisa ek nim ek ei piik, "En enim ek ei si kindik Gos embe ambil tonu kindik," enjing. "Yi erangin, Gos wumb tilap eipi noman to ak tum ku, wumb ei noman konj sik mułngii ku."

### *Andiok Wumb Gos Ek Piik Mulnjung Wumb Tonu Ok Kongun Enjing*

<sup>19</sup> Ok Siipen kolpu pang kin, oł embin tui owundu endi tonu om. Pe pii gii wu kombur tungu puk konu eipi eipi punjung. Puk, Piniisiya konu ni Saipris konu ni Andiok ni konu ełe punjung. Ek nik wumb eipi Gos ek ngunenjing; Jura wumb minj ek nik ngunjung.

<sup>20</sup> Ba wu kombur tuk ełe mulk, Saipris konu ni Sairiini ni konu ombu puk, Andiok konu puk Griik wumb Jiisas ek ka ni ngunjung ku.

<sup>21</sup> Gos Owundu nge dinga ełe opu seng kin, wumb pei pii gii nik, Gos kin noman to ak tok Gos Owundu kin pii gii ninjing.

<sup>22</sup> Jerusalem konu Gos nge tilap ek ei piik wu, Banapas Andiok konu kindangin pum.

<sup>23</sup> Eim opu kenim ni, Gos wumb ombu kaimb sipi piki to mułum. Banapas opu kanpi ka piim. Pe eim Gos ek dinga nipi wumb ngum. Wumb piik kin, Gos Owundu kin kunum kunum mandi ok mulnjung.

<sup>24</sup> Banapas ei wu ka, Gos nge Gui Ka eim kin piki to mułum. Enim Gos kin pii gii dinga pim. Pe wumb pei Gos nge tilap ełe tuk onjung.

<sup>25</sup> Pe Banapas Sol kurpu, Tasas konu ełe pum.

<sup>26</sup> Pupu, kur kan sipi, Andiok konu ełe orung tu wum. Kung ngii endeim Gos nge tilap wumb Andiok konu mulkuł, Gos ek ka nikił, wumb ngunjnguł Andiok konu ełe Gos nge wumb ełe kumna embe, 'Krisin' o ninjing.

<sup>27</sup> Kunum ełe, ekii se piik niłmin wu kombur Jerusalem konu si kindangin Andiok konu mani onjung.

<sup>28</sup> Ek ni tor kindiłmin wumb mulnjung konu, wu endi tuk mułum wu ei embe Akapas. Wu ei Gos Gui Ka piki tang, orung orung pei kumb kuni owundu simba nim. Ekii se Kloriyas King owundu mułum kunum ełe, kumb kuni owundu simba kunum.

<sup>29</sup> Yi neng kin, Gos pii gii wumb Andiok konu ełe ek nik piik. Jura wumb engnjing noł eipi mołmun ei paki tumun. Gos nge tilap wumb endeim ni yi piinjing. Ku seng kin, kongun ełe ku orung paki to kindmin ni piinjing.

<sup>30</sup> Ek yi ni pendik, ku ngangin Banapas kin Sol tał kindangin sipkił, peng pim wumb mulnjung konu ngunjnguł.

*King Eros Jeims To Kondpu Piisa Kan Ngii Ete Kindim*

<sup>1</sup> Kunum eġe, wu King Eros tiġap eġe mulnjung wumb ei topu kan ngopu oġ embin tui erim.

<sup>2</sup> Pe King Eros Jeims angim Jon tui to kundum.

<sup>3</sup> King Eros Jura wumb kenim ni, erim oġ ei ka piinjing. Piyangin, kanpi Piisa kan ngum ku. Erim, kunum ei Jura wumb bres yiis punerang nunjung kunum eġe erim.

<sup>4</sup> Piisa ambiiġ gii nik, kan ngunjung. Piisa kan ngopu, opu wu kapiiġ kapiiġ mulnjung konu kindim. Kindang kin, tep er mulnjung wu kapiiġ kapiiġ mulnjung konu opu wu kapiiġ tep er mulnjung. Wu King Eros eim yi piim, Pasopa kunum ei ekii se Gos wumb Jura wumb Piisa sipi wumb mulngii konu eġe kos ermbii ni piim.

<sup>5</sup> Yi erangin kin, Piisa kan ngii eġe mulang kin, opu wu tep er mulnjung. Ba Gos nge tiġap eġe prei erangin kin, Gos Piisa kan ngii paġim ei paki tumba nik prei dinga kind er mulnjung.

*Sinim Tep Enim Wumb Ei Piisa Kan Ngii Ete Si Tor Sim*

<sup>6</sup> Wu King Eros ‘Piisa kos eġe tumbii,’ nim, kunum eġe epinding, opu ond wu taġ enginjngiiġ konu eġe Piisa eim tuk eġe or pim. Piisa simb angiiġ eġe kan sen to pendnjing. Pe opu wu taġ kan ngii ondu eġe tep er ang mulnjunguġ.

<sup>7</sup> Gos Owundu sinim tep enim wu ei kindang kin, opu kan ngii nirikring wang kin, konu eni miġ topu tiġang erim. Pe sinim tep enim wu ei opu, “Piisa, Piisa!” nipi, or pim to konj kindim. Kindpi, ek yi nim, “Nim sikir angkin,” kan sen angiiġ to

pendnjing ei Gos nge dinga ele wii pilngan to mani pum.

<sup>8</sup> Pe sinim tep enim wu ei ek nipi Piisa ngum, “Nim kan talkin, su kindkin er!” Neng, Piisa yi erim. Pe sinim tep enim wu ek nipi Piisa ngum, “Nim konduk kindkin, na ond konu wa!” nim.

<sup>9</sup> Piisa mułum palting ei si kindpi, sinim tep enim wu ei pum konu ekii se pum. Ba Gos sinim tep enim wu ei kindang opu erim oł ei, keimi ni piinerim. Piisa eim yi ni piim, “Na or kumb end,” ni piim.

<sup>10</sup> Pe pukuł andłam ele tep mulnjung konu si kindkił pukuł, endi si kindkił. Ekii se, pukuł ain kin ondu dinga ngo pendnjing ni, Gos nge dinga ei eim aki to sim. Ondu ei aki tok konu owundu ele pulmun andłam ondu ele tor pukuł, andłam endi punjnguł. Pe sikir enjel sinim tep enim wu ei Piisa si kindpi am pum.

<sup>11</sup> Pe Piisa noman o peng piim. Piisa ek yi nim, “Pe na piind. Gos sinim tep enim wu ei kindang, wu King Eros angil ele na si tor sinim ni piim. Jura wumb na kin epi kis ermin ninjing ei, kanpi eim nge dinga ele na sip tor sinim,” ni piim.

<sup>12</sup> Pe ei piipi pendpi, Jon mam Mariya ngii konu ele pum. Jon ei embe endi eipi ‘Mak’ pa nilmin. Wumb pei kulou to molk prei er mulnjung.

<sup>13</sup> Piisa opu ngii ondu andaring ele to teki teki ni mułum. Pe kongun amb endi mułum, ambil opu ngii aki tumba nge om. Ambil ei embe Ronda.

<sup>14</sup> Ambil ei opu piim ni Piisa ek tengim. Piisa anda ngii ondu ele engim. Engang piipi, eim ka piipi ngii aki tunarpi; nga sikir orung pum. Pupu

kin, wumb kanpi yi nim, “Piisa om, ngii ondu ele mołum,” pa nim.

<sup>15</sup> Pe wumb ambil ei kanik yi ninjing, “Nim wulu pang nin min?” Ba ambil ei ek dinga kind yi nim, “Keimi, mołum,” nim. Wumb molk, yi ninjing, “Piisa nge anjel onum ninjing.”

<sup>16</sup> Ba Piisa ngii ondu ele piram to mołum. Pe ngii ondu aki to kenjing ni Piisa angpi mołum. Kanik, puku si endnjing.

<sup>17</sup> Piisa eim angil tonu kindpi, “Ek tingnerei!” nim. Piisa eim kan ngii pim, Gos Owundu er tor tu wum mił ei poł topu wumb ngum. Ngopu yi nim, “Enim Jeims kin angim noł yi nei!” a nim. Piisa ek yi ni pendpi, nga anda pupu konu eipi endi ele pum.

<sup>18</sup> Pe ekii se tingang, opu wumb kenjing ni Piisa mulerang opu wumb mund mong kulk Piisa jiki pum, nik kurnjung.

<sup>19</sup> Pe wu King Eros Piisa kurum ba kan sinerim. Sinarpi yi nim, “Opu wu tep mulnjung wu, ombu to kundmbii,” nim. Neng kin, opu wumb to kundngii enjing. Erik kin, wu King Eros Juriya konu si kind pupu Sisariya konu ele mołum.

### *Wu King Eros Kulum*

<sup>20</sup> Wu King Eros eim Taiya wumb kin Sairon konu wumb ei popuł kis piim. Wumb en enim ok, wu King Eros wu num endi mondułum, wu ei embe Balasis kanik yi ninjing. “Nim ek nin sin noman kis ei mani pangli. Sin wu King Eros konu ele, sin wumb pei eim kin kuni si nopun mołmun.”

<sup>21</sup> Wu King Eros eim kunum endi kuḷou tumun ni pendrim. Kunum ei, eim king elmin epi ei sipi, king moḷuḷum konu eḷe moḷpu ek kinan nipi muḷum.

<sup>22</sup> “Wumb king nim ek ei piik ek kend tok yi ninjing, ek ei eim wumb gupu eḷe tor onanim. Gos gupu eḷe tor onum,” ninjing.

<sup>23</sup> Wu King Eros eim Gos mendpiḷ embe ambil tonu kindnerim. Yi erang kin, Gos sinim tep enim wu ei kindang opu King Eros tum. tang kin, King Eros kirim kilanj nang, eim kuḷum.

<sup>24</sup> Ba Gos ek ei dinga tonu opu wumb konu orung orung eḷe pei pum.

<sup>25</sup> Banapas kin Sol taḷ, kongun ei Jerusalem konu er poru nikiḷ, si kind orung Andiok konu punjunguḷ. Pukuḷ, Jon ni wu ei sinjngiḷ, wu ei embe eipi endi Mak, wu taḷ kin tep to punjung.

## 13

### *Banapas Kin Sol Teḷ Gos Ek Eḷe Kongun Erngiḷ Nge Punjunguḷ Wu Sol Kongun Kumna Erim*

<sup>1</sup> Andiok konu eḷe, Gos nge wumb tiḷap mulnjung konu eḷe Gos oḷ ermbe, oḷ ei piik niḷmin wu kombur mulnjung. Pe ek embe to ngoḷmun wu kombur mulnjung ku. Mulnjung kin, wu ombu embe yi: Banapas, Simiyon, embe endi eipi Naisa ni Lusiyas, wu ei Sairiini konu eḷe wu, Manain ngii endi paḷmbiḷ wu Eros Terak, angim endi Sol wu ombu Andiok konu eḷe mulnjung.

<sup>2</sup> Wumb ombu prei er molk, kuni mowii mulnjung. Molk kin, Gos nge Gui Ka ek yi nim,

“Enim Banapas kin Sol tał to tonu kindangin nam kongun wii top ngumbii kongun ei erngił.”

<sup>3</sup> Pe kuni mon nik mowii molk, angil tonu kindik prei erik, wu tał Gos kongun ełe kindnjing. Pe wu tał kindangin punjnguł.

*Saipris Konu Wu Tał Gos Ek Ka Ei Ninjngil*

<sup>4</sup> Gos nge Gui Ka ei, wu ombu kindang Selusiya konu ełe punjung. Selusiya konu ełe wu ombu noł kanu owundu sik Saipris mei konu kembis ełe punjung.

<sup>5</sup> Wu ombu puk, Salamis konu ep noł wer ełe tor punjung. Puk, Jura wumb men ngii engim konu Gos ek nik wumb ngunjung; wu endi Jon Mak wu tał paki topu mułum.

<sup>6</sup> Pe wu tekliki Saipris konu ełe punjung. Puk, Pepos konu tor punjung. Pepos konu ełe wu endi kum kondpu oł kanim kanim ełim. Wu ei yi nim, “Na Jura tilap ek ni tor kindil wu moł,” ba eim ek kend tum. Wu ei embe Bar-Jiisas.

<sup>7</sup> Wu ei gapman owundu kin tep to mułum gapman wu ei, eim embe Serkiyus Polas. Serkiyus Polas eim noman ka peng, Banapas kin Sol tał wii tang okuł. “Gos ek nengil piimbii,” pa nim.

<sup>8</sup> Ba Elimas ni wu ei eim kum kondpu, epi kanim kanim erpi ełim wu. Griik wumb ek ełe wu ei embe Elimas ninjing. Wu ei eim wu tał to mani kindmbii ni erim. Erpi, wu gapman owundu wu ei noman to kis eramb, Gos kin pii gii ninim ei si kindmba nipi erim.

<sup>9-10</sup> Ba Sol eim Pol pa ninmin ku, ei Gos Gui Ka noman dinga ngum. Elimas dinga kanpi ek nipi ngum, “Nim Seisen nge kingam, nim oł ka ombu



nim er kis mondun. Nim ek kend tołun wu. Nim Gos Owundu oł ka ei er kis mundnjii en. Nim oł ei si kindnjii nimbił enim?

<sup>11</sup> Pe Gos Owundu angil ełe nim tang, nim ningil kis mułmba. Pe nim kinarkin, mułun kunum kopur epi ei ba,” nim. Pol ei yi nipi mułang kin, kupu mił epi emii erim endi opu Elimas eim ningil ełe pandi tum. Pe Elimas eim pupu, wumb endi eim angil ambilk, andłam andan to sipngii nipi pum.

<sup>12</sup> Wu gapman owundu oł ei kanpi puku sim. Sipi, eim Gos Owundu ek pii gii nim.

### *Pisiriya Konu Oł Andiok Wu Tał Ombu Kongun Enjingil*

<sup>13</sup> Pol kin kongun ende er mulnjung wumb, Pepos si kindik noł kanu ełe puk Perka konu Pampiliya konu owundu ełe punjung. Ba Jon eim wumb ombu si kindpi, Jerusalem konu orung pum.

<sup>14</sup> Perka konu si kindik, puk Pisiriya konu owundu Andiok konu tor punjung. Kunum ei, kor kunum tor punjung. Puk kin, Jura wumb Gos ngii ełe nirik puk mulnjung.

<sup>15</sup> Gos ngii ełe wu owundu ombu Moses lo ek ei gerik, Gos nge ek keimi niłmin wumb ek ei gerik poru nik, Pol kin tep to onjung wumb ei kii sinjing. “Engnan noł enim onjung. Ek endi pim kin, nengin sin noman ełe tang piimin,” pa ninjing.

<sup>16</sup> Pe Pol angpi angil tonu kindpi ek nim, “Enim Esrel wumb kin, wumb tiłap eipi Gos kin mund mong kulnjung wumb, enim piingii!

17 Gos Esrel nge wumb, ok wumb sinim nge kupenjing noł, Eisip konu mulk kunum ei, Gos erang wumb tilap owundu tonu ok. Ekii se Gos nge dinga ele konu ei si kindpi tor tu wum.

18 Pe ok konu wumb mułngii konu ele ol embin tui endi tonu wang kin, kung ngii 40 kinan mulnjung. Pe ok konu wumb mułngii konu ele Gos kupenjpın noł paki tum; ba wumb ei Gos ek piinenjing, ei nge wumb ei kung ngii pei mulnjung.

19 Pe Keinan konu ele, Gos wumb tilap angil orung nga tal topu eipi kindim. Kindpi, Esrel wumb mei ele mulnjung. Mei ele no mułangin kin, kung ngii 450 kinan no mulnjung.

20-21 Ekii se Gos Esrel wumb kombur tep erngii nipi mundum. Mundum wu ombu mułangin kin, kunum ele ek ni tor kindilim wu Samuyel mułum. Mułum kunum ele, king mułmba, pa ninjing. Kis kingam Sol, Gos sipi ngum wu ei, Benjamin nge tilap ele, pe Sol king mułang kung ngii 40 kinan mułum.

22 Ba Gos king Sol tor kindpi, king Deipis mundum. Mołpu, wumb kanpi yi nim, 'Na Jesii kingam kan sind. Na wu ei noman ngond. Eim na noman piimba mił kongun ermba,' pa nim.

23 Gos eim ok nirim mił ol ei erim. King Deipis nge tilap ele, Gos eim kingam Jiisas kindim. Sinim sipi orung simba wu ei, Esrel wumb mulnjung konu kindim.

24 Kunum ele Jiisas oneririm kunum ei, Jon wumb noł pendilim, wu Gos ek nipi yi nirim. 'Enim Esrel wumb, noman ak tok, noł pingii,' pa nirim.

<sup>25</sup> Jon eim kongun poru nimba erang yi nirim, 'Enim na er piinmin mił nenj? Enim kui er mulnjung wu ei na mon. Enim na nind ek ei kom se piingii! Wu endi ekii se omba wu ei, na eim simb su kan ei kapli si kindnermbii mon! Eim wu owundu.'

<sup>26</sup> "Engnan nol! Enim Eiparam nge tilap ele, pe wumb kombur Gos nge ek ele mund mong kulnjung wumb ei, Gos sinim sipi orung simba ei, Gos nge ek sinim kin kindim.

<sup>27</sup> Jerusalem wumb ni wu mulnjung wumb ei, wu ei piinenjing. Gos epi nipe ekii se ermba ei, piik niłmin wumb ek ninjing kor kunum ele mon gerilmin ei piinenjing ku. Wumb kis ombu Jiisas sipik kos erik ngunjung. Yi mił Gos oł ermba ni tor kindilmin wumb ninjing mił yi enjing.

<sup>28</sup> Wu ei mong endi sipi erang tungii ei kapli, ba wumb Pailos kin wii to kundii minj ninjing.

<sup>29</sup> Ok Gos oł ermba ei piik niłmin, wu ek poł ek gerik poru ninjing. Ekii se ond peri ele, Jiisas si mani sinjing. Sik, tukpu ele kui tunjung.

<sup>30</sup> Ba Gos eim Jiisas tukpu ele er konj sim.

<sup>31</sup> Wumb Galilii konu si kindik, Jerusalem eim kin ouni punjung wumb ei eim kenjing. Ekii se eim nga orung wang kin, kenjing wumb ei eim nga keningii ku.

<sup>32</sup> Pe sin enim kin Gos ek ka ei yi nimin. 'Oł ei ok Gos eim Jura wumb kupenjpin kanip ngumbii,' nirim.

<sup>33</sup> Ei pe Gos eim kingam sinim ngonum. Eim Jiisas nga er konj sim, Gos ek mer mon ok nge Sam 2 pułum mił ei yi nim, 'Nim na kangi mendpił. Pe na nim arnim moł.'

34 Eim mer tukpu ele er konj sim; nga tukpu ele orung ba mił mon. Gos eim ek yi nim, 'Na enim noman ka ngumbii. Ok na Deipis ngumbii nir, ei enim kapli pii gii ningii.'

35 Sam nga pulum ek endi yi ku nim, 'Nim kongun wu ka wii nga kulermba.'

36 Sinim piimin! Deipis eim Gos nge noman ele kongun er mołpu sinim wumb mulnjung konu mei ele tuk mołpu erim. Ekii se kołpu pupu eim nge kupenjing noł mulnjung konu ele purpu mani pum.

37 Ba wu ei Jiisas Gos nga er konj sim wu ei purnerim.

38 Engnan noł, enim ei dinga piingii! Sin Gos ek ka ei enim kin yi ninmin. Gos wu ei Jiisas kin enim oł kis ei kapli kil ngumba.

39 Moses sinim lo kengip topu ngurum ek ei, sinim oł kis kil ngopu, sinim ka mułngii ninerim mon. Ba wu ei Jiisas eim kin pii gii ninjing wumb ei kanpi oł kis ei kil ngopu, wumb kun ka mułngii nirim.

40 Enim oł kun ka erik mułngii! Epi kis ei enim kin onermba; ok Gos ermba oł ei piik ek dinga niłmin wumb yi nik.

41 'Enim wumb ek, buł mong tung, noman kis piik, enim ei epi kis tonu omba. Pe na enim kin kongun endi end. Ek ei, wu endi enim nik ngangin pii gii ninenjing.' "

42 Banapas kin Pol teł anda punguł enjngił ni, wumb ek yi ninjing. "Nga kor kunum ełip okuł, Gos ek ka ei nge nengił," wumb piimin ninjing.

43 Wumb pei Gos ngii si kindik anda puk punjung. Jura wumb pei ni wumb tilap eipi ei, Gos

ek pii gii ninjing ku. Jura wumb men tok ełmin oł ei enjing. Pol kin Banapas punjnguł konu ekii se punjung. Wu tał ek nikił ngunjnguł, wumb noman to dinga erangił, Gos nge noman ngopu, enim piik mułngii.

<sup>44</sup> Kor kunum endi mandi erang, wumb konu orung orung wumb pei ok Gos ek piimin ni ok kułou tok mulnjung.

<sup>45</sup> Ba Jura wumb molk kenjing ni, wumb pei ok kułou tunjung. Tangin kin, ei nge Jura wumb popuł kis sik, Pol ek nim ei to mani kindmin. Pol buł morung ek ambilk mulnjung.

<sup>46-47</sup> Pol kin Banapas teł ek dinga nikił yi ninjingił, “Keimi, sił Gos ek ei enim kin ok kanpił nimbił. Ba en enim Gos ek pinarik buł ngok. Yi ninim, sin Gos konu ka ełe kunum kunum mułmun. Pinałim ninmin ei, enim piingii. Sił pe Gos Owundu yi ninim,

‘Ełip wumb tiłap eipi endi kin peł!’ pa nim. Gos Owundu sił kin ek yi nim, ‘Ełip wumb mułngii konu dup mił tiłang erang mułnguł ei nge Gos wumb pei sipi orung simba.’

<sup>48</sup> Wumb tiłap eipi Gos ek ei piik, Gos Owundu kin ka piinjing. Wumb pei en enim ka piik konu ełe pupun kunum kunum konj mułmun. Nik, Gos ek pii gii nik mulnjung.

<sup>49</sup> Gos Owundu ek ei konu orung orung pei pang piinjing.

<sup>50</sup> Piik kin, Pol Banapas teł Gos ek nikił, wumb ngunjnguł. Amb kombur ni wu owundu ni ok, Gos ek piik mulnjung. Ba Jura wumb ok, wumb tiłap eipi kin ek nik, kunj tangin erangin wumb

ok Pol kin Banapas teġ ek ngunjung. ‘Sin konu eġe mulerngi!’ nik, to tor kindnjing.

<sup>51</sup> Wumb yi erangin kin, wu taġ wumb keningii nikiġ, simb su mei eġe tami to kindambiġ piingii. Sin oġ kis enjpin ni piingii nikiġ enjngiġ. Er pendkiġ Aikoniyam konu eġe punjnguġ.

<sup>52</sup> Andiok konu Gos nge tiġap eġe tuk onjung, wumb ei Gos nge Gui Ka ek sik, ka piik mulnjung.

## 14

### *Wu Taġ Aikoniyam Konu Gos Kongun Enjngiġ*

<sup>1</sup> Aikoniyam konu wu taġ, Pol kin Banapas kin pukuġ. Jura men ngii eġe nirik punjnguġ. Pukuġ, Gos ek ka ei nikiġ wumb ngangiġ. Wumb tiġap eipi ni Jura wumb pei pii gii ninjing.

<sup>2</sup> Ba Jura wumb kombur pii gii ninenjing, wumb ei tiġap eipi kan nengin, Gos tiġap er kis ermin nik enjing.

<sup>3</sup> Banapas kin Pol teġ Aikoniyam konu eġe kunum kinan mulkuġ. Gos Owundu ek nikiġ, wumb ngokuġ mulnjunguġ. Owundu wu taġ paki dinga tang kin, wu taġ jep oġ kanim kanim enjngiġ. Jep oġ erangiġ, Gos wu taġ epi noman ka ngum. Ngang kin, wumb kanik Gos ek ei keimi, ni piinjing.

<sup>4</sup> Wumb konu owundu eġe mulnjung wumb ei, sikind eipi puk, wumb kombur puk Jura wumb ek ninjing miġ ei piinjing. Wumb kombur puk, Gos nge kongun wu taġ Gos ek sinjngiġ konu eġe puk piinjing.

<sup>5</sup> Ekii se wumb tiġap eipi kin Jura wumb kin wu noman pim wumb ok, “Pol kin Banapas tep

tumun,” nik onjung. Wumb ombu ok, kom ku sik, “Wu tał to kundmun,” ninjing.

<sup>6</sup> Wumb ek yi nengin piikił, tungu pukuł konu kembis Lisra kin Derpii tał sim, konu owundu Laikoniya konu orung orung mandi sim.

<sup>7</sup> Pe wu tał konu ełe molkuł, Gos ek ka ei nikił wumb ngokuł mulnjunguł.

*Lisra Konu Ełe Wu Tał Kongun Er Mulnjunguł*

<sup>8</sup> Lisra konu ełe wu endi mułum wu ei, simb tał ouni kis mułang, andłam endmba pinerim. Ok mam kirim tuk multum, eim yi er peng tor orum. Wu ei andłam endmba pinerim.

<sup>9</sup> Wu ei Pol ek nim mił dinga kanpi mułum. Pe Pol wu ei dinga kenim ni wu ei pii gii pim, ei eim simb ka ermba, ni piim.

<sup>10</sup> Pol ek dinga nipi yi nim, “Nim angkin simb kun kamb!” neng, wu ni sikir angpi pum.

<sup>11</sup> Wumb pei Pol erim oł ei kanik, en enim Laikoniya konu ek ei dinga ninjing. “Owundu wumb mił okuł, sinim konu okuł,” ninjing.

<sup>12</sup> Banapas wumb eim embe ‘Sus’ ninjing. Pol ek niłim wu nik, wumb Pol embe ‘Ermes’ ninjing.

<sup>13</sup> Sus ngii owundu ei konu owundu ełe torung ełe engim. Sus ngii owundu ełe kułmał kałiłim wu ei, kung kou pełe kombur tuk tu wum. Pe plawa kuk wulu kindnjing ei, sipi konu owundu ełe mandi om. Eim kin wumb kin kułmał kałpin wu tał ngumun nik onjung.

<sup>14-15</sup> Gos nge ek se andiłmbił wu tał, Banapas kin Pol teł ek ei piikił oł ei nge er mulnjung. Wu tał kis piikił eł ełip konduk to kis enjngił. Erkił, sikir pukuł, wumb punjung konu ełe pukuł wii

tunjngu. “Nimbił erang, enim oł ei enmin? Sił wu sinim ngenj ende. Sił Gos ek ka ei nipił enim ngambił oł yi nge si kindik Gos ek ka piik molk Gos konu ka ęle pungii. Nipił kongun er onmbuł.

<sup>16</sup> Keimi, ok wumb oł kis er endnjing ei, Gos eim kan wiik tum.

<sup>17</sup> Ba ei koi enerim; wumb kinerngii ni enerim mon. Gos epi pei kanim kanim eririm. Sinim kaninmin, eim epin konu mołpu, sinim kin konu kumb ngopu, sinim erang, epi pei ka tonu onum. Gos sinim kuni ka ngang, sinim noman ka seng, ka piimin.”

<sup>18</sup> Wu tał ek dinga yi nikił, pe wumb ęle ęlip kin kułmał kełngii ęłmin wu ei mon nikił enjngił.

### *Wumb Pol Kom Ku Tunjung*

<sup>19</sup> Andiok konu kin Aikoniyam konu Jura wumb kombur ok, wumb mulnjung konu kunj tangin, wumb ku sik Pol to kundnjung. To konduk, nga ngundundii sik, konu owundu ęle tor sipnjing. Sipik, yi piinjing, kułum ni piinjing.

<sup>20</sup> Pe Gos nge tiłap ok orung mułangin kin, Pol angpi konu owundu ęle tuk pum. Kupiiring Pol kin Banapas teł Derpii konu ęle punjnguł.

<sup>21</sup> Wu tał Gos nge ek ka, ei nengił wumb pei tuk ok Gos nge kongun wumb mulnjung. Ekii se wu tał Lisra konu ni Aikoniyam konu ni Andiok konu ęle orung punjnguł.

<sup>22</sup> Pukuł, Gos nge tiłap ęle mulnjung wumb ei, Gos ek nikił, wumb ngangił wumb Gos ek pii gii nik mułngii nikił ek dinga ninjngił. Enim pii gii nik mułngii. “Sinim Gos tep er mołum konu tuk



bin ei, ok sinim epi embin tui endi sinim kin omba ei ko wupun andpin bin.”

<sup>23</sup> Gos nge tilap mulnjung wumb ei, wu tał pukuł tep wumb mulngii nge to tonu kind mundunjnguł. Pe wu tał kuni nunarkił, prei erkił Gos ngunjnguł, wumb Gos kin pii gii nik mulnjung wumb pei, Gos owundu angil ełe kind-injngil.

### *Andiok Konu Kin Siriya Konu Ełe Wu Tał Orung Punjnguł*

<sup>24</sup> Ekii se wu tał andkił pukuł Pisiriya konu tor pukuł, Pampiliya konu ełe tuk punjnguł.

<sup>25</sup> Wu tał pukuł mani Perka konu Gos ek ka ninjngil. Nikił, ekii se pukuł Aseliya konu punjnguł.

<sup>26</sup> Aseliya konu pukuł, noł sip ełe pukuł, Andiok konu tuk punjnguł. Ok konu ełe, Gos nge tilap mulnjung wumb ei, wu tał Gos angil ełe tuk kindnjing. Kindangin, Gos wu tał paki tumba nik ninjing. Wu tał pukuł Gos kongun er pendkił, nga konu ełe orung onjnguł.

<sup>27</sup> Andiok konu tor okuł, Gos tilap ei nengil kułou tunjung, eł elip Gos kongun er pangil, Gos paki top erim ek yi ninjngil. Gos wumb tilap eipi noman aki tang, wumb ei Gos ek piik pii gii ninjing.

<sup>28</sup> Wu tał Gos tilap wumb ełe tuk onjung wumb kin kunum kinan mulnjunguł.

## 15

### *Gos Nge Tilap Ełe Mulnjung Wumb Kułou Owundu Jerusalem Konu Tunjung*

<sup>1</sup> Jura konu wumb kombur mani ok Gos nge tilap ele muljung, wumb kanik kengip ek yi ninjing. “Enim Moses lo ek piinarik, ngenj kopsik enenjing kin, Gos enim sipi orung sinermba,” ninjing.

<sup>2</sup> Wumb ei ok yi nengin, Pol kin Banapas tel, wumb ei kin ek popul kis sikił. Wumb ei kin wu tal kin ek opu er ninjing. Pe Gos nge tilap ele muljung, wumb ek nik, Pol kin Banapas tel kin wu kombur kin kindangin, Jerusalem konu tonu puk, Gos ek se andik kongun elmin wumb kin, wumb noman pim wumb kin, ek ei nik, ka erngii ni punjung.

<sup>3</sup> Gos nge tilap wumb, wu ombu kindangin puk, en enim Piniisa konu kin Sameriya konu tuk ele puk. Gos nge wumb konu tal ele muljung, wumb ei kanik, ek yi nik. Gos wumb tilap eipi erang, noman tuk aki tok, Gos eim ek piimin nik, Gos nge tilap wumb noman ka piik wumb ek ei nik ngunjung.

<sup>4</sup> Jerusalem konu tor pangin, Gos nge tilap wumb pei ni Jiisas nge kongun wumb ni, wumb peng pim wumb kin ek tengnjing. Pe Pol kin Banapas tel Gos paki tum mił nikił ngunjnguł.

<sup>5</sup> Lo ek piilmin wumb wumb ei, ok yi ninjing. “Elip wumb nengił, ngenj kopsik, Moses lo ek palilim mił yi erngii.”

<sup>6</sup> Yi nengin, Jiisas ek se andilmin wumb nin, wumb noman pim wumb, ek ei nik kun erngii nge enjing.

<sup>7</sup> Ek pei nik poru nengin, Piisa angpi ek nipi yi nim. “Engnan noł, enim piinmin ok Gos sinim kongun mok topu, na kongun Gos ek ka ei wumb

tilap eipi kin pup ek nip ngamb, wumb pii gii ningii kongun ei Gos na ngum.

<sup>8</sup> Gos eim wumb pei noman tuk kaninim, ei eim sinim andan topu ngonum. Ei Gos eim ka kanpi sinim andan tum. Gos sinim eim Gui Ka ngum mił yi wumb ngonum.

<sup>9</sup> Gos sinim kin oł eipi erpi, wumb tilap eipi kin oł erpi yi enanim, mon! Wumb Gos kin pii gii nengin kin, Gos wumb erang ka mołmun.

<sup>10</sup> Enim nimbil erang Gos nimba mił piimin nik enmin? Enim oł embin tui ei Gos tilap ełe nimbil erang oł embin tui ngonmun? Ok sinim kupenjpin noł oł embin tui ei nge ko wunerik, oł ei nge akip sinim ko wunermin ku. Sinim pei kapli enanim.

<sup>11</sup> Sinim pii gii nimin, Jiisas Owundu noman ka ngopu, Gos sinim sipi orung simba yi mił ku, wumb ombu orung sinim.”

<sup>12</sup> Piisa ek yi nim, “Sinim kułou tunjpun, ek peng endi pinałim.” Kom sek mułangin, Banapas kin Pol teł ek nengil piinjing. Pe Pol kin Banapas teł ek yi ninjingil, “Wumb tilap eipi mulnjung konu, Gos sil paki tang sil jep oł ełe enjpił.”

<sup>13</sup> Wu tał ek ni poru nengil, Jeims ek yi nim, “Engnan noł, enim na ek nimbii end, kom se piyei!”

<sup>14</sup> Saimon ek yi nim, ‘Kumna Gos wumb tilap eipi kin om. Opu, eim nge wumb tuk seng kin ok mulnjung.’

<sup>15</sup> Gos nge ek piik niłmin wumb ek ei ende mił ek yi mił pulnjung. Ek ei nge Deipis nge tilap wumb, ok ninjing.

16 Owundu yi nim,  
 ‘Ekii se na orung ombii, Deipis ngii mani pum ngii  
 ei nga tekmbii. Eim ngii konu ełe mułum  
 epi, kis mułum ei nga konj ermbii.

17 Wumb eipi Gos nam Owundu ni kurngii. Ei  
 wumb pei, wumb tilap eipi nam sip mundunj  
 wumb.’

18 Kumb ok Gos Owundu eim, ek nipi tor kindpi,”  
 yi nim.

19-21 “Sinim piinmin, kumb ok ek ei pepi opu  
 pe yi ku palim. Konu owundu kembis pei orung  
 orung salim konu ei kor kunum Moses lo ek ei er  
 piik minj mołmun.” Jeims ek nga yi nim, “Nimbil  
 erang na noman ełe yi palim. Wumb tilap eipi  
 noman ak tok Gos ek ekii sinjing. Ei sinim noman  
 embin piingii ek ninermin. Sinim pipe topun  
 yi nimin, ‘Kuni epi gos kend nik kuingii epi ei  
 nunerngii. Amb wam mułang ngunduk enmin  
 oł ei si kindik. Kung min epi nipe endi kan kulk  
 pindangin kułang, nungii ei nunerngii. Kung min  
 epi nipe miyem ei nunerngii ku.’ ”

*Wumb Tilap Eipi Gos Nge Tilap Ete Tuk Ok Gos  
 Ek Piik Muljung Konu Pipe Pol Kindnjing*

22 Yi nik kun erik, Jiisas ek se andilmin wumb  
 kin, wu owundu ni Gos tilap ełe muljung wumb  
 pei, kułou tok yi nik. Wu tał kindangin wumb  
 tilap eipi, Gos nge tilap ełe tuk ok muljung konu  
 punguł nik. Andiok konu Pol kin Banapas teł  
 kin kindangin punjnguł. Pe Juras ei embe endi  
 Basapas, kin Sailas kin kindnjing. Wu tał pukuł,  
 Gos nge tilap wumb muljung konu ełe kumna  
 punjnguł. Pukuł, tep er muljunguł.

23 Pipe endi kindik yi ninjing, “Sin Jiisas nge ek se andilmin wumb kin men ngii kongun wumb ombu sin enim enginjin nol molmun. Sin pipe ei polpun, enim tuk wumb tilap eipi tonu ok, Andiok konu ni Siriya ni Silisiya konu ele molmun.

24 Sin ek ei piinjin, sin wu kombur ok ek kanim kanim nik enim noman to wulu mil kindngii, enjing. Wumb ombu ok enim noman tuk to kis enmin ei, sin yi erei ninenjin mon.

25 Sin noman ende sepin ek ka piipin, Gos ek se andilmin wu kindmin. Wu tal Banapas kin Pol tel sin noman ngolmun wu tal enim kin kindinmin.

26 Wu tal el elip ngenj ele piinarki, Jiisas Krai Owundu kongun ele embe ambil tonu kind punjungul.

27 Sin Juras kin Sailas tel kindinmin. Wu tal ek sikil tu wunbul, ek ei nengil enim piingii.

28 Gos nge Gui Ka ei sin kin mulang, sin ek ei ninmin. Sin ek eipi endi nipin, enim ngunermin. Enim piinmin, ek ei minj piik mulei!

29 ‘Enim kung ni epi eipi endi gos kend nik kuingii epi ei nunerei! Pe kung miyem ni kung kan kulk pindangin kulmba ei nunerei!’ yi ninjing. ‘Wu eipi embinjing ei ningil enarik, en enim ka mulngii. Pe enim ek ninmin ei piik ka muljung kin kapli ermba, enim ka muleiyo.’ ”

30 Gos nge tilap wumb, ek se andilmin wu ombu kindangin, Andiok konu ele punjung. Puk, Gos nge tilap wumb muljung konu tuk sik pipe ei wumb ngunjung.

31 Konu ele Gos nge tilap wumb pipe ei ger kanik piinjing; pipe ei gerik ka piinjing.

<sup>32</sup> Juras kin Sailas wu tał eł ełip Gos ekii se ermba oł ei piikił, wumb kankił ek ni dinga enjngił.

<sup>33</sup> Wu tał Andiok konu ełe kopur kinan mulnjunguł. Pe Gos nge tiłap wumb noman ende sek, ka piik, wu tał nga orung kindangin punjnguł. Eł ełip kindangin onjnguł, wumb mulnjung konu orung punjnguł.

<sup>34</sup> Ba Sailas eim punarpi, Andiok konu ełe mułum.

<sup>35</sup> Pol kin Banapas teł Andiok konu ełe enj mulnjunguł. Pe wu tał wumb eipi kin andkił, Gos ek nikił wumb ngokuł enjngił.

### *Pol Kin Banapas Teł Eipi Eipi Punjnguł*

<sup>36</sup> Ekii se kunum kopur o pang, Pol Banapas kanpi yi nim, “Siłip orung pupuł, enginjpil noł konu owundu orung mołmun konu ełe pupuł kenmbił. Ok siłip Gos ek nipił wumb ngunjpul wumb, akip pupuł kenmbił ni wumb ka mołmun min kis mołmun, ei pupuł kenmbił.”

<sup>37</sup> Banapas, Jon kin eł ełip kin tep to bin ni piim. Jon embe endi Mak.

<sup>38</sup> Ba Pol ek yi nim, “Wu ei ok siłip Pampiliya konu si kindpi konu eipi pum. Siłip kin kongun ełe punerim. Pe eim siłip kin ouni punermba mon!”

<sup>39</sup> Pe wu tał ek opu er ninjngił. Banapas kin Pol teł noman ende punerim. Punerang kin, wu tał konu eipi eipi punjnguł. Banapas eim Mak ni sipim. Pukuł, noł kanu endi ełe tonu pukuł Saipris konu ełe punjnguł.

<sup>40</sup> Sailas Pol kin punjngul. Pe Gos nge tilap wumb mulnjung konu yi ninjing, “Gos noman ka peng, elip kin tep er mulang pungul,” ninjing.

<sup>41</sup> Pol Sailas kin pukul Siriya, Silisiya konu ele tor pukul, Pol Gos ek dinga nipi Gos tilap mulnjung wumb ngum.

## 16

### *Timosii Pol Kin Sailas Kin Tep To Punjngul*

<sup>1</sup> Pe pupu Derpii kin Lisra konu ele tor pum ku. Konu ele wu endi mulum, wu ei embe Timosii. Wu ei Gos nge tilap ele tuk pupu Gos ek piipi mulum. Wu ei mam Jura amb, Gos ek piilim. Arim Griik wu.

<sup>2</sup> Gos tilap wumb Lisra konu kin Aikoniyam konu wumb molk, eim elim ol ei ka nik tor kindnjing. Yi ninjing, “Timosii ei wu ka,” ninjing.

<sup>3</sup> Pol Timosii kin tep to bil ni piim; pe Pol Timosii sipipi ngenj kopsim. Pol yi ni piim, Jura wumb konu orung ele molmun nipi yi erim. Nimbil erang Jura wumb ol ei erim, wumb pei piinjing, Timosii arim Griik wu.

<sup>4</sup> Pe andik puk konu owundu ele andik punjung. Ek ei ok Jiisas nge ek se andilmin wumb ni wumb peng pim wumb, kulou tok ek yi ninjing. Ek ei nik Gos tilap mulnjung wumb, Jerusalem konu ei ngok yi ninjing, “Enim ek ei minj piik ekii singii,” ninjing.

<sup>5</sup> Yi nengin kin, wumb Gos tilap wumb pei kin pii gii dinga nik mulnjung. Gos nge tilap ele tuk onjung wumb pei.

*Pol Maseroniya Wu Endi Kenim*

<sup>6</sup> Andik konu puk Prisiya konu kin Galasiya konu tuk ele and punjung. Gos nge Gui Ka ek neng kin, “Gos ek ele Eisiya konu ele ninenei!” nim.

<sup>7</sup> Puk, Misiya konu ele puk, nga Bisiniya konu ele bin ni piik punjung. Ba Jiisas nge Gui Ka andlam ele puneningii mon nim.

<sup>8</sup> Pe puk Misiya konu tonu ele si kindik Trowas konu tor punjung.

<sup>9</sup> Epinding Pol pepi or kumb mił er kenim ni Masironiya wu endi mołpu ek dinga yi nim. “Pol, nim ya Maseroniya konu ele okun sin paki tunjii.”

<sup>10</sup> Pol or kumb er kanpi ek yi nim, “Sinim Maseroniya konu bin,” nim. “Gos sinim wii tonum. Sinim pupun, Gos ek ka ei nipi wumb konu ele wumb ngumun.”

### *Liriya Konu Gos Tilap Ele Tuk Om*

<sup>11</sup> Na Luk mon ele puls, enim na kin tep to punjung. Yi erang kin, noł sip endi tonu puk, Samoreis konu ele tor punjung. Nga kunum endi puk Niyapolis konu tor punjung.

<sup>12</sup> Pe sin konu ele si kindpin, pupun Pilipai konu ele tor punjung. Pe konu endi ok Rom wumb mulk konu ele, konu owundu embe Maseroniya ele kunum kopur aninga mulnpjun.

<sup>13</sup> Pe kor kunum, sin konu owundu andlam ele tor mulnpjun. Pupun, noł endi pim konu ele mulnpjun. Noł owundu ele, konu ka seng, prei ermin ni piinjpun. Pe noł wer ele amb kombur mulnpjun, amb ombu sin kin tep to ek tang mulnpjun.



14 Amb endi embe Liriya, amb ei ek ninjpin, Gos ek ei piim. Eim Gos embe ambil tonu kindim; amb ei konu Taiyasaira konu owundu ele amb. Amb ei eim alap ku owundu pulum ei, kongun erpi ku owundu silim. Amb ei Gos paki tang piim, amb ei Pol ek nim mil kom sipi piim.

15 Amb ei ni wumb eim ngii ende wumb pei nol pinjing. Amb ei nol pepi, sin kanpi ek yi nim. “Enim na Gos kin pii gii dinga nind ni piinjing, na ngii konu ongii,” pa nim. Eim ek dinga nipi yi neng kin, sin eim ek piipin punjpun.

### *Pol Kin Sailas Tel Pilipai Konu Kan Ngii Pinjingil*

16 Kunum endi sin prei elmin konu ele punjpun. Pe wii kongun ambil endi sin andlam ele om kan sinjpin. Ambil gui kis palilim, ambil ei epi ekii se omba ol ei piipi nilim. Yi erang kin, wu amb ei tep elmin wumb ei ku pei silmin.

17 Ambil ei sin kin andpi mulum. Molpu, wii topu ek dinga nipi yi nim, “Wu ombu Gos kongun mendpil enmin. Gos owundu ek ei nik, sinim Gos kin orung simba nge onmun.”

18 Kunum kunum ambil ei ek yi minj nipi endang, Pol eim piipi ten enim. Pe ek dinga nipi yi nim, “Gui kis, nim ambil ei si kindkin pui! Jiisas Kraias nge embe dinga ele, na ek nind.” Yi neng kin, gui kis ni ambil sikir si kindpi am pum.

19 Ambil tep elmin wumb ombu ku sik elmin, ol ei am pang kanik Pol kin Sailas tel ambil gii nik. Sipik, wu num kombur mulnjung konu kulou tu wunjung.

<sup>20</sup> Wu tał sipik, kos piilmin Rom wumb mułum konu yi ninjing, “Wu tał Jura konu ełe wu, sinim wumb noman er kis ermbil,” ninjing.

<sup>21</sup> “Pe wu tał sinim Rom wumb mon, ei piipin sinim ełmin oł ei piinarkin enmbil,” pa ninjing.

<sup>22</sup> Wumb wu tał kin ek ngok nengin, kos piilmin wumb enim ek yi ninjing, “Wu tał konduk gul k kindik kepil tei!” ninjing.

<sup>23</sup> Pe wu tał kepil tok tok sipnjing. Sipik, kan ngil ełe kindnjing. Wumb puk, kan ngil tep ełmin wu kanik ninjing, “Nim wu tał tep dinga er mułei!” ninjing.

<sup>24</sup> Kan ngil ełe tep ełim wu, ek ei piipi wu tał sipi kan ngil tukrung ełe pendim. Pe wu tał simb eipi eipi sipi ond tundil ełe tuk kind to gil ni to pendim.

<sup>25</sup> Pol kin Sailas tel mulnjungul, epin tuk mii memb prei erkil Gos kin golang nikil enjngil. Kan ngil wumb kombur wu tał ninjngil ei piik mulnjung.

<sup>26</sup> Pe sikir konu kopu mil owundu endi tum. Topu, kan ngil ondu tumunj, ond ei to tor kindim. Pe kan ngil ondu aki topu wii sim. Seng kin, kan sen wumb kan wumb to pendnjing, kan sen ni wii pilngan topu sim.

<sup>27</sup> Kan ngil tep wu ei kenim ni kan ngil ondu ombu pei ak topu wii sim. Kanpi, yi ni piim, “Kan wumb pei tor punjung,” ni piipi eim tui kepil sipi, eim to kundmbil ni erim.

<sup>28</sup> Ba Pol kanpi wii dinga topu yi nim, “Nim yi eneril! Sin kan wumb pei ya mołmun,” pa nim.

<sup>29</sup> Kan ngil tep ełim wu ei wii topu, tilang er nipi sikir nirik om. Wu ei eim mund mong kulpu,

Pol kin Sailas teł mulnjunguł konu simb ełe mani pupu mułum.

<sup>30</sup> Tep wu ni wu tał sipi anda sipi yi nim, “Ełip wu owundu, na nimbił oł eramb Gos nga na sipi orung sipi paki tumba?”

<sup>31</sup> Pe Pol kin Sailas teł yi ninjngił, “Nim Jiisas Owundu pii gii nin kin Gos nim sipi orung seng, eim kin mulnjii. Nim amb kangił ni yi ku mułngii.”

<sup>32</sup> Pe Pol kin Sailas teł Gos ek ka nikił, wu ei ngii ende pinjing wumb, Gos ek nikił ngunjnguł.

<sup>33</sup> Pe kunum ełe mendpił, kan ngii tep ełim wu ni wu tał sipipi kepii mundunjnguł konu noł kindpi er ka erim. Erpi, kingam ambilam noł, Gos ek piik noł pek enjing.

<sup>34</sup> Wu ni wu tał sipipi, eim ngii konu sipipi kuni ngopu yi erim. Eim ka ka piipi, eim ngii ende wumb Gos kin pii gii nik kulnjung.

<sup>35</sup> Ekii se tingang, kos piilmin Rom wumb tep wumb kombur kindangin onjung. Ok yi ninjing, “Wu tał kan ngii si kindan pangił,” pa ninjing.

<sup>36</sup> Pe kan ngii tep mołulum wu ei ek ei piipi Pol nimba nge om. Opu yi nim, “Kos piilmin Rom wumb ninmin, ‘Ełip peł!’ ninjing,” pa nim. Yi nim, “Ełip noman ka seng peł,” nim.

<sup>37</sup> Ba Pol ek nipi tep wu ombu ngum, “Sił Rom wu, ba kos piilmin Rom wu ombu sił kin kos pii kun enanmin. Mon! Sił wumb kumb ningił ełe kepii tok yi enjing. Tok kin sipik, kan ngii ełe kindnjing. Pe akip sił kos piik ka enarik, koi erik sił kindngii enmin min? Mon mendpił! En enim ok sił sik tor sipngii.”

<sup>38</sup> Pe kan wumb tep elmin wumb puk, kos piikmin Rom wumb muljung konu puk ninjing. Kos piikmin Rom wumb, wu tał ek ei piik mond mong kuljung. Nimbił erang wu tał ei Rom wu ku.

<sup>39</sup> Pe puk kaimb sik, wu tał sik tor tu wunjung. Ok wu tał kanik yi ninjing, “Ełip ya konu ełe mulerngił, tor pukuł peł!” ninjing.

<sup>40</sup> Yi nengin kin, wu tał ngii si kindkił kin, tor pukuł Liriya ngii konu punjnguł. Pukuł kin, Gos tilap wumb muljung kankił, Gos ek nik ngangił wumb piyangin kin, konu owundu bił ni punjnguł.

## 17

### *Teslonaika Wumb Pol Kin Sailas Tumun Ninjing*

<sup>1</sup> Pol kin Sailas teł andkił pukuł, Ampipolis konu tor punjnguł. Konu ełe si kindkił pukuł, Apoloniya konu ełe tor punjnguł. Konu ełe nga si kindkił, pukuł Teslonaika konu tor punjnguł. Jura wumb men ngii konu ełe engim.

<sup>2</sup> Pol eim ok elim oł ei nga erim. Pol pupu wumb men ngii ełe nirik pum. Kor kunum tekliki ełe enj mołpu kin, Gos ek ei andan topu wumb ngopu mułum.

<sup>3</sup> Gos nge ek pułe nipi wumb ngopu mułum. Gos nge Kraıs wu endi mundum wu ei kindang om ek ei, nipi ngum ku.

<sup>4</sup> Pe wumb kombur Pol kin Sailas teł, ek piik pii gii ninjing. Griik wumb kombur Gos ek ei piik elmin ku. Pe wumb tilap owundu wu tał ek piik

ekii silmin ku. Pe wu num embilenjing ombu yi ku wu tał ek piinjing ku.

<sup>5</sup> Ba Jura wumb wu tał kin kis piinjing. Yi erangin kin, wumb epi sinerim wumb ok, wumb mulnjung konu ełe tuk molk punjung. Wumb ombu konu ełe tuk puk, epi kis er mundnjung. Wumb ok Jeison ngii konu si pok erik, wu tał si tor sipipin wumb ngumun nik sipnjing.

<sup>6</sup> Ba Pol kin Sailas teł sinenjing. Sinarik kin, Jeison kin Gos nge tilap mulnjung wumb ambil gii ni sipnjing. Sipik, gapman mułum konu ełe sipnjing. Sipik, gapman wu kanik yi ninjing, “Wumb ombu konu orung orung pei oł kis enmin,” pa ninjing. “Wumb ombu pe ya mołmun ei,” pa ninjing.

<sup>7</sup> “Pe Jeison wumb ombu sipi eim ngii konu sipim. Wumb pei en enim wu king owundu ek nilim, ek ei piinalmin. King endi mołum ei, eim embe Jiisas. Wumb en enim yi nilmin,” pa ninjing.

<sup>8</sup> Wumb konu ełe wumb ni gapman wumb ek ei piik noman embin kulnjung.

<sup>9</sup> Yi piik, Jeison ku sik, eim kin wumb epi kombur ku sinjing ku. Sik poru ni kindangin kin punjung.

*Pol Kin Sailas Teł Beriya Konu Kongun Enjingił*

<sup>10</sup> Kunum ełe epinding, Gos nge tilap wumb Pol kin Sailas teł Beriya konu ełe kindnjung. Pol kin Sailas tep pukuł Beriya konu ełe tor punjnguł. Pukuł kin, Jura wumb men ngii engim konu nirik punjnguł.

<sup>11</sup> Jura wumb Derpii konu mulnjung ei, Gos ek kunum kunum piik mulnjung. Ba Teslonaika

konu Jura wumb mulnjung ei, Gos ek kopur piik kun erik mulnjung. Wumb ombu Gos ek piik ka piik mulnjung. Kunum kunum Gos ek gerik kanik, wu tał ei keimi ninmbił min, ni ger piik minj mulnjung.

<sup>12</sup> Wumb pei pii gii ninjing. Griik wumb num pei pii gii ninjing ku. Wu amb pei pii gii ninjing.

<sup>13</sup> Ekii se Jura wumb kombur Teslonaika konu piinjing, ni Pol Beriya konu opu Gos ek ka nipi wumb ngopu mołum ninjing. Yi nengin piik, konu ełe punjung. Puk kin, wumb konu ełe wumb noman to wulu kindik ek kend tok ngok enjing.

<sup>14</sup> Yi erangin kin, wumb Gos tiłap wumb molk, Pol mani ep noł wer ełe kindangin pum. Ba Sailas kin Timosii teł Beriya konu mulnjunguł.

<sup>15</sup> Wumb Pol sipik andlam ełe tu wunjung wumb ombu Pol sipik Asenj konu sipnjing. Sipi kindik kin, orung omun ni erangin kin, Pol ek nipi kindim. Ek nipi kindpi Sailas kin Timosii kin, 'Elip sikir weł!' nim.

### *Asenj Konu Pol Ek Ni Tor Kindim*

<sup>16</sup> Pol Asenj konu wu tał onguł nipi kui er mułpu kin, kenim ni konu ełe wumb ek kend gos mendpił konu ełe piki topu mułum. Mułangin kin, eim noman embin to piim.

<sup>17</sup> Wumb yi nge mułangin kanpi pupu Jura wumb men ngii ełe pupu, wumb Gos ek niłmin wumb kin ek nipi mułum. Kunum kunum pupu wumb kułou tangin konu andpi, men ngii konu wumb kanpi nipi yi erim.

<sup>18</sup> Pe wumb ek mon wumb Epikuriyan wumb kin Soik wumb kin ek orung eim kin ek ngok

ninjing. Wumb kombur molk yi ninjing, “Wu ei ek owul owul nipi endim, wu ei nimbit erang ek ei ninim ninjing?” Pe wumb kopur molk yi ninjing, “Eim gos konu eipi endi mulang nipi onum,” ninjing. Pol eim Jiisas nge ek ka nipi, Jiisas konj angpi nga orung pum, ek ei nipi wumb ngum.

<sup>19</sup> Pe wumb Pol sik sipik, Ariyopakas konu kaunsil mulum konu sipnjing. “Wu ei ek konj endi nim, ek ei neng sin piimin,” ninjing.

<sup>20</sup> “Sin nim ek ei piimin. Ei ek eipi mit endi palim. Ek ei pule er palim mit ei sin piimin,” ninjing.

<sup>21</sup> Asenj konu wumb kin konu eipi wumb ok Asenj konu ele molmun wumb ei, ol eipi endi enalmin mon. Ba ek konj ningii min, ek pol konj minj piik nik elmin.

<sup>22</sup> Yi nengin kin, Pol Ariyopakas konu kaunsil mulum konu tuk molpu ek yi nim. “Enim Asenj wumb, na enim kand ei Griik enim men ngii ele puk ol elmin ol ei dinga peng elmin palim.

<sup>23</sup> Ok na enim konu ombu andip, Griik enim men ngii ek nik enmin ei kanip endinj. Enim kulmal kelngii konu endi er ka er sek mon yi pulmun. Ku mon endi polk pendik yi nilmin. ‘Gos endi sin pii pol tunanmin. Ba wii embe sipin kulmal kalmin ninjing. Ok enim gos kinarik wii noman je piik yi elmin.

<sup>24</sup> Akip na Gos epi pei eririm. Epi mei ele epi kanim kanim eririm. Gos ei Gos Owundu ei, epi ni mani mei konu pei tep er molum. Pe Gos eim wumb angil kin, Gos ngii tekinmin ei nirik mulalim.

<sup>25</sup> Gos eim epi sinerang wumb endi epi sipi Gos ngunalim mon. Gos eim mendpił, eim epi kanim kanim er pendpi, sinim wumb tep erpi, noman konj ngopu mułang kin, sinim oł yi er mołmun.

<sup>26</sup> Wumb kupenjpin endeim mendpił nge ełe, opu opu pe sinim wumb pei mołmun. Wumb erang konu orung orung pei mołmun; Gos eim wumb kunum ełe ei konu mułngii nipi er sirim.

<sup>27</sup> Wumb kuruk ok kan singii, Gos nipi piim. Wumb endi Gos kan simbii nipi piimba, wu ei piipi er mołpu kaninim. Gos konu turii molalim; ya sinim wumb pei endeim endeim ni tep er mołum,” pa nim.

<sup>28</sup> “Gos eim kin sinim noman konj ngołum. Ngang kin, sinim andpin mołpun enmin.’ Ei yi mił ku enim nga wumb noman piłmin wumb kombur ei yi mił polk pendnjing.

<sup>29</sup> ‘Sinim Gos kingam noł mołmun.’ Yi mił Gos kingam noł mołamin kin, pe sinim noman yi piinermin, Gos wu angil ełe ku ni ond ni endi er kindang, Gos mił endi mołum ni piinermin, mon!

<sup>30</sup> Ok wumb pii poł tunarik mulnjung kunum ei, Gos eim wumb epi pei yi erangin ei, ek ninanim. Ba pe Gos wumb pei kanip nip, konu orung orung wumb noman ak tok nam kin wei!” pa ninim.

<sup>31</sup> “Gos eim kunum endi nipi mondpu, kunum ełe wumb oł kis min ka enmin ei kanip, kun er mułmbii,” pa nim. “Gos eim wu endi Jiisas to tonu kindim, wu ei gupu ek nimba, ek ei piimin. Wu ei eim tukpu si kindpi, tonu opu konj mołum. Mułang kin, yi mił Gos wumb pei andan topu, eim ek niłim ei keimi niłim.”

<sup>32</sup> Piik tukpu ełe pepi nga konj angpi tonu omba



ninim, ek ei wumb kombur yi ninjing, “Nim ek ei nga nen piimin,” ninjing.

<sup>33</sup> Yi nengin kin, Pol wumb ombu si kindpi pum.

<sup>34</sup> Ba wumb kombur Pol nim ek pii gii ninjing. Wu endi embe Daiyonisiyas, eim Ariyopakas konu eġe, kaunsil wu endi, amb endi embe Damaris. Pe wumb eipi pii gii ninjing ku.

## 18

### *Pol Korin Konu Kongun Erim*

<sup>1</sup> Ekii se Pol Asenj konu si kindpi, Korin konu pum.

<sup>2</sup> Pol pupu Jura wu endi kan sim wu ei, embe Akuila. Eim ngii konu embe Ponsus. Eim ambim embe Pisila. Pe Esalii mei owundu molkuġ onjn-ġuġ. Nimbil erang, King Klorigas Jura wumb pei kanpi nim, “Enim Jura wumb Rom konu owundu si kindik pungii,” pa nim. Pe Pol wu amb taġ mulnjunguġ konu pum.

<sup>3</sup> Eim kin wu amb taġ kongun ende eġmin. Pol eim wu amb taġ kin muġum. Molk kin, kongun er mulnjung. Molk kin, alap ngii ei nge kongun er mulnjung.

<sup>4</sup> Kor kunum kunum Pol eim Jura wumb men ngii eġe pupu ek nipi tep to muġum. Pol Gos ek ka ei dinga nemb, Jura wumb kin Griik wumb Gos kin pii gii peng muġngii ni piim.

<sup>5</sup> Ba kunum ekii se, Sailas kin Timosii teġ Maseroniya konu si kindkiġ mani punjn-ġuġ. Kunum eġe Pol Gos ek ei kunum kunum wumb kanpi nipi minj endim. Jura wumb kanpi ek dinga nipi yi nim, “Jiisas ei Kraiss mendpiġ, Gos wu endi kindang om,” pa nim.

<sup>6</sup> Ba Pol nim ek ei piinarik, Pol buł morung ek embilnjing. Yi nengin kin, Pol eim konduk ełe kułman mułum ei, sik sik topu kindim. Pol ek yi nim, “En enim oł kis erik mulnjung kin, en enim dup konu ełe pungii. Na ek endi pinalim. Akip na pup wumb tilap eipi endi kin bii,” pa nim.

<sup>7</sup> Pol men ngii ei si kindpi, wu endi ngii konu pum. Wu ei embe Taisas. Wu ei eim Gos kin pii gii peng mołum wu. Eim Jura wumb men ngii engim konu eim ngii konu mandi engim.

<sup>8</sup> Jura wumb men ngii tep er mołum wu ei, embe Krispas. Wu ei eim ambim kingam noł pei Gos Owundu kin pii gii ninjing. Pe Korin wumb pei Pol ek nim ek ei piik, ekii sik, pii gii nik, noł pek enjing.

<sup>9</sup> Kunum endi emii peng kin, Pol or kumb mił er kenim ni Gos Owundu ek yi nim, “Nim mund mong kulerii! Gos ek ni tor kindnjii; nim gupu mum tunerii mon!” nim.

<sup>10</sup> “Na Gos nim kin moł, wumb endi nim topu enermba mon! Nam wumb konu ełe tuk pei mołmun,” pa nim.

<sup>11</sup> Pol Korin konu ełe mołpu, kung ngii endeim mołpu, oi angil orung nga endeim pei mułum. Mołpu kin, Gos ek nipi wumb ngopu mułum.

<sup>12</sup> Ba ekii se Rom gapman wu Galiyo Akaiya konu ełe, wu owundu mułum. Kunum ełe, Jura wumb en enim Pol kin opu orung enjing. Pe Pol kos ełe tonu tu wuk yi ninjing.

<sup>13</sup> Wu ei wumb ek nipi ngonum, “Gos embe ambilk tonu kindngii yi mił yi erei!” nim. Ek ei nipi ek lo pałim mił kun er ninanim mon, ninjing.

14 Pol eim ek nimba erang kin, Galiyo ek nipi Jura wumb ngum, “Enim Jura wumb, wu ei ek kis endi nipi, lo ek endi kis erpi erim. Na enim ningii ek ei piimbii,” pa nim.

15 “En enim ok na kanik ek endi ningii min, enim lo min embe kombur ningii ei na piinermbii mon. En enim nik kun erngii. Na ek ei kos piinermbii!” pa nim.

16 Yi nipi kin, wumb kos ngii eġe to anda kindim.

17 Pe wu num endi Jura wumb men ngii tep er muġum wu ni ambiġ gii ninjing. Wu ei embe Sosreniis kos ngii konu eġe kepii tunjung. Ba gapman wu Galiyo oġ ei enjing ei noman to piinerim.

### *Pol Andiok Kin Siriya Konu Eġe Si Kind Orung Pum*

18 Pol pupu konu eġe, kopur kinan muġum. Moġ kin, pendpi Gos tiġap wumb muġei nipi, noġ sip endi tonu pupu si kindpi pum. Pang sip, ei pupu konu endi Siriya ni konu eġe bii ni pum. Pisila kin Akuila eim kin tep to punjung. Puk, Senkriya konu eġe, Pol eim peng pek tum. Nimbiġ erang eim ek dinga nipi tonu kindim.

19 Pe puk Epesas konu eġe tor punjung. Pol wu amb taġ konu eġe si kindpi, Pol eim pupu Jura wumb men ngii engim konu nirik pupu, wumb kin ek tangpi muġum.

20 Wumb Pol kanik yi ninjing, “Kunum kopur sin kin mulnji!” ninjing, ba Pol wumb ninjing ek ei piinerim mon!

21 Pol eim orung ba pendpi yi nim, “Gos noman eġe na orung pui nim kin, nga orung ombii,” nim.

Gos tilap wumb angil sipi, “Mulei!” nipi pum. Noł sip ele tonu pupu Epesas konu si kindpi pum.

<sup>22</sup> Noł sip pupu Sisariya konu tor pang kin, Pol Jerusalem konu Gos nge tilap mulnjung wumb ei, kanpi mulei nipi pendpi, Andiok konu mani pum.

<sup>23</sup> Andiok konu ele Pol kunum kinan mułum. Mołpu, nga si kindpi pum. Pupu kin, Galesiya konu kin Perkiya konu tuk andpi, Gos nge tilap mulnjung wumb ei kanpi ek nipi, dinga erpi endim.

<sup>24</sup> Jura wu endi eim Aleksandriya konu ele wu eim opu Epesas konu mułum. Wu ei embe Apolos. Wu ei ek ka nipi Gos ek ei piipi nipi elim.

<sup>25</sup> Wumb kombur eim ok Gos Owundu ek ei nik ngołmun. Wu ei eim noman ka ele dinga pim. Wu ei wumb kanpi, Gos ek ka nipi wumb ngopu yi niłim. Jiisas elim oł ni epi ei nga nipi kun er ngołum. Ba wu ei Jon wu wumb noł pendpi ngołum, ek ei mendpił piłim.

<sup>26</sup> Wu ei eim pupu, Jura men ngii sim konu ele tuk pupu Gos ek nipi Jura wumb ngum. Gos ek pałim mił kun Pisila kin Akuila teł wu ei ek dinga nikił ngunjnguł. Ekii se wu Apolos noman ka dinga kindpi mułum.

<sup>27</sup> Ekii se wu Apolos Akaiya konu ele tor pum. Epesas konu wumb Gos nge tilap ele mulnjung wumb, ombu pipe polk Akaiya konu Gos tilap mulnjung konu kindik, Apolos eim singii nge ninjing. Wu Apolos Akaiya konu ele tor wang kin, wumb Gos noman ngang mulnjung konu pupu, wumb ombu Gos ek ka ei nipi ngopu, eim wumb tilap ei paki ka topu mułum.

28 Pe eim kongun dinga erpi, Jura wumb ek kanim kanim nik ei to mani kindpi, “Gos ek andan kun ka topu wu amb ngumbii,” nim. “Gos nge ek ełe wumb andan ka tum. Topu, Jiisas eim Kraiss wu endi Gos kindang om,” pa nim.

## 19

### *Pol Epesas Konu Kongun Erim*

<sup>1</sup> Apolos Korin konu mułum kunum ełe, Pol Andiok konu mołpu, Epesas konu ełe om. Epesas konu ełe opu, Jiisas nge er se andiłmin wumb mulnjung kenim.

<sup>2</sup> Pol opu wumb kii sim, “Ok enim pii gii ninjing kunum ei, enim Gos Gui Ka sinjing min?” Pe wumb ek yi ninjing, “Mon! Gos Gui Ka mołum min? Sin ok ek ei piinenjpin,” ninjing.

<sup>3</sup> Pol ek yi nim, “Enim noł nipe noł pinjing?” Wumb ek yi ninjing, “Jon wumb noł pendpi ngołum wu ei ek yi mił nirim, ełe nge sin noł pinjpin.”

<sup>4</sup> Pe Pol ek yi nim, “Ok Jon wumb noł pendiłim wu ek yi mił nirim, “Enim wumb noman ak tangin kin, noł pendim. Pe enim eim om konu ekii se omba wu ei pii gii ningii. Omba wu ei embe Jiisas.”

<sup>5</sup> Wumb ek ei piik kin, Jiisas owundu embe ełe noł pinjing.

<sup>6</sup> Pol eim angil tonu kindang kin, Gos Gui Ka wumb kin om. Pe wumb en enim ek eipi eipi nik, Gos oł ekii se ermba oł ei, wumb piik niłmin mił yi nik mulnjung.

<sup>7</sup> Pe wu mulnjung wumb ei engki nga tał, mił mulnjung.

<sup>8</sup> Pol Jura wumb men ngii engim konu tuk pupu, Gos ek ka nipi wumb ngum. Pol eim kunum tekliki konu ełe mołpu, Gos ek ka nipi wumb ngum. Pol eim Gos ek nipi, Gos tep er mołum konu ełe, ek ei nipi wumb ngum.

<sup>9</sup> Ba wumb kombur enim noman dinga peng, noman ak tunarik molk kin, Gos ek pii gii ninarik, wumb kanik ek kis nik, Gos Owundu ek ei pii kun enenjing. Yi erangin kin, Pol Gos nge wumb sipi sipim, wu Tiranasi ei nge konu men ngii mił ełe, Pol wumb sipim, wumb Gos ek ka ei kunum kunum nipi ngum.

<sup>10</sup> Yi erpi mołang kin, kung ngii tał o pum. Pe Eisiya mei konu owundu ni, Jura wumb ni Griik wumb ni wumb pei ok Pol ek nim ek ei piinjing.

<sup>11</sup> Pol angil ełe Gos nge jep oł dinga wii mendpił pei erim.

<sup>12</sup> Wumb ok, Pol mołum konu alap ni epi tu wuk Pol ngenj ełe minjin tok sipik, wumb gui kis pim wumb ni ening pim wumb ei embilangin kin, gui kis ni ening pim wumb pei erpi ka erpi ngum.

<sup>13</sup> Jura wumb kombur puk andik, wumb gui kis mołum konu puk kunji erik to tor kindik enjing, wumb kombur Jiisas Owundu nik embe ei nge nik ełmin. “Pol, Jiisas ek nilim wu embe ełe nilim, ek na nip enim gond,” yi mił nilmin.

<sup>14</sup> Jura wu Gos kin kulmał kałilim wu ei, kingam noł angil orung nga tał wu ei embe Skiipa. Wu ombu kongun ei nge ełmin.

<sup>15</sup> Ba wu endi gui kis tuk mołang kin, eim ek

nipi orung kindpi yi nim, “Jiisas eim na piinim, Pol eim na piinim ku. Enim ei nii? Na pii pol tunand,” pa nim.

<sup>16</sup> Pe wu ei gui kis pim wu, ni puku sipi wumb ombu topu topu se endim. Topu, wu ombu kepil topu, wumb ngenj er kis mondpu, konduk ni to piltan to er kis erim. Erang kin, wumb ei ngii ele si kindik ngenj wii punjung.

<sup>17</sup> Ekii se Jura wumb kin Griik wumb kin Epesas konu mulnjung wumb ei, piik mund mong kis kulk mulnjung. Molk kin, Jiisas Owundu nge embe ambil tonu kindik mulnjung.

<sup>18</sup> Wumb pei pii gii pim wumb, kum erik, ol ok nge ol kanim kanim enjing, wumb ei en enim ok nik tor kindik enjing.

<sup>19</sup> Wumb pei kum konduk ol kanim kanim elmin, mon ei tu wuk wumb mulnjung konu dup kalk enjing. Pe wumb en enim mon ei ku ngok elmin ei ku yi mil 50,000 mil pei.

<sup>20</sup> Ol ei nge Gos Owundu nge embe opu dinga pum. Pe Gos ek dinga mendpil pupu tonu pum.

### *Epesas Wumb Pol Kin Ek Kis Nik Wii Tunjung*

<sup>21</sup> Ekii se, Pol Gos nge Gui Ka je Pol ek nipi pendim. Pendpi kin, Pol Maseroniya konu ele andpi pupu kin, Griik konu ele pupu Jerusalem konu ele bii ni piim. Pe Pol ek yi nim, “Konu ele pup kin, nga Rom konu ele orung bii ku,” nim.

<sup>22</sup> Pol eim paki tolmbul wu tal, embe Timosii kin, Erasmus tel, Maseroniya konu ele, kindang punjungul. Pol eim Eisiya konu ele kunum kopur mulum.

<sup>23</sup> Kunum eġe, wumb kombur Gos nge tiġap wumb ei, ek kanim kanim nik, wii tok, ek owuġ owuġ ninjing.

<sup>24</sup> Konu eġe, wu endi muġum wu ei, eim embe Demiisriyas, wu ei, kom ku epi kongun eġe epi kanim kanim eġim. Wu ei, eim epi kombur kom ku epi ombu erpi, Aremiyas kend gos ngii eġe nirik kind monduġum wu ei, oġ yi nge eġmin wumb ei, ku pei siġmin.

<sup>25</sup> Pe wu ei, eim kongun wu ombu wii topu kin, wu kongun wii eġmin wu ombu wangin kin, kuġou tok, Demiisriyas ek nipi wumb ngum. “Wu kei sinim kongun ka ei erpin kin, ku pei wang sipin enmin.

<sup>26</sup> Wu ei, Pol wumb pei ek neng kin, wumb eim ek niġim ek ei, Epesas konu eġe mendpiġ enerim. Enim piik kanik enmin konu orung orung ni, Epesas konu eġe pei andpi, yi nim, ‘Sinim gos angil eġe enmin ei gos mendpiġ mon?’

<sup>27</sup> Pol ek ei je erpi kin, sinim kongun ei to mani kindmba. Yi nge mon. Pol ek ei erpi, sinim noman eġe tang kin, sinim gos amb Aremiyas ngii owundu ei, ni piinerim. Kumb ok, Eisiya ni konu eġe orung orung pei, gos amb Aremiyas ei kin, embe ambil tonu kindiġmin. Ba Pol ek ei erpi, gos amb Aremiyas embe to mani kindnim.”

<sup>28</sup> Wumb ek ei piik kin, wii dinga tok yi ninjing, “Sinim Epesas konu eġe gos Aremiyas embe, am ei tonu kin ba!” ninjing.

<sup>29</sup> Pe wumb en enim wumb pei wii tok puk konu owundu eġe tor pangin kin, wumb pei wii tok punjung. Puk kin, wumb kuġou toġmun konu eġe kuġou tunjung. Wumb puk kin, wu Geiyas kin



Arisakas kin, ouni sik, ngii owundu ambil gii nik, tor sik punjung. Maseroniya wu tał Pol kin tep to andilmin.

<sup>30</sup> Pol eim wumb punmun konu bii ni erim; ba Gos nge tilap ele tuk punjung wumb ei, ambil gii ninjing.

<sup>31</sup> Eisiya gapman owundu pei, Pol kin wu puł mił mołangin kin, ek ni Pol kin kindim. Nik kin, yi ninjing, “Pol wumb kułou tonmun konu ele nim tor punerii!” nik yi ninjing.

<sup>32</sup> Wumb tilap owundu ei, wumb noman eipi eipi peng mołmun. Wumb kombur ek endi nik nengin kin, wumb kombur wii eipi tok enmin. Pe wumb pei kułou tok ninmin, ek piinarik, wii ok kułou tonmun.

<sup>33</sup> Pe Jura wumb kombur wu Aleksander ekii se kindangin pupu kin, tuk ele angpi, angil tonu kindpi, wumb ninjing ek ei, ni orung kindmbii ni erim.

<sup>34</sup> Ba wu Aleksander ei, wumb wu ei Jura wu ni piik, gupu endi kindik, yi ninjing, “Sin Epesas konu ele gos Aremyas ei, eim embe ambil tonu kindmin,” ninjing. Nik kin, wu dinga to er mułangin konu eni tał o pum.

<sup>35</sup> Ekii se Epesas konu ele mon kongun elim wu ei, eim wu amb kin ek tingnerei mon! Nipi, ek dinga nipi, yi nim, “Enim Epesas wumb, wumb nii endi Epesas konu ele owundu seng gos kend Aremyas men ngii owundu ele Epesas konu ele tep elim ei wumb endi pinalim min? Pe nga tonu epin konu ele Gos nge kom ku mowii nilmin mani om min?

<sup>36</sup> Wu endi ek nipi, orung kindmba ei, kapli en

enim wiik to mulnjung. Enim nge epi endi sikir ermin ningii ei, enerngii,” pa nim.

<sup>37</sup> “Enim wu tał enim tu wunjung; ba wu tał enim gos kend amb Aremiyas ngii owundu ełe, epi waning enenjngił. Pe wu tał enim gos kend amb ei, endi ek buł morung ninenjngił mon.

<sup>38</sup> Pe wu Dimiisriyas eim kongun wumb kin, enim wu endi, ek kis nipi ermbe ei, kos piingii ningii ełe kunum sałim. Pe gapman owundu ombu mołmun ei, ek ei piik kin, kos er kun erngii,” pa nim.

<sup>39</sup> “Enim ek endi ningii pimbe ei, en enim kułou tołmun konu ełe ni kun erngii.

<sup>40</sup> Pe sinim kaplı kos siłmin. Pe kunum ełe, sinim mong sinmin; ba ek pułe endi pinalim.”

<sup>41</sup> Nga kułou tołmun ngii ełe tep ełim wu ek yi nipi, kułou tunjung ei to tor kindim.

## 20

### *Pol Maseroniya Kin Griik Konu Ek Ka Nipi Andpi Mułum*

<sup>1</sup> Wumb ek dinga nik enjing ei, poru neng kin, Pol eim Gos tiłap ełe mulnjung wumb wii to, tuk sim. Pol ek ei nipi, wumb Gos tiłap wumb ngopu, noman to dinga erim. Wumb ek ka nipi, angıł sipi pendpi kin, Maseroniya konu ełe pum.

<sup>2</sup> Pe Pol konu ełe angpi kin, Gos nge tiłap mulnjung wumb ei, Gos ek nipi ngopu, noman to dinga erim. Erpi andpi kin, nga Griik konu ełe pum.

<sup>3</sup> Pol pupu Griik konu ełe oi tekliki mułum. Ekii se sip endi pupu kin, Siriya konu ełe bii ni

piim. Pe Jura wumb kengip erik, eim to kundmun ninjing. Ba Pol eim noman dinga kindpi kin, nga Maseroniya konu ełe orung bii ni piim.

<sup>4</sup> Wu Sopasa, Beriya konu ełe wu ei, eim arim Piras Pol kin tep to pum. Pe Teslonaika konu ełe wu tał, endi Arisakas kin Sekandas, Geiyas ei, Derpii konu ełe wu, Eisiya konu ełe wumb Timosii kin Tropimas wu ombu, Pol kin ouni ok punjung.

<sup>5</sup> Wumb ombu kumb se puk kin, Trowas konu ełe sin omun ni, kui er mulnjung.

<sup>6</sup> Sinim bres yiis sinałim kuni ei, nołmun kunum ei, pe Gos Esrel wumb Eisip konu ełe sipi orung sirim kunum ei sinjpin. Sipin ełe piimin, sin pupun Trowas konu punjpun ei, kunum angil orung ełe tor punjpun. Sin kongun endeim Trowas konu ełe punjpun.

### *Trowas Konu Ełe Pol Yusikas Er Konj Sim*

<sup>7</sup> Kor kunum sin kułou topun kuni numun. Pe Pol Gos ek nipi wumb ngum. Kupiiring sin bin kunum, Pol ek nipi pang kin, emii pim.

<sup>8</sup> Sin tuk ngii ełe kułou tunjpun konu ełe dup alam pei mułum.

<sup>9</sup> Wu kangi wu endi embe Yusikas. Wu kangi wu ei, eim ngii ondu ełe mandi mułum. Pe Pol ek kinan nipi pang kin, Yusikas eim Pol ek ei piipi mołpu kin, or tumek er bok tum ngii ei, tonu kin engim. Wumb mani puk kin, Yusikas simin ni punjung; ba Yusikas kułum pim.

<sup>10</sup> Pe Pol mani pupu, ek yi nim, “Enim noman embin tunerii! Ke ninerii mon! Wu ei, eim konj kindpi kin, eim konj mułmba,” pa nim.

<sup>11</sup> Pol nga tonu opu kuni nopu, ekii se wumb kin ek kinan nipi moŋpu kin konu tengim. Tingang kin, Pol si kindpi pum.

<sup>12</sup> Wu kangi wu ei, si pangin wu ei, konj muŋang kin, wumb en enim ka piinjing.

*Pol Trowas Konu Si Kindpi Milirus Konu Pum*

<sup>13</sup> Ba sin ok pupun sip ele tonu pupun kin, Asos konu ele tor punjpun. Pupun kin, Pol Asos konu ele muŋum. Sin sip ele bin ni pamin kin, Pol eim yi ninim. “Andlam ele andip pup Asos konu ele bii,” nim.

<sup>14</sup> Sinim pupun Asos konu ele pupun Pol kan simin. Kan sipin kin, sip ele pupun, Misiliini konu ele punjpun.

<sup>15</sup> Pe sin Misiliini konu ele si kind punjpun. Pupun, singiŋ pepin kin, tingang Kiyos konu ele mandi tor punjpun. Nga pupun, Samos konu ele kan sipin kin ele pinjing. Kupiiring nga pupun, Milesis konu ele tor punjpun.

<sup>16</sup> Pol eim noman dinga ele yi piim, “Epesas konu ele si kindpin bin,” ni piim. Pol eim Eisiya konu ele kunum ei, “Mulermbii,” ni piim. “Eim sikir bii,” ni piim. Kapli tor punj kin, wumb Gos Gui Ka mani kindrim kunum ele, tor pup Jerusalem konu ele wumb kenmbii ni piirim.

*Pol Eim Epesas Konu Ele Wu Num Ombu Angiŋ Sipi Pum*

<sup>17</sup> Sin pupun Maileisas konu ele si kindpin. Pol ek nipi Epesas wumb mulnjung konu ele kindim. Nipi yi nim, “Gos nge tilap ele moŋmun wumb ei, wu num kombur wangin,” nim.

18 Wu num ombu eim kin wangin kin, Pol eim ek dinga nipi wu num ombu ngum. “En enim piinmin, na Eisiya konu eŕe ok op, erir oŕ ei piinmin. Yi erip kin, na enim kin tep to mulnjpun.

19 Enim piinmin! Jura wumb na to mani kind-inmin ni erangin kin, na noman embin owundutum. Ba na nam ngenj ei piinarip kin, Gos Owundu nge ek ka ei kongun erip punj.

20 Na ek endi mund mong kularip kin, ek endi nip, enim ngunenj. Na ek ninj ei, enim paki toŕum. Wumb kuŕou toŕmun konu ni, ngii konu pei, na enim ek nip ngoŕ ei, enim piik moŕmun.

21 Kunum kunum na Jura wumb kin, Griik wumb kanip yi miŕ niŕ, “Sinim noman ak topun Gos kin bin. Pe Jiisas sinim sipi orung simba wu ei, Jiisas kin pii gii nimin,” pa nim.

22 “Pe enim piyei! Na Gos nge Gui Ka ei je na Jerusalem konu eŕe sipnim. Jerusalem konu eŕe epi ni endi, na kin tonu omba ei, na piinand. Ba Gos piinim,” pa nim.

23 “Ei na piil, konu orung orung puŕ ei, Gos nge Gui Ka ei, ek dinga nipi na ngoŕum. Nipi ngopu kin, yi niŕim, ‘Nim oŕ embin tui kan sikin, kan ngii punjii,’ nipi na ngoŕum.

24 Ba na nam ngenj ei kaimb kulenj. Na nam ngenj ei piinenj. Na nam andind andŕam ei, endmbii minj ni piinj. Nam Jiisas Owundu kongun ngum kongun ei minj erip, poru nimbii,” ni piinj. “Kongun ei, Gos ek ka nip wumb ngop, wumb Gos eim wumb noman ka ngumba ek ei minj nip, endinj.

25 “Enim piinmin! Ok na andip, Gos kingam

Jiisas ek mon nip ngunj; ba ekii se, enim pei na kineningii mon,” nim.

<sup>26</sup> “Ei piip kin, na ek ei nip enim ngond. Pe tuk eġe, enim wu endi am pum kin puġe, na kin pinermba,” pa nim.

<sup>27</sup> “Na Gos ek ka wii mund mong kularip kin, enim ngunenj mon!

<sup>28</sup> En enim ka molk, Gos nge tiġap wumb muġngii ei, tep er muġngii. Gos nge Gui Ka ei, enim kongun ei nge ngonum. Gos nge tiġap wumb ei ka molk kin, Gos nge wumb tep ka er muġngii. Gos eim nge kingam miyem ei, sinim oġ kis kil ngum.

<sup>29</sup> Na piind, na enim si kindip pund. Ekii se wumb kombur enim kin tuk ok, Gos nge tiġap wumb ei, ek kis nik, noman to wulu kindangin kin, enim Gos keimi ek ka ei nge, pii gii ninerngii,” pa nim.

<sup>30</sup> “Pe wumb kombur enim tuk moġmun konu eġe tiġap endi, wumb ok, ek kis kend kanim kanim nik erangin kin, Gos nge tiġap eġe tuk puk moġmun. Wumb ei nge, yi ningii ek ei, piingii,” pa nim.

<sup>31</sup> “Yi piik kunum kunum enim tep ka er muġngii. Enim oġ ei piingii nip kin, na enim kin tuk kung ngii tekliki moġup kin, ek dinga wu endeim endeim ni ngunj. Na ningiġ eġe ka mani wang kin, ek ei ninj.

<sup>32</sup> “Akip na enim Gos angii ek mundamb moġmun, Gos eim enim noman ka ngumba. Eim enim kapġi er dinga ermbe, Gos wumb nii endi noman ka ngumbii ni piilim. Enim wumb pei pii gii ninjing wumb ei ngang kin, epin konu eġe ka pungii.

<sup>33</sup> Na nam noman eġe, alap ni, ku ni, ei wu epi

pei seng mołmun ei, kom se piinenj mon!” pa nim.

<sup>34</sup> “Enim piinmin, na angil tał ei nge, kongun erkił. Na epi endi sinerim ei, sip yi eł. Wumb na kin ende mołmun wumb ei, paki tołum ku.

<sup>35</sup> Na kongun pei ełe kongun ei, enim andan top kin, sinim kongun ei, dinga kind er bin. Sinim kongun yi erpin kin, wu endi epi sinermba ei, paki tumun. Sinim Jiisas Owundu ek ni mił piipin ermin. Wumb endi eim ka ka piipi kin, eim epi wumb eipi ngumba ei, ka wii. Pe wumb endi epi ngang sipi kin, ka ka piimba ei, aninga ka piipi simba.

<sup>36</sup> “Pol eim ek ei nipi poru nipi kin, eim mong gopsing pii połpu prei erim. Erang kin, wu num ombu ni prei ouni enjing.

<sup>37</sup> Ekii se Pol ba erang kin, wumb Pol ambilk gii nik, ke nik, kaimb sinjing.

<sup>38</sup> Pol ek yi nim, “Enim nga na kinerngii,” pa nim. Yi neng kin, wumb kaimb kis sik, noman embin tang mulnjung. Mułangin kin, noł sip ełe ouni si pangin pum.

## 21

### *Pol Sip Ełe Tonu Pupu Jerusalem Konu Ełe Ba Pum*

<sup>1</sup> Sin wumb wakin topun, sip ełe pamin kin, kos konu ełe ba pum. Kun pupun pupun kunum endi, Kos konu ełe tor punjpun. Nga Kos konu ełe si kindpin kin, Pasara ninjing konu ełe tor punjpun.

<sup>2</sup> Sip endi, Piniisiya konu ełe ba nge bin ni, kui er mulnjpun. Pe sip ełe tonu pupun, punjpun.

<sup>3</sup> Pe sin pupun, Saipris konu ełe orung pupun, si kindpin punjpun. Sin pupun, Siriya konu ełe tor

pupun, Taiya konu eŕe mulnjpun. Sip epi sipim ei, konu eŕe tor kindim.

<sup>4</sup> Pe sin pupun, Gos tiŕap mulnjung wumb kan sipin, kunum angil orung nga taŕ mulnjpun. Gos Gui Ka ei Gos tiŕap wumb noman eŕe ek ngang kin, wumb Gos tiŕap wumb molk yi ninjing, “Pol, nim Jerusalem konu eŕe punerii!” ninjing.

<sup>5</sup> Sin konu eŕe moŕ pendpin kin, nga punjpun. Gos tiŕap eŕe mulnjung wu amb kangŕ ambil pei, sin sinim konu owundu eŕe tor tu wujung. Pe ep noŕ wer eŕe moŕpun kin, Gos kin prei enjpin.

<sup>6</sup> Pe sin sip eŕe bin, pendpin, angil sipin, sip eŕe pamin. Wumb en enim si kindik, ngii konu eŕe orung orung punjung.

<sup>7</sup> Sin sip eŕe tonu pupun, Taiya konu eŕe si kindpin kin pupun, Solemes konu eŕe tor punjpun. Sin Gos tiŕap eŕe mulnjung wumb kin, kunum endeim moŕpun, nga punjpun.

<sup>8</sup> Pepin kin, kupiiring sin konu eŕe si kindpin kin, Sisariya konu eŕe punjpun. Sin pupun, Gos ek ngoŕum wu Pilip, ngii konu eŕe punjpun. Pupun kin, eim kin mulnjpun. Eim Gos nge wumb muŕangin kin, angil orung nga taŕ nge wu endi mulnjung konu eŕe muŕum.

<sup>9</sup> Wu eim ambilam kapil kapli mulnjung ambilam wii ombu, Gos epi ermbe ek ei piik nilmin.

<sup>10</sup> Pe sin Sisariya konu eŕe, kunum pei muŕmun. Gos oŕ ekii se ermbe oŕ ei piipi nilim wu ei, eim embe Akapus. Eim Juriya konu eŕe si kindpi kin, Sisariya konu eŕe mani om.

<sup>11</sup> Eim sin kin mani opu, Pol kan mum pendim kan mum ei sipi, ei eim simb angil eŕe, kan mum topu, yi nim, “Gos Gui Ka ek yi nim, ‘Jerusalem



konu eġe Jura wumb, en enim kan mum arim kan, yi miġ tungii,' pa nim. 'Yi erik sipik, wumb tiġap eipi endi ngungii,' ” nim.

<sup>12</sup> Sin wu amb pei ek ei piipin kin, Pol kin ek dinga nik kin, “Pol Jerusalem konu eġe tonu punerii!” pa ninjing.

<sup>13</sup> Ba Pol ek yi nim, “Enim nimbiġ erang ke nik? Na noman embin tungii. Na kan ngii eġe bii nip er kun er mulaġ mon. Ba na Jerusalem konu eġe kulmbii ei kapli ku. Jiisas Owundu nge embe ambiġ tonu kindip eramb kin, na tungii ei nge, ngenj eġe gaġ kularip moġ.”

<sup>14</sup> Pe sin eim noman eġe eipi enermin. Sin ek tingnarpin wiik tunjpun. Sin yi ninjpin, “Owundu eim noman eġe kapli,” ninjpin.

### *Jerusalem Konu Eġe Pol Eim Opu, Kongun Er Endim Miġ Nim*

<sup>15</sup> Kunum kopur o pang kin, sin Jerusalem konu eġe bin ni, epi er kun er mulnjpun.

<sup>16</sup> Pe wumb kombur Gos tiġap eġe tuk puk kin, Sesiriya konu eġe mulnjung wumb ei, sin kin tep to punjung. Sin pupun, Neson ngii konu eġe sipinjin wu ei, Saipris konu wu ei, eim am kumb ok eim Gos tiġap eġe tuk purum. Eim yi piim, sin eim ngii eġe muġmun ni piim.

<sup>17</sup> Sin Jerusalem konu eġe tor punjpun wumb ei, Gos tiġap eġe mulnjung wumb ei, tor ok, sin kanik, ka piik, angii embilk enjing.

<sup>18</sup> Pe kupiiring, Pol eim sin kin pupu kin, Jeims muġum konu eġe pupun, kenmin ni punjpun. Pe Gos ngii engim konu eġe wu num Jeims kin mulnjpun.

19 Pol eim kongun er endim mił, ek poł topu, Gos eim paki topu erang kin, Pol eim wumb tiłap eipi ele, tuk kongun er endim mił, ni wumb ngum.

20 Wumb ek ei piik, Gos embe ambił tonu kindnjing. Wumb ek nik, eim ngunjung, “Pol nim ek piik! Jura wumb pei, Gos kin pii gii ninjing wumb ei, pei ek dinga nik, lo ek ambił gii ninjing.

21 Ba wumb kombur, wumb kanik nik kin, ek nim kanik ninjing. Pol eim Jura wumb kanpi, wumb tiłap eipi tuk ele mułangin kin, ek nipi, Moses lo ek ei si kindngii ni elim. Enim kangil ngenj kopisnarik kin, ok elmin oł ei, ekii sinerei nipi elim.

22 Pe sinim nimbił oł ermin? Keimi, enim piik ni nim ya on.

23 Pe akip sin nim ek nimin ei, akip enjii, ninjing. Sin wu kapił kapi mołmun wu kei, ek keimi endi ninjing. Nik kin, tonu kindnjing.

24 Nim wu kei kin, Jura wumb men ngii pungii. Enim elmin oł ei, Moses lo ek ei nim ekii sikin eran kin, enim pei ka mułngii. Pe nim wumb ombu ku ngan kin, wumb en enim peng enjin pek tungii,” pa nim. “Nim yi eran kin, wumb molk keningii ek ei, nim kanik ek kend ni piingii. Wumb nim kin piingii wu ei, lo ek elim ni piingii.

25 Wumb tiłap eipi, Gos ek piik, tuk ok mołmun wumb ei, sinim pipe Pol kindinjpın ei, kindpin kin, sinim ok ek ni pendinjpın ek ei, nipin ngunjpun. Nipin yi nipin kin, enim kan kun er mułngii. Enim kung ni, epi eipi endi, gos kend nik kuingii epi ei, nunerei! Pe kung miyem ni, kung kan kuł pindangin kin, kułmba ei nunerei!” yi ninjpin.

“Wu amb eipi ningil enerngii mon; ka mułngii.”

<sup>26</sup> Pe Pol wu ombu seng kin, kupiiring wu ombu seng kin, en enim ka mułngii er punjung. Pe yi erpi opu kin, men ngii owundu ełe tuk om. Opu kin, Gos kin kułmał kałiim wu ei ek nim, “Kunum nenj wumb en enim konj molk kin, en enim endeim endeim ni ok, Gos kin kułmał kełngii nge ongii?”

<sup>27</sup> Ekii se kunum angil orung nga tał poru neng kin, Eisiya konu ełe Jura wumb ok kenjing ni, Pol tuk men ngii owundu ełe mułum. Kanik kin, wumb pei ek dinga nik piik kin, Pol ambil gii ninjing.

<sup>28</sup> Pe wumb wii dinga tok ninjing, “Enim Esrel wumb, sin paki tei! Ya wu ei, epi konu orung orung pei wumb andan topu ngonum. Esrel wumb to mani kindpi kin, sinim lo ek to mani kindpi kin, sin men ngii owundu ek nipi kis enim,” pa ninjing. “Pe eim epi endi sinim men ngii ełe tuk tu wupu kin, er penj mondpu kin, Griik wumb kombur sinim men ngii ełe nirik tu wum,” ninjing.

<sup>29</sup> Nimbił erang, wu Tropimas Epesas konu ełe wu ei, ok Pol eim konu owundu ełe tuk tu wupu kin, men ngii owundu ełe tuk tu wupu mundum, ni piinjing.

<sup>30</sup> Pe Jerusalem konu ełe wumb ni, wumb pei sikir ok kułou tunjung. Pe Pol ambil gii nik kin, men ngii owundu ełe sik, anda tu wunjung. Nga ngii ondu sikir ngunjung.

*Rom Konu Ełe Opu Ełmin, Tep Ełim Wu Pol Sim*

<sup>31</sup> Pe wumb si andik, Pol ek tangin ek ei nik kin, to kundngii enjing. Wu owundu opu ełim wu mułum konu ei piipi, wumb ek yi ninjing. Jerusalem wumb pei puku si endnjing.

<sup>32</sup> Yi erangin kin, eim opu wu kombur sipi, wu opu ełmin wu tep ełmin wu kombur sipi, wuł mani pangin kin, pe Jura wumb molk kenjing ni, wu num owundu opu wumb sipi, tu wang kanik kin, Pol kepii tunarik, wakin tunjung.

<sup>33</sup> Pe opu ełmin wu num ni opu, Pol ambil gii nim. Nipi opu, wumb neng kin, kan sen tał tu wuk kin, kan tunjung. Eim wumb kii sipi, yi nim, “Wu ei nii? Wu ei nimbił oł erim?”

<sup>34</sup> Wumb tiłap owundu molk wumb kombur ek endi nik, wii tok erangin kin, wumb kombur ek eipi nik, wii tok nengin kin, ek tał er pim. Pe wumb eipi eipi dinga nengin kin, opu ełmin wu num ni, ek ei pułe pii poł tunerim mon. Yi erangin kin, wu num ei, ek nipi, eim opu wu ngum. “Enim Pol, enim ngii dinga ełe nirik sipei!” nim.

<sup>35</sup> Pol ngii ond peri ełe kamb piip tonu pum. Pang kin, wumb ek dinga nik, Pol to kundngii erangin kin, opu wumb Pol ko wuk sipnjing.

<sup>36</sup> Wumb tiłap owundu ekii se puk kin, wii tok yi ninjing, “Eim to kudei! Eim to kudei!” yi nik punjung.

<sup>37</sup> Opu ond wumb en enim, Pol sik sipik, en enim ngii ełe nirik sipnjing. Sipangin kin, Pol ek nipi, opu wu num ni ngum, “Na kaplı, nim kin ek endi nip ngumbii min?” Pe opu wu num ni yi nim, “Nim Griik wumb ek piilin min?”

<sup>38</sup> Na piind, nim Eisip wu ni piind. Ok kembis kin nim gapman kin opu enjii en wu 4,000 tui

kepii ambil sipinjing. Sipik puk kin, mei wumb mulenjing konu eŕe punjung.”

<sup>39</sup> Ba Pol ek yi nim, “Na Jura wu moŕ,” pa nim. “Na konu eŕe Tasas kin Silisiya konu eŕe owundu ei, embe puŕum. Na kapŕi ek nip kin, wumb ngumbii min?”

<sup>40</sup> Pe opu eŕmin wu num ni kapŕi neng kin, Pol angil tonu kindang kin, wumb ek tingnarik mulnjung. Pol eim Eipru wumb ek eŕe, nipi yi nim.

## 22

<sup>1</sup> “Engnan noŕ ni, arnan noŕ ni, enim wumb kom sek muŕangin kin, na ek endi nip, orung kindmbii end.”

<sup>2</sup> Ek ei Pol nipi wumb ngum. Pol Jura wumb ei nipi wumb ngang kin, wumb ek ei piik, kom ka sek, ek tingnarik er mulnjung.

<sup>3</sup> Pol ek yi nim, “Na Jura wu,” pa nim. “Na manan, na Tasas kin Silisiya konu eŕe mengim. Na konu eŕe ya moŕup kin, owundu enj. Pe na ek emb top ngum wu ei, Gameliyel eim, na ek emb to ngum ei, sinim kupenjpın noŕ eŕmin oŕ ei kin, lo ek nipi, na ngum. Yi nipi ngang kin, na Gos ek eŕe dinga piip muls. Yi miŕ ku, enim dinga puk enmin.

<sup>4</sup> Nam pii gii ninj eŕe ei nge, ok wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, se andip top eŕ. Wu amb ni, to kondup eŕ. Wumb kopur kan sen eŕe top kin, kan ngii kindip yi eŕ,” pa nim.

<sup>5</sup> “Wumb kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb owundu, ek pii kun eŕmin wu num ni, wumb ei kapŕi ek ei piingii. Wumb ombu, na kin pipe ngangin kin,

Damaskas konu eġe Jura wumb pipe to ngopu kin, na Damaskas konu eġe andip puġ. Andip puġ ei, wumb kan si sipip, kan sen top kin, kan ngii kan ngop eġ.

*Pol Pii Gii Nirim Kunum Ei Ek Pol Tonum  
(Aposel 9:1-19, 26:12-18)*

<sup>6</sup> “Na andip pup kin, konu eni tonu tuk mii memb paġim oġ ei peng kin, Damaskas konu eġe mandi punj. Pe sikir ei, epin dup miġ tiġang dinga na muls konu eġe erim.

<sup>7</sup> Tiġang yi erang kin, na mei eġe mani pup pemb kin, ek endi ei epin tor opu yi nim. ‘Sol! Sol! Nim nimbiġ erang, na kin oġ embin tui ngon?’

<sup>8</sup> Na ek yi nip orung kindinj, ‘Owundu, nim nii?’ Ek na nipi yi nim, ‘Na Jiisas Naseres konu eġe moġ. Nim na kin oġ embin tui en,’ pa nim.

<sup>9</sup> Wumb na kin punjpun wumb ei, dup miġ epi tiġang erim ei kenjing. Ba wu endi na ek nipi ngum ei, piinenjing, mon.

<sup>10</sup> Pe na ek yi ninj, ‘Owundu, pe na nimbiġ oġ ermbii?’ Pe Owundu ek nipi, na ngopu yi nim, ‘Nim angkin Damaskas konu eġe pui!’ nim. ‘Konu eġe wu endi moġum wu ei, nim kongun enjii miġ nipi ngumba,’ pa nim.

<sup>11</sup> Pe tiġang ei, dinga erang kin, na epi kan dembin tumbii pinerim. Wumb na kin tep to onjpun wumb ei, na angġ ambilk kin, Damaskas konu eġe sipnjing.

<sup>12</sup> Konu eġe wu endi moġum wu ei, eim embe Ananaiyas. Wu ei lo ek pei ekii siġim wu moġang kin, Jura wumb en enim, Damaskas konu eġe moġumun wumb ei molk kin, wu ei ka ni piġmin.

13 Wu ei, na muls konu ɛle mandi opu angpi, ek nipi yi nim, “Engnan Sol, nim ningiɫ nga kenjii,” nim. Pe kunum ɛle mendpiɫ, na ningiɫ ka seng kin, na kan poɫ tunj.

14 Pe eim ek yi nim, “Sinim kupenjpin noɫ paki topu elim Gos ei, eim tonu nim kindang molkun kin, eim ermba oɫ pii poɫ tokun. Pe Krai muɫmba ei, kan poɫ tukun kin, ek nimba ei piikin, yi enjii ni to mundum,” pa nim.

15 “Nim pe nimbiɫ oɫ erang kankin kin, piikin en? Nim oɫ ei pukun, wumb pei kankin kin, ek ni tor kindnjii.

16 Pe nim nimbiɫ erang nim kui er moɫun? Nim pukun noɫ pii nim. Nim Jiisas embe ɛle nikin ke nen, Gos eim nim oɫ kis kanim kanim ɛlin oɫ, ei kil ngopu si kindmba,” pa nim.

### *Gos Pol Kindang Wumb Tiɫap Ei Kin Pum*

17 “Ekii se na Jerusalem konu ɛle Gos ngii op kin, Gos kin prei er moɫup kin, or kumb miɫ endi enj.

18 Or kumb miɫ erip kinamb kin, Gos Owundu na kin ek yi nim, ‘Sikir Jerusalem konu ɛle si kindkin po! Nim na ek ya ɛle ninjii ei, wumb nim ek ei, kapli pii gii ninergii,’ pa nim.

19 Na nam ek yi ninj, ‘Owundu, na konu ɛle orung orung nim ngii ɛle pup kin, wumb nim kin pii gii niɫmin wumb ei, mon nipi, kepil topu, kan ngii ɛle kindiɫ.

20 Ok Siipen nim ek se andiɫim wu ei, to kundnjung kunum ɛle, na eim kin mandi engir. Na orung kanip engamb kin, wumb konduk gulktungii nip, orung engir.’

21 Ba Gos eim ek yi nipi na ngum, ‘Nim po! Na nim konu turii endi kindamb pukun kin, wumb tilap eipi endi kin mulnjii,’ pa nipi kindang punj.

22 Jura wumb Pol nim ek ei piik, ek dinga nik kin, “Eim to kundi” ninjing. “Wu ei nge, ya mei ele mulermba wu ei, konj mulermba,” ninjing.

23 Wumb wii dinga tok kin, en enim konduk gulk kin, mei kulman si tonu kindnjing.

24 Yi erangin kin, wu num moļu ek yi neng kin, Pol sik sipik, opu wumb ngii ele nirik sipnjing. Wu num ei ek yi neng kin, opu wumb Pol kepii tok, Jura wumb ek dinga ninmin, “Ek puļe piimin,” pa nim.

25 Pe opu ond wumb kan sik kin, kan tunjung. Opu elmin wu tep elmin wu ei, Pol engim konu ele mandi engang kin, Pol ek yi nipi wu ei ngum. “Lo ek nipi, Rom wumb yi kan ngei nim min? Enim ek nik, ka enarik, kepii ok tok enmin ei, kapli min?”

26 Opu wu tep elim wu ei, ek ei piipi pupu kin, wu num owundu muļum konu ele pupu, ek dinga nipi yi nim. “Nim wu ei kin nimbiļ oļ enjii en? Wu ei Rom wu,” pa nim.

27 Pe wu num ni, Pol muļum konu ele ek nipi Pol ngum, “Nim Rom wu min?” Pol moļu yi nim, “Na Rom wu,” pa nim.

28 Wu num ek yi nim, “Na ku owundu ngopu kin, na Rom wu moļ,” pa nim. Ba Pol ek nipi, yi nim, “Na manan na Rom konu ele ok mengim. Pe na Rom wu moļ.”

29 Pe wumb Pol kii sik, kepii tok enjing wumb ei, mund mong kulnjung. Wu num ni, Pol Rom konu ele wu endi kan ngumbii enj ni piipi kin, gal kulum.



<sup>30</sup> Wu num ei, eim Pol pałim mił ei, pułe piimbii nim. “Pol eim nimbił oł erim ei piimbii,” nim. Yi nipi kin, kupiiring ok, eim Pol kan sen si kindpi kin, wumb kułmał kałiłmin owundu wumb ni, kaunsil wumb pei ok, kułou tungii nim. Pe wu num ni, Pol sipi ngii ełe mani tu wupu kin, wumb ombu kumb ełe engndim.

## 23

*Jura Wumb Ek Pii Kun Ełmin Wumb Mulnjung Konu Ełe Pol Ek Nipi Ngum.*

<sup>1</sup> Pol kaunsil wumb mulnjung konu ełe dinga kanpi kin, ek nim, “Engnan noł, na Gos kumb ełe endinj. Endinj ei, nam noman ka seng, andip op kin, akip ya moł. Nam oł kis endi enj ni piinand.”

<sup>2</sup> Pol ek yi neng kin, kułmał kałiłim owundu Ananaiyas wu ei, ek yi nim, “Enim wumb Pol engim konu ełe mandi mołmun wumb ei, Pol gupu ełe angil kum tei!” nim.

<sup>3</sup> Pe Pol ek nipi, Ananaiyas ngum, “Nim ngenj torung orung ambilk ka ka en; ba tukrung ka sinałim. Gos ek nim kapli tumba,” pa nim. “Nim ya ełe molkun lo ek ełe piikin kin, na ek ngond; ba ninim lo ek ei to kindkin, wumb na tei!” pa nim.

<sup>4</sup> Wumb Pol engim konu ełe mandi engnjing wumb ei, yi ninjing, “Nim Gos nge kułmał kałiłim wu owundu ei, ek kis nikin ngon,” pa ninjing.

<sup>5</sup> Pol ek yi nim, “Engnan noł, na wu ei kułmał kałiłim wu owundu ei na piinenj, ‘Nim wumb tilap ełe wu num ei, ek yi ni kis enenjii mon!’ Gos lo ek niłim ek ei pałim ei, na piip moł.”

<sup>6</sup> Pol kaunsil wumb kombur eim piim. Piipi kin, wumb ek pii kun elmin wumb wii topu, ek dinga nim, “Engnan noł, na lo ek piil wu. Na lo ek piilim wu nge kingam. Na pii gii nind ei, wumb kulnjung wumb ei, wii nga konj tonu pungii ei, na pii gii nind. Ek ele nge nip wumb ngop erip endamb kin, wumb na akip tu wuk, kan ngii ele kindangin kep mił nind.”

<sup>7</sup> Pol ek ei neng kin, lo ek piilmin wumb kin wumb kolk nga konj tonu ongii ni piinalmin wumb ba, tuk ele ek mił enjing. Yi erangin kin, en enim eipi eipi punjung.

<sup>8</sup> Pe wumb kombur en enim yi niłmin, ‘Wumb kolmun wumb ei nge angk tonu punengii,’ niłmin wumb ei, tep wumb mulałmin kin, gui ele mulałmin ni piilmin. Ba wumb ei, lo ek ekii sik elmin wumb ei, ek pei pii gii niłmin.

<sup>9</sup> Yi erangin kin, wumb wii dinga tok onjung. Lo ek piilmin wumb ei, eim nge tilap ele punjung. Puk angk kin, ek dinga nik yi ninjing, “Wu ei ol kis endi en enim mon,” pa ninjing. Guimeng sinim tep enim wumb ei, min endi opu wu ei kin, ek ninim,” pa ninjing.

<sup>10</sup> Wumb ek mił owundu enjing ei, wu num ei piipi kin, ek yi nim, “Wumb orung orung molk kin, Pol angil ambilk orung seng kin Pol kulmba,” ni piim. Yi piipi kin, opu wumb ni kindang puk kin, Pol sik, “Ya tuwei!” nim. Neng puk kin, Pol sipik, opu wumb en enim ngii konu ele nirik sipnjing.

<sup>11</sup> Ekii se emii peng kin, Gos Owundu Pol kumb ele angpi ek yi nim. “Pol, nim noman dinga peng

piinjii! Jerusalem konu eġe ek dinga nin, nim yi miġ ku Rom konu eġe na ek ninjii!” pa nipi, Gos Owundu ek yi nim.

<sup>12</sup> Tingang kin, Jura wumb ek endi yi ni pendnjing. Ek dinga nik, “Pol to kundmun ninjing, ‘Sinim Pol to kundmun pendpin kin, kapli kuni noġ ni, epi nunermin, mon!” ninjing.

<sup>13</sup> Wumb ek keimi nik, ek ei ni tonu kind pendnjing. Wumb mulnjung ei, wumb pei 40 miġ mulnjung.

<sup>14</sup> Pe wumb ei puk kuġmaġ kaġiġim wu owundu ni, wumb kin men ngii eġe kongun wumb kin kanik, ek yi ninjing, “Sinim Pol to kundmun kunum, kuni noġ mowii piimin, wii pepin, Pol to kundamin poru nimba,” ninjing.

<sup>15</sup> “Enim kuġmaġ kaġiġmin wumb owundu ni, kaunsil wumb ni, enim ek nik, ‘Wu num moġum konu eġe nengin, Pol sipi mani tu wangġi,’ ninjing. ‘Enim ek nga nik kii sik, Pol ek ninim ek puġe nga nipin piipin kin, tor kindmba,’ ninjing. ‘Sin tumun nge, er kun er moġmun,’ ninjing. ‘Pol eim opu, enim kin opu kun enermba. Sin Pol to kundmun,” pa yi ninjing.

<sup>16</sup> Pol eim aim kingam ei muġum ni ninjing ek ei piipi kin, opu ond wumb ngii konu eġe muġum konu nirik pupu, Pol kanpi, nim.

<sup>17</sup> Pol eim opu eġmin tep eġim wu ei, Pol wii tang kin, om. Wang kin, ek yi nim, “Kangi wu ei, wu num moġum konu eġe sipi, kangi ei, wu num ei kin ek endi nimbii, ninim. Kangi wu ei ek endi nipi wu num ei nipi ngumbii ninim,” pa nim.

<sup>18</sup> Opu eġmin tep eġim wu ni, kangi wu ni sipi, wu num muġum konu eġe sipim. “Kan pim wu Pol, na

wii topu, kangi wu ei nim mołun konu ełe si pang kin, ek endi nimbii,” pa nipi onum.

<sup>19</sup> Pe wu num ni, kangi wu ni angil embilim. Ambilpi kin, sipi orung sipim. Pukul kin, elip mendpil mulnjungul. Pe wu num nipi yi nim, “Nim na kin nipe ek ninjii on?”

<sup>20</sup> Pe wu kangi wu ni, ek nipi yi nim, “Jura wumb kengip er pendik, nim kii semin kin, Pol, kupiiring nim si mani tu wunjii,” ninjing. “Pe wumb en enim ek kend tok, ek dinga nik, Pol, eim nim ek pułe, am kii si piimin ninjing,” pa nim.

<sup>21</sup> “Ba nim wumb ombu ek pinerii! Pe wumb kopur mołmun wumb ei, kopur aninga 40 mil kopur mołmun. Wumb ei ek dinga nik, kuni noł ni, epi nunarik molk pangin kin, Pol to kundmun kunum ei, kuni noł epi numun ninjing. Pe wumb andlam ełe kui er mołmun. Pe nim en enim ek ninjii ek ei, kapli nik mulnjung.

<sup>22</sup> Pe opu wu num ni, kangi wu ni kindang orung pum. Pang kin, ek yi nim, “Nim na kankin nin ek ei, nga wumb eipi endi kan ninerii, mon!” nipi kin, kindang pum.

### *Opu Ełmin Tep Ełim Wu Ei, Pol Piilikis Gapman Wu Ei Kin Kindim*

<sup>23</sup> Pe opu wu num ni, opu ełmbil wu num tał wii tang wangil, ek yi nim. “Elip opu wumb 200 sikil, kung os ełe mułngii wu 70 sikil kin, kileng embilngii wu 200 sikil, pukul kin, Sisariya konu eni emii peng 9 erang kin, andik pei!

<sup>24</sup> Pe enim kung os endi, er ka er sengin kin, Pol mułmba nge er ka er mułang kin, puk gapman wu owundu Piilikis mołum konu ełe, pei neng pungii.

25 Opu wu num ni, pipe end yi pułum.

26 “Na Kloryas Lisyas, na pipe ei polup kin, gapman wu owundu Piilikis mułum konu ełe kindind.

27 Jura wumb wu ei, ambil gii nik to kundmun nik enjing. Ba na wu ei kii sip piinj ni, wu Rom konu ełe wu peng kin, na nge opu wu pei sip op kin, Jura wumb angil ełe si tor tu wunj.

28 Na wu eim nimbił oł erim oł ei, pułe piimbii. Nip kin, kaunsil wumb mulnjung konu ełe mani sipinj.

29 Yi erangin kin, na pup kenj ni, wumb en enim lo ek ełe nge piik kun enarik kin, wu ei, wii tumun, ninjing. Wu ei oł kis enerim. En enim wumb kepii to si pipin kin, kan ngii kindpin erpin ei, kapli enanim.

30 Ek endi akip tor wang kin, piind ei, wumb en enim ek koi nik, wu ei to kundmun ninjing, piind. Yi nengin kin, na kanip wu sip nim kin kindind. Wumb wu ei kin ek ngok enjing ei, nim kanik ni tor kindik yi erangin kin, gapman wu owundu ei, pipe ełe ek yi ninim ni pułum.”

31 Opu wu num neng kin, opu wumb Pol sik sipik, Ansiparis konu ełe, emii peng sipnjing.

32 Konu tingang kin, opu wu en enim ngii konu ełe orung punjung. Pe opu ond wumb ombu, kung os ełe mulnjung wu ombu, Pol sik, Sisariya konu ełe sipnjing.

33 Kung os ełe mulnjung wumb ei puk kin, pipe ni sik, wu gapman owundu ni ngunjung. Ngok kin, Pol sik gapman owundu kumb ełe engindnjing.

<sup>34</sup> Pe wu gapman owundu ni, pipe gerpi kanpi kin, Pol kii sim.

<sup>35</sup> “Wumb pei ya ok nim kin ninjing ek ei nengin kin, na piimbii,” nim. Pe wu ni, ek yi nim, “Eros gapman ngii ele kan ngo pendngii,” pa nim.

## 24

### *Wumb Peng Pim Wumb Pol Kin Kos Piinjing*

<sup>1</sup> Ekii se kunum angil orung o pang kin, wu kulmal kañim owundu wu ei eim embe Ananaiyas. Eim ni, wu num kombur ni, wu endi ek nilim wu endi kin onjung. Ok kin, wu ei eim embe Tursulas. Puk kin, wu gapman owundu ei kanik, Pol kos enjing ek ei piik kin punjung.

<sup>2</sup> Gapman wu owundu ni Pol wii tang wang kin, Tursulas eim ek nipi ngumba nge om. Opu yi nim, “Wu owundu Piilikis, nim sin paki tang kin, sin ka mołmun. Mołpun kin, opu ni epi kis endi tonu onanim mon. Ninim noman ka peng kin, sinim wumb tilap ei pei kumb ok kis mołpun onjpun; ba pe opun, konu pei ka seng mołmun.

<sup>3</sup> Nim yi eran kin, nim kin noman ka piipin ngopun, nim kin noman ngumun.

<sup>4</sup> Sin nim kin ek kinan nipin kis piinjpın kin, na ek aninga nip ngamb kin, nim noman ka seng kin, sin ek ei piinjii,” pa nim.

<sup>5</sup> “Sin wu kenjpin, ba wu epi pei kis erpi, wumb pei kin ek opu ngopu erim ei, eim kenjpin. Jura wumb ni, konu mei orung orung pei wumb kin, ek opu ngopu yi elim wu,” pa nim. Yi erpi kin, eim wu num mił mołpu kin, sin wu tilap ei sipi, tilap eipi Naseres tilap embe sim.

6-8 Pe wu ombu yi ninjing, “Pol, sin Gos ngii owundu er kis mundmbii, ni piipi elim. Erang kin, sin eim ambił gii nipin. (Sin sinim lo ek ei nge piipin, Pol Jura wumb kos ełe tunmun. Ba wu num owundu Laisiyas ni opu kindpi kin, eim Pol sin angil ełe, si tor kindnim ninjing. Eim yi nim, wumb Pol kin kos erngii wumb ei, nim kin tonu ok, nim kanik ningii,” nipi yi nim.) “Pe ninim wu ei, ek nikin kii sinjii. Sin wu ei kin kos ermin enjpin ei, Tursulas ek yi mił nipi ngum.

<sup>9</sup>Jura wumb pei paki tok, Pol ek ngok, wumb ek ninmin ek ei, keimi mendpił ninjing.

### *Pol Ek Nipi Piilikis Ngum*

<sup>10</sup>Wu gapman owundu ni, Pol peng tonu kindpi erang kin, Pol ek yi nipi orung kindim. “Na piind, nim kung ngii pei, wumb tilap ei kin lo pii kin molulun. Yi erang kin, ei na noman ka piip nim ek ni orung kindind.

<sup>11</sup>Ninim wumb kii se piin kin, ninim ek yi mił piinjii. Na Jerusalem konu ełe Gos kin prei ermbii nge onj ei, kunum kinan endi op punanim kunum 12 o pum.

<sup>12</sup>Jura wumb na men ngii owundu ełe, wu endi kin ek opu mondup ninenj. Pe na wumb nip sip, kułou top, men ngii ni, konu owundu ełe ni, na wumb endi nip, si kułou top yi end nip enenj mon.

<sup>13</sup>Akip ek endi nik, na kin kos er ngungii ei, ek ei pułe enim piik kun enanmin. Enarik kin, ek ei ningii ei nim keimi piinjii,” pa nim.

<sup>14</sup>“Ba na ek endi nip nim ngumbii. En enim wumb yi mił ninjing, ‘Na ek eipi oł elmin oł kin ekii sip, wumb en enim yi mił,’ ninjing. Ek ei kend

ek yi ninjing. Oł ei na piip, ekii sił; ba oł ei keimi mendpił.

<sup>15</sup> Na Gos kin nimbił oł ermba oł ei, kui er moł ei, wumb yi mołmun. Gos wumb kulnjung wumb erang kin, nga tonu ok konj pungii. Pungii wumb ka mulnjung wumb kin, wumb kis mulnjung wumb ouni konj angk tonu ongii. Na Gos kin kui er moł ku.

<sup>16</sup> Yi pałim ei piip kin, nam noman dinga kunum kunum piip end. Nam oł kis endi, Gos kumb ęe ni wumb kumb ei pei na enał; nam kun moł.

<sup>17</sup> Na pup wumb konu eipi ęe kung ngii kombur mołup kin, na nim Jerusalem konu ęe op kin, nam wumb tiłap ende kin mołup yi ę. Wumb endi epi sinarpi elim wumb ei, paki top ngoł. Ngop kin, Gos kin kulmał nge epi tu wuł ku.

<sup>18</sup> Na kongun ei nge erip, oł ęe erip, men ngii owundu ęe mułamb kin, nam ngenj konj kindrim. Wumb na kanilmin ku. Pe wumb pei na kin mulałmin wumb ei, ek endi na kin ninałmin mon.

<sup>19</sup> Ba Jura wumb Eisiya konu ęe mołmun wumb ei, ok na ambił gii ninjing. Wumb ei na kin ek ningii pim kin, nim kumb ęe ok, na kin kos nengin piimbii,” pa nim.

<sup>20</sup> “Pe mon pim kin, wumb ombu ya mołmun wumb ei, na nimbił oł enj ei nengin kin, na kunum endi kaunsil kin engir kunum ei, na erir oł ei ningii,” pa nim.

<sup>21</sup> “Mon pim kin, ek endeim mendpił. Ok na wumb mulk konu tuk mołup kin, wumb wii tur. Na Gos wumb kulii wumb ei nga er konj simba nipi, wii topu, wumb ngur konu ęe, akip nim



kumb eġe, na sik kos eġe tu wunmun ni piind,” pa nipi Pol ek yi nim.

<sup>22</sup> Wu gapman Piilikis ek ei piim kin, Gos tiġap eġe tuk punmun wumb, wu kopur piim wumb gapman owundu ek yi piipi kin, Jura wumb kanpi nim, “Enim kui er muġangin kin, opu wu num Lisiyas eim ya mani wang kin, na enim kos ei piip kun ermbii,” pa nim.

<sup>23</sup> Pe opu eġmin wu owundu ni Pol sipi kin, kan ngii eġe sipim. “Pol kan dinga miġ ngunerei! Pol wumb puġ endi ongii ei, mon ninerngii! Ninarik kin, Pol paki tungii nge ongii,” pa nim.

<sup>24</sup> Kunum kopur o pang kin, Piilikis ambim Drusila kin onjnguġ. Drusila ni amb ei, eim Jura amb. Piilikis eim Pol wii topu, ek kombur neng piimbii ni om. Pol Gos nge tiġap eġe tuk pu molk kin, Jiisas Krais kin ek pii gii ninmin miġ puġe pol topu nipi ngum.

<sup>25</sup> Ba Pol ek ei piipi, oġ kun eġe, kun eġmin miġ ku pim kin, noman pim epi to mani kindpi, ekii se Gos wumb pei kos owundu ermba. Piilikis ek ei piipi kin, mund mong kuġpu, “Pol, pui!” nim. “Ekii se na kunum endi sim kin, nim wii tumbii,” nim.

<sup>26</sup> Piilikis ni wu gapman owundu ei, eim noman eipi endi peng piipi kin, Pol kunum kunum neng opu kin, ku ni, epi endi ngumba ni piipi, wii tang oġum.

<sup>27</sup> Ekii se, kung ngii taġ o pang kin, wu eipi Porsiyas Peses ni, wu ei Piilikis kongun eġim kongun ei, wu ei sipi erim. Pe Piilikis eim, Jura wumb kanip nimbii ni piipi kin, Pol kan ngii eġe enj pendngii nge, nimbii ni piim.

## 25

*“Pol Siisa Wu Num Owundu Neng, Kos Piimba,”  
Pa Nim.*

<sup>1</sup> Peses eim opu konu owundu ełe kunum tekliki mołpu kin, Sisariya konu ełe si kindpi, Jerusalem konu ełe tonu pum.

<sup>2</sup> Wumb kułmał kałılmin owundu wumb ni, Jura wu num ni, wumb puk kin, Pol kin ek to monduk mił nik yi enjing.

<sup>3</sup> “Nim sin paki tunjii, min? Tokun kin, wu ei Jerusalem konu ełe sipnjii, ninjing. Wumb en enim ok andlam ełe koi er pek kin, Pol tumun ni piik, tu wunjung.”

<sup>4</sup> Ba Peses ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pol Sisariya konu ełe kan ngii kan pim. Pepi kin, kunum aninga kopur mołup kin, nga Sisariya konu ełe orung bii,” nim.

<sup>5</sup> “Enim wu num ombu, na kin ouni bin,” pa nim. “Wu ei oł kis endi erim kin, sin kos ni piimin.”

<sup>6</sup> Peses eim wumb ombu kin, kunum nendii mił engki mułum. Mołpu kin, Sisariya konu ełe mani pum. Pupu kin, kupiiring eim kos ngii ełe mołpu kin, “Pol si tu wei!” nim.

<sup>7</sup> Pol wang kin, Jura wumb Jerusalem konu ełe si kindik kin, mani onjung wumb ei ok, Pol engim konu ełe mandi angk kin, ek kis kanim kanim nik, Pol ngunjung; ba wumb en enim wu owundu Peses piimba ek mendpił, endi ninenjing.

<sup>8-9</sup> Pe Pol ek nipi, orung kindim, “Na oł kis endi enenj mon! Jura wumb lo ek ei mon; pe men ngii owundu ek ei mon; Rom wu king owundu ei ek ei mon; na ek kis min oł kis ei endi enenj mon!”

Wu num Peses eim Jura wumb kin, ek ni piimba pendpi kin, yi nim, “Pol nim, Jerusalem konu ełe tonu pu mułan kin, na tonu op kin, kos piimbii,” pa nim.

<sup>10</sup> Pol ek nipi yi nim, “Kos ngii, ya na angil ngii, ek king owundu angil konu ełe mendpił, na kos piingii,” pa nim. “Nim wu owundu nim piin. Na oł kis endi Jura wumb kin enenj mon!

<sup>11</sup> Na oł kis endi erip kin, mong endi sip eramb kin, enim na kaplı to kundngii,” pa nim. Pe ek nik, na kos enmin ek ei, keimi mon! Wu endi na angil ambilpi, wumb ngunermba mon. Wu king owundu ei, na kos piimba,” pa nim.

### *Pol Nipe Oł Erim Ei Wu Peses King Akripa Kii Sim*

<sup>12</sup> Peses eim kaunsil kin ek nipi pendpi kin, Pol kanpi nim, “King owundu ei kin kos pinjii pim kin, king owundu kin kos ełe piingii,” pa nim.

<sup>13</sup> Kunum kopur o pang kin, king Akripa kin, Berniis kin Sisariya konu ełe okuł. Peses kanpił, angil simbił ni onjnguł.

<sup>14</sup> Wu amb tał pukuł, Sisariya konu ełe kunum kinan mulnjunguł. Mułangil kin, Peses Pol ek ombu ni, king wu owundu ei ngum. “Wu endi mołum wu ei, ok Piilikis kan ngo pendrim wu ei, piram pałim,” pa nim.

<sup>15</sup> Ok, na Jerusalem konu ełe mult kunum ei, kułmał kalilmin owundu wumb ni, Jura wumb pei, wu ei ek ngok, “Na nim wu ei oł kis erim; ek eim kin ngunjii min, nik ełmin.

<sup>16</sup> Ba na ek nip, orung kindip yi ninj, ‘Sin Rom wumb wii endi, kos erpin enalmin mon! Wu ei

opu, kos piingii konu eġe engmba. Angpi kin, eim kos erngii ek ei nipi, orung kindpi, yi eġim.

17 Wumb ei, na kin ouni onjpun kin, na op kunum kinan, kui er mulaġ. Kupiiring kos ngii eġe moġup kin, wu ei, ‘Tu wei!’ ninj.

18 Pe wumb kos er ningii, wumb ei ok, engnjing. Ek kis endi nik, wu ei eġim, oġ kis nik, ngunenjing. Na piinj; ba wumb en enim ek eipi endi nik enmin ni piinj,” pa nim.

19 “Wumb en enim ek opu erik ninjing, Pol eim yi niġim, ‘Wu ei Jiisas kuġum wu ni, nga konj moġum. Nga men ngii eġe moġpu kin, ek nirim ku.’ Ek nik sipik, Pol kin ek ngok, kos ermin ni sipnjing.

20 “Pe na wu num kos piimbii, wu yi nind. Na ek ombu kii simbii ei, embin enim, ‘Ei nim pukun, Jerusalem konu eġe muġan kin, na Jerusalem konu eġe op kos piimbii min?’

21 Ba Pol ek yi nim, ‘Na kan ngii pemb kin, Siisa king owundu ei na kos piimba,’ pa nim. Neng kin, ‘Na Peses kan ngii eġe nga pindamb pimba. Pepi kin, Siisa king owundu moġum konu eġe kindmba,’ ” pa nim.

22 Pe King Akripa ni, wu num Peses kii sipi, yi nim, “Na nam wu ei ek piimbii,” pa nim. Pe wu num Peses yi nim, “Topuġ piinjii,” pa nim.

23 Kupiiring, King Akripa kin Berniis kin okuġ, alap epi ka sikiġ, onjnguġ. Okuġ pukuġ kin, kos piik, kuġou toġmun ngii, wumb num ni konu owundu eġe opu, tep eġmin wumb pei kuġou toġmun ngii eġe nirik punjnguġ. Pe Peses ek yi nim, “Pol, tu wei!” nim.

<sup>24</sup> Pe Peses ek yi nim, “Wu King Akripa ni, wumb pei kuḷou tok moḷmun. Enim ya wu ei kenei!” a nim. “Jura wumb pei ni Jerusalem konu eḷe ya wumb pei ni enim wu ei kin, ek dinga ninjing. Nga wu ei konj moḷpu kin, enermba,” a nim.

<sup>25</sup> “Ba na kanip kin, eim to kundmun oḷ endi enerim. Wu ei, eim wu owundu King Siisa nam kos piyamb kin, ekii se, “Na eim kindmbii end,” pa nim.

<sup>26</sup> “Na eim ek piip kin, pipe poḷpu, sinim wu num King muḷum konu eḷe kindmbii ei, na wu ei, ek endi kan sinenj, mon!” pa nim. “Wu King Akripa ni, enim wu pei moḷmun konu eḷe tu wamb kin, sinim wu ei, ek piipin, na pipe poḷ kindmbii,” pa nim.

<sup>27</sup> “Na kan wu endi, eim wu num kindamb kin, kos piipin enjpin ek ei ni, kindnermbii ei, na piind ei kapli enanim,” pa nim.

## 26

### *Pol Ek Nipi Wu King Akripa Ngum*

<sup>1</sup> King Akripa Pol kanpi yi nim, “Ninim ek endi piimbii,” pa neng kin, Pol angpi eim ek yi nim.

<sup>2</sup> Pol yi nim, “King Akripa, nim ek nin ei, na piip kin, ka piind. Jura wumb na kin ninmin ek ei, na nip orung kindmbii end,” pa nim.

<sup>3</sup> “Nim sin Jura wumb eḷmin oḷ ei, nim piikin si kindḷin. Pe sin noman kanim eipi eipi paḷim ei, nim piilḷin. Nim piikin ek ei, na nip ngamb kin, nim ek ei piikin kin, ten sikir kulenjii.

<sup>4</sup> Ok na kangil mołup op kin, pe piram moł. Mołul kunum ei, nam nge tilap ele mołup kin, Jerusalem konu ele andil ei, Jura wumb na piilmin.

<sup>5</sup> Kumb ok, na ek nip el ei, enim kanik elmin. Elmin ei na ek nip el mił, ni tor kindngii,” pa nim. “Wumb piinmin, na wumb lo ek piik elmin ol ei nge, mił lo ek piilmin wumb ol ei ol endi eipi mił; sinim men ngii lo ei mił kapli sinałim mon.

<sup>6</sup> Akip na ya ele engamb kin, na kin kos enmin, ei pule yi pałim. Na Gos kin pii gii nip kin, ok sin kupenjpin noł, Gos ek dinga piilmin wumb ol ei nge, na yi piip moł.

<sup>7</sup> Sin nge wumb tilap engki nga tał wumb ei, Gos keimi kin, emii peng, tinga, Gos ek ei minj piilmin. Piik kin, ek ei pii gii nik kin, kui er mołmun. Na yi ku, King owundu, na ek ei pii gii nip, kulii wumb nga konj ongii nge, kui er moł. Ele nge, Jura wumb, na sik, kos ngii ele, tu wunmun,” pa nim.

<sup>8</sup> “Nimbił erang, enim wumb kopur kulnjung wumb ei, Gos nga er konj simba. Nimbił erang enim pii gii ninanmin?

<sup>9</sup> Kumb ok, na yi piir. Nam epi pei erip kin, Jiisas Naseres wu ei, eim embe to mani kindmbii, ni pir.

<sup>10</sup> Na erip kin, ya Jerusalem konu ele kulmal kalilmin wumb owundu ei, pipe na sip, yi erip kin, Gos nge tilap ele mulnjung wumb sip, kan ngii ele kindip, wumb eipi kin yi ni piip kin, Gos nge wumb to kundmbii nip yi el.

<sup>11</sup> Kunum kunum wumb Gos ngii ele mułangin kin, ol embin tui erip yi el. Na erip kin, yi nił. ‘Enim pii gii ninjing kin, ek kis ni ngok, yi erei!’ pa nip kin, na yi nił. Na wumb kin kis piip kin,

wumb pułmun konu ełe ekii se pup, konu owundu turii sałilim konu ełe puł ku.”

*Pol Eim Gos Tilap Ełe Tuk Om Mił Pol Tum  
(Aposel 9:1-19, 22:6-16)*

<sup>12</sup> “Na kułmał kałilmin wumb owundu pipe sip kin, Damaskas konu ełe punj.

<sup>13</sup> King owundu konu ełe seng kin, andłam andip punj. Pup kenj ni, dup endi ei epin tonu ełe mani om. Opu kin, dup mił tilang owundu erpi kin, eni tilang ei kapłi enerim mon. Tilang eipi mił erang kin, na kin tep to onjpun wumb ei kin ouni erim.

<sup>14</sup> Sin onjpun wumb pei, mei ełe kanpin mani punjpun. Na pep piinj ni, epin wumb ek mił ei, tonu muł ełe tor opu yi nim, ‘Sol, Sol, nimbił erang, nim na embe to mani kindin? Nim Gos opu en ei yi mił, nim epi mul mołum epi ełe ton ei, ninim ngenj kumbii sinjii,’ pa nim.

<sup>15</sup> Pe na ek yi ninj, ‘Owundu, nim nii?’ Owundu ek nim, ‘Na Jiisas, nim na nimbił erang ton?’

<sup>16</sup> Nim tonu simb ełe angkin mułii!’ nim. ‘Na nim kin ond ei, nim en oł ei kanip kin ond,’ pa nim. ‘Na nim kongun ngamb kin, nim na kongun enjii. Erkin kin, na end oł ei, kan mił ninjii. Ekii se, na nim epi endi andan top ngumbii,’ pa nim.

<sup>17</sup> ‘Ekii se na nim wumb angil ełe sip, wumb tilap eipi ełe simbii ku. Na nim wumb ei mołmun konu ełe kindind.

<sup>18</sup> Nim pukun nen kin, wumb noman ak tok emii konu ełe si kindik kin, tilang enim konu ełe ongii,’ pa nim. ‘Seisen nge dinga ei, si kindik kin, Gos kin ongii. Wangin kin, na wumb oł kis ełmin

ei, kil ngop wumb ei na kin pii gii nik kin, na nge wumb mołmun konu ełe ouni mułngii,' ” pa nim.

<sup>19</sup> Pol ek yi nim, “King Akripa, na ei epin Gos ek ei piip kin, na ek ei to kindnenj.

<sup>20</sup> Mon, na ek nip, Damaskas konu ełe wumb ok ngop; ekii se Jerusalem wumb mulnjung konu ełe pup, ni ngop; nga pup, Jura wumb konu ełe orung nip; nga pup, ek ka ei nip, wumb ngamb kin, enim wumb noman ak tok, Gos kin orung ongii nge ninj. Nip yi ninj kin, enim noman ak dinga tok, Gos kin orung ongii ninj,” pa nim.

<sup>21</sup> “Ek ełe nge mendpił, Jura wumb na men ngii owundu ełe, ambił gii nik kin, na to kundngii nge enjing.

<sup>22</sup> Gos Owundu na kin paki tang kin, na ek ei akip ya angip nip, wumb num ni, wumb pei mulnjung konu ełe nind. Moses gupu ełe ni, ek ni tor kindiłmin wumb gupu ełe ni, tor om ek ei minj na nind.

<sup>23</sup> Gos ek ni tor kindiłmin wumb ek yi ninjing. ‘Krais eim ngenj kumbii kułmba ninjing. Pe eim kułpu kin, nga angpi konj orung omba. Ekii se wumb kulii wumb pei eim kin tonu ongii ku. Eim opu ek yi nimba, Gos wumb orung simba nge tiłang Esrel wumb kin wumb tiłap eipi wumb kin, ouni ni tor kindmba,” pa nim.

<sup>24</sup> Pol eim ek yi mił piipi nirim. Wu owundu Peses, Pol kin wii dinga tum, “Pol, nim noman wulu punum. Nim epi kanim kanim pei piikin sin epi ei, nim to wulu kindnim.”

<sup>25</sup> Pol ek yi nim, “Wu owundu Peses, na wulu punand mon! Na ek keimi nind, na noman kun peng nind,” pa nim.



26 “King epi ombu pei piilim ek ei piip kin ek pei ni poru nip kin, na mund mong kuland. Na piind ek ombu, wu king ei eim ningit eke ke kanpi, ek piinanim ni piinenj min? Eim piilim. Nimbit erang epi ombu endi koi er tonu onanim?”

27 King Akripa, nim Gos nge ek mendpit nilmin wu ninjing, ek pii gii nin min? Na piind, nim pii gii nin.”

28 Pe King Akripa ek nipi Pol ngum, “Kunum aninga mołpuł, nim na Gos ek andan ton ei, na Gos kin tuk pup mułmbii,” pa nim.

29 Pol ek yi nim, “Kunum olt min aninga ei kapli ku. Enim wumb pei akip kunum eke mołpun kin, na prei er Gos ngamb kin, enim wumb ya mołmun wumb ei pei, na moł mił yi mułngii; ba kan sen ei enim angit eke, pendnermba ni piind,” pa nim.

30 Pol ek yi neng kin, pe king ni, wu num ni, amb Berniis ni, angk mulnjung.

31 Wumb pei anda puk poru nengin kin, en enim molk ek dinga nik yi ninjing, “Wu ei sinim kin oł endi enerang kin, sinim kan ngii eke kindmin, min to kundmun ei kapli enanim.”

32 King Akripa ek nipi Peses ngum, “Wu ei Siisa kin kos piinenmbii nilang kin, nim wu ei kindan pulang,” pa nim.

## 27

### *Pol Noł Kanu Eke Pupu Rom Konu Ba Pum*

1 Wumb ek ni poru nengin kin, sin sip eke pupun, Rom konu eke bin nge punjpun. Oł elim tep erpi, opu wu 100 se andpi elim wu mułum konu eke kan wu kombur ni, Pol ni punjung wu

ei, eim embe Juliyas. Wu ei wu owundu king Siisa nge opu tep wu num mołum.

<sup>2</sup> Sin sip endi tonu pupun kin, Aramisim konu ęle punjpun. Pe sip ei pupu, noł wer ęle Eisy mei owundu ęle tor pum. Pe sin punjpun kin, Arisakas ni, Tesalonaika konu ęle ni, Maseroniya ni konu ęle wu ei, sin kin tep to punjpun.

<sup>3</sup> Pe kupiiring sin Sairon konu ęle tor punjpun. Juliyas ni wu ei, Pol kin oł ka endi erim. "Pol eim kaplı pupu kin, wumb puł kanpi, kuni si ngopu ermba," pa nim.

<sup>4</sup> Sin Sairon konu ęle si kindpin pamin kin, konu pop owundu endi topu, sip konu eipi pupu kin, konu pop kembis topu, Saipris konu ęle orung pum.

<sup>5</sup> Pe sin ep noł pupun Pampiliya kin Silisiya konu ęle pupun kin, Maira kin Lisiya konu ęle tor punjpun.

<sup>6</sup> Kunum ęle, opu ęmin tep ęlim wu ei, opu kenim ni Aleksandriya konu ęle sip endi Esalii mei owundu ęle bii ni om. Pe sin sip ęle pamin neng kin, sin sip ęle tonu punjpun.

<sup>7</sup> Pe sin sip ęle mon kind pupun pamin kin, konu pop tang, sip ei andłam punerim. Nga orung pupun, wumb sip kongun ęmin wu kongun dinga erangin kin, Nairas konu ęle pupun. Sin pupun, mei owundu mandi pamin kin, Kriis ni Salmoni konu ęle mandi punjpun.

<sup>8</sup> Pe sip wumb kongun dinga erangin kin, taki taki pupu, konu endi tor punjpun. Konu ei embe 'Konu ka' niłmin, konu ęle Lasiya konu owundu ęle mandi punjpun.

<sup>9</sup> Kunum pei o pang kunum endi konu pop

owundu topu kin, noꞤ owundu tum. Tang kunum pei poru neng kin, Pol ek nipi wumb ngopu yi nim.

<sup>10</sup> “Enim wumb sinim pupun pamin kin, kongun owundu tonu wang kin, epi pei am ba. Ei epi ni, noꞤ sip ni kis ermba. Sinim pei poru nimba ku,” pa nim.

<sup>11</sup> Opu ełmin wumb tep elim wu yi piim. Sip ambilim wu ek nim piimbii, ni piim. Pe sip ambilim wu ni, sip eꞤ tep elim wu ni, Pol nim ek ei piinenjing mon!

<sup>12</sup> Pe sip tor opu, pek ełmin konu ni, konu ei sip konu pop topu ermba ei, pimba miꞤ konu ka sinerim. Pe wumb en enim sip eꞤ muljung, wumb kengip erik, “Pamin,” ninjing. “Sinim pupun, Piiniks konu eꞤ mułmun. Wumb kengip erik pamin,” ninjing. “Sinim pupun Piiniks konu eꞤ pupun mułmun sip tor opu palilim konu ei konu ka seng kin, pop onermba, konu eꞤ pu mułmun,” pa ninjing.

### *Konu Pop Owundu Topu, NoꞤ Dinga Om*

<sup>13</sup> “Ekii se konu ka seng kapli sikir pupu, en enim ninjing konu tor bin,” ni piinjing. “Pe epi embin elim epi eꞤ, pimba epi konu endi ni tonu sik, noꞤ eꞤ puk, Kriis konu bin,” ni punjung.

<sup>14</sup> Ba ekii se konu pop owundu endi opu, Kriis konu eꞤ tor om.

<sup>15</sup> Konu pop owundu tang kin, sip ba pinerim. Pinerang kin, pop owundu topu, sip si mengpi konu eꞤ orung pum.

<sup>16</sup> Sin si kindpin tor pupun, noꞤ tuk eꞤ mei kembis endi sim konu eꞤ punjpun konu ei, embe

Kora. Sin kongun dinga erpin kin, noł kanu kembis kan kuł sipmin ni enjpin.

17 Pol noł kanu kembis ei kan se andik, kan kuł gii nengin kin, sip yi ku kan kuł enjing; ba mund mong tang, er muljung. Molk kin, en enim yi piinjing, “Sinim konu ku mołum pupu kin, enim konu ełe sipipi, Aprika konu ełe simba enim nik, sip pop to sipłim alap kan ei mani pendik, tonu noł ełe enj muljung.”

18 Konu pop ni noł owundu tang pepin kin, kupiiring sip ełe mułum epi ei, sip noł ełe si kindpin enjpin.

19 Kunum tał poru neng kin, kunum endi ełe, en enim kongun dinga erik kin, sip ełe kan epi ni endi si kindik.

20 Kunum kunum sin pop owundu ni, noł owundu topu elim. Erpi kin, sin eni ni, kanjip endi kinałmin mon. Ba sin noman pep kun enerang kin, sin konu endi ełe tor bin pinalim. Sin pupun kułmun mendpił onmun ni, yi piipin punjpun.

21 Kunum kinan wumb kuni sinarik, wii mułangin kin, Pol ekii se opu, tuk angpi, ek nipi wumb ngum. “Enim wu ok na ek nir ek ei piik, Kriis konu ełe si kindnarik. Pe yi ku epi enim kin pei am punermba.

22 Ba pe na kanip enim nind. Enim noman ka sengli! Sin wu endi am punermba mon. Noł kanu ei kapli pupu mani ba minj.

23 Na Gos nge wu, na Gos nge embe ambil tonu kindip ku moł. Pe oltin epin emii pep erang kin, Gos kindang sinim tep enim wumb ei, endi opu, na or peł konu ełe mandi engim.

24 Pe ek yi nim, 'Pol, nim mund mong enerii! Nim pukun, wu king owundu mołum konu kumb ełe, pu engnjii. Nim piin! Wumb pei konu mołmun ei, Gos nim ngopu poru nim; enim wumb konj mulngii,' pa nim.

25 Yi mił peng piipin kin, enim wumb mund mong kularik mułei! Gos eim epi pei ermbii nim ek ei, nind ei, na pii gii nip moł.

26 Ba sinim sikir pupun, konu mei wii sałim punmun," nim.

27 Kunum engki nga kapil kapli noł sip peł ełe or pepin, wamin kin, konu eni beli sirim. Seng kin, noł sip ełe kongun elmin wumb, en enim piinjing ni, mei konu ełe mandi onmun ni piinjing.

28 Puk, kan su sipin ei simb 120 mił pirim. Nga pupun su epi kindim ei simb 90 mandi mił sim.

29 Mei konu ełe mandi mił seng kin, sip kongun wumb en enim mund mong kulk, sip noł pimba nik, epi embin owundu elim kapil kapli epi ei, mani kindnjing. Kindik kin, prei erik, eni sikir tonu wangli, nik er mulnjung.

30-31 Sip ełe kongun elmin wumb en enim andłam endi kan sipin tor bin ni piinjing. Sip wurup owundu epi si to mani kindmin yi kend tok ninjing. Nengin kin, noł kanu kembis ełe kan topun bin ni enjing ba, Pol ek nipi opu elmin tep elim wu ei nipi ngum. "Sip ełe kongun er andłmin wu mulenjing kin, kapli enim konj mulerngii," pa nim.

32 Yi neng kin, opu ond wumb kan ni kilip tangin kin, noł kanu kembis mani wii pum.

33 Eni tonu omba mandi erang kin, Pol wumb ek nipi ngum. Wumb to konj kindpin, kuni endi kan

si numun ni piim. “Kunum engki nga kapil kapli pepin onjpun, ba kuni endi nunenjpun. Akip wii ku mołmun,” pa nim.

<sup>34</sup> “Yi peng piip kin, na nind, ‘Kuni nei! Neng nok kin, enim embil dinga pimba. Enim peng enjin ei endi opu punermba. Enim wumb pei konj mułgii.”

<sup>35</sup> Pol ek yi nipi, “En enim kumb ełe angpi kin, Gos ka piipi ngopu,” bres sipi, engin topu, nopu erim.

<sup>36</sup> Yi erang kin, wumb pei noman ka peng, wumb en enim kuni nunjung ku.

<sup>37</sup> Sin ya sip ełe tuk mulnjpun wumb ei, 276 pei yi mulnjpun.

<sup>38</sup> Wumb kuni nunjung kapli erang kin, kuni wiis mułum kuni ei mołpu, sip embin ermba nik kin, ep noł ełe mani si kindnjing.

### *Noł Sip Er Kis Mułum*

<sup>39</sup> Konu eni topu erang kenjing, ba konu ei pii poł tunenjing. Mol k kenjing ni, konu ka endi sepi, tuk pupu, ku kulta ka sepi erim. Ełe nge kindangin kin, ka sim konu ełe pepin; nga noł wer ełe tonu bin ni piinjing.

<sup>40</sup> Epi embin owundu erim epi pei, kan kuł mani kindnjing ei, kopis kilip tok kindangin kin, ep noł ełe pim. Ok sip buł morung kumb ełe, kan kuł kilip tunjung. Kan ei pos kindangin kin, pe endi sel tonu kindangin kin, sip ełe tor ok mułangin kin, sip pupu, ep noł ełe pupu pim.

<sup>41</sup> Ba sip pupu, noł ku połpu tonu opu pim konu ełe pupu pim. Sip kumb ei pupu, ku pim konu ełe

dinga er pim. Sip buł morung ei, noł ep noł topu, to kis erim.

<sup>42</sup> Opu wumb yi ni piinjing, “Kan ełe pinjing wumb ei, angil noł si kinałmin ei pei to kundmun,” ni piinjing.

<sup>43</sup> Ba opu ełmin tep elim wu ei, “Pol paki tumbii,” ni piim. Ba Pol eim opu wumb mon nipi, yi nim, “Wumb angil noł sik kanilmin wumb ei puku sik kin, angil noł sik, tor pangin,” nim.

<sup>44</sup> Pe wu eipi sip epi kis mułum epi ei sik, noł peł ełe pek puk, tor pungii nge punjung.

## 28

### *Pol Molta Konu Ełe Mułum*

<sup>1</sup> Sin konu ełe opun, tor opun, konu embe Molta, pa ninjing, piinjpin.

<sup>2</sup> Wumb konu ełe wumb, sin kin oł ka enjing. Pe konu kumb topu, sin jii neng kin, wumb ond tukuk, dup kalk, sin sik dup ełe mundangin kin mulnjpun.

<sup>3</sup> Pol eim ond apirip kułou topu si dup kelim. Pe ka wembii endi dup muł erang kin, tor opu, Pol angil ełe tumbłum.

<sup>4</sup> Wumb konu ełe, wumb molk kenjing ni, ka wembii ei Pol angil ełe nop enj pim. Kanik kin, yi ninjing, “Wu ei, wumb keimi to kundum. Wu ei ep noł kularpi kin, ya piram mołum. Ba wu owundu ei, kun ełim gui ei, wu ei konj mulermba ni piinim,” pa yi ninjing.

<sup>5</sup> Ba Pol ka wembii ni erang kin, pupu dup ełe peng kin, Pol eim oł endi enerim; ba eim ka mułum.

<sup>6</sup> Wumb yi ni kanik, mulnjung. Pol eim angil ei oupu mani opu pepi kin, kulmba ni kanik, mulnjung. Ba wumb kunum kinan molk, kenjing ni, Pol ol endi enenim, mon. Pe wumb en enim noman endi sek yi ninjing, “Wu ei gui min?”

<sup>7</sup> Konu sim konu ele wu num endi, eim mei ele tep elim wu ei, eim embe Publiyas. Wu ei sin sipipi, eim ngii konu ele sipim. Pe wu ei, sin tep ka erpi, kuni ngopu, yi er se mulang kin, kunum tekliki o pum.

<sup>8</sup> Pe Publiyas nge arim ei ening peng mulum. Ening tang kin, ngenj mul erang kin, enj kunum mulum. Pol wu ei mulum konu ele mandi pupu, ambilpi, prei erang kin, wu ni eim ka mulum.

<sup>9</sup> Pol yi erang kanik kin, wumb konu ele wumb ening peng tang pinjing wumb ei wangin kin, Pol yi ku erang kin, wumb en enim ka mulnjung.

<sup>10</sup> Yi eramin kin, wumb sin kin ol ka wii enjing. Ekii se en enim sin kin epi pei paki tok sipik, sip ele kindnjing.

<sup>11</sup> Sin konu ele oi tekliki mol kindpin. Konu ele sip endi sin tu wum kunum ei, konu pop owundu tum kunum ei, sin sip ele sipim. Sip ei, Eleksandriya konu ele nge, kumb ele orung wu kangil min men tal mulum ei, gos kend Sus nge er mondulmun.

<sup>12</sup> Sin pupun, Sairakus konu ele tor punjpun. Pupun kin, kunum tekliki mulnjpun.

<sup>13</sup> Sairakus konu ele si kindpin kin, pupun Teim konu ele wang kin, nga kunum endi konu pop owundu tum. Tang kin, nga ekii se kunum tal pupun, Pusiylai konu ele tor punjpun.



<sup>14</sup> Konu eġe, Gos nge tiġap wumb kombur mulnjung. Wumb ei molk yi ninjing, “Sinim kin kongun endeim ya eġe muġei!” ninjing. Yi nengin kin, sin opun kin, Rom konu eġe punjpun.

<sup>15</sup> Rom wumb Gos tiġap eġe tuk pu mulnjung wumb ei, sin tor wamin ni piinjing. Pe wumb ombu, ok epi top konu eġe Apiyas epi top ngii tekliki engim konu eġe tor ok, sin andġam eġe kenjing. Pol wumb ombu kanpi kin, Gos kin ka piipi, eim noman dinga piim.

<sup>16</sup> Sin Rom konu eġe tuk punjpun konu eġe, gapman wu kapli nipi, ngii endi Pol ngang kin, pinjing. Opu ond wu endi tep er muġum.

<sup>17</sup> Kunum tekliki o pang kin, Pol Jura wumb num mulnjung wumb ei, wii tum. Pe wumb ok kuġou tangin kin, Pol ek yi nim, “Engnan noġ, na oġ endi erip, sinim tiġap ei to mani kindnenj, min sinim nge kupenjpin noġ eġmin oġ ei, to kindnenj mon. Ba wumb na wii kan ngii Jerusalem konu eġe kindnjing. Rom wumb kin kindnjing.

<sup>18</sup> Rom wumb na kin kos piinjing. Piinjing, ba ek endi ni to kundnenjing; nga to kundngii pinerim. Ei kanik kin, na wak tunjung.

<sup>19</sup> Ba Jura wumb ek ei piinenjing. Yi erangin kin, na bii andġam endi sinerim. Pe nam yi ninj, ‘Wu num owundu ei, na ek ei pii kun ermba,’ ninj. Ba ei na wumb tiġap ei kin, oġ kis endi ermbii ni piinenj.

<sup>20</sup> Pe ek puġ ei minj, ‘Na enim wii tamb onmun,’ pa nim. Na enim kanip ei nimbii ninj. Na pii gii nip, epi ei kui er moġ, yi miġ ku, sinim Jura wumb pei epi ei minj kui er moġmun oġ ei, min na simb eġe kan tangin peġ,” pa nim.

21 Wumb ek ni Pol ngunjung, “Jura wumb endi pipe polk, ek endi yi ninenjing mon.” Pe Jura wu endi opu ek nipi, “Nim kin ek ni kis erpi, ermba ei mon.

22 Pe sin sinim nim noman eġe, ek pimba miġ nenj piimin ni, onmun?” pa ninjing. “Sin piin-jpin, wumb konu eġe orung pei wumb yi ninjing, ‘Tiġap ei eipi eipi punmun,’ ” yi ninjing.

23 Kunum endi Pol paġim ngii eġe, kuġou tumun nik pendik, ok kuġou tunjung. Kupiiring nik pangin kin, eni wuġ mani pum. Eim ek ei puġe nipi, wumb ngum. Pe eim Gos sinim kanpi, er moġum miġ nipi, Moses lo ek ei nipi, Gos ermba oġ noman eġe piik niġmin wu, ek ei ngang kin, wumb Jiisas kin pii gii ninjing.

24 Wumb kombur Pol nim ek ei, pii gii ninjing. Ba wumb kombur pii gii ninenjing.

25 Wumb en enim, noman eipi eipi peng punjung; ba Pol ek endi, kumna ek dinga nipi ngum. “Gos Gui Ka ek dinga nipi, Gos ermba oġ piipi niġim wu ei, Eisiya pultum ek yi nim.

26 ‘Nim pukun wumb tiġap moġmun ei, kankin yi ninjii. Pe enim ei dinga piingii; ba puġe piinerngii,’ pa nim. ‘Pe enim epi endi dinga keningii; ba epi endi kun enerngii,’ pa nim.

27 ‘Wumb noman tuk ek ei, pii kun enenjing. Kom eġe, ek piingii kis erim. Pe en enim kom eġe, ambiġ pelkip ninjing. Yi erangin kin, en enim ningiġ eġe, epi endi kinenjing; kom eġe ek piinenjing, noman tuk ek puġe piinenjing. Pe en enim puk puk, nga noman ak tok, na kin onenjing mon. Wangin kin, na en enim er ka ermbii; ba onenjing.’

<sup>28</sup> Pe en enim noman tuk piingii, Gos Owundu eim ek ka eipi sinim wumb sipi, orung simba nge erim. Gos eim ek yi nipi kindang kin, wumb tilap eipi ei ek piingii.”

<sup>29</sup> Pol ek ei nipi poru neng kin, Jura wumb en enim punjung. Puk kin, wumb en enim ek opu, er monduk ninjing.

<sup>30</sup> Kung ngii tal Pol eim ngii endi top to sim konu ele, pep molpu kin, wumb eim kin onjung wumb ei, ol ka erpi, ngopu mulum.

<sup>31</sup> Pol eim Gos sinim kanpi molum ek ei nipi, wumb ngopu, wumb Jiisas Krai Owundu ei nipi, ek dinga neng kin, wumb piinjing. Wu endi opu, Pol ek to mani kindmba pinerim mon!

**Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum**  
**The New Testament in the Nii Language of Papua New**  
**Guinea**

**Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini**

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818